

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

PRILEGA. VZPONA. NA. TRIGLAV
1778. 1978
200. LETNICA.

6

LETNIK LXXVIII

1978

P L A N I N S K I V E S T N I K
GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE
 IZHAJA OD LETA 1895

Edo Deržaj	Tri generacije v Triglavski steni	337
Dr. Jože Andlovic	S spalnimi blazinami na divjih himalajskih vodah	340
Marko Šurc,		
Lojze Budkovič	Pozimi v Zlatorogovih policah	344
Marko Šurc	S smučmi čez Triglavsko steno	348
Branko Marušič	Agapitov opis Triglava	351
Rok Kolar	Severna stena Matterhorna	353
Urša Kolenc-Stritar	Zimski dolg (1975)	358
Ciril Praček	Dolge poti oprtnikov	364
Jani Bele	Dogodivščina v steni	365
Gregor Klančnik	Gore so naša skupna last	367
Zvone Andrejčič	Jugoslovska smer v iranskih gorah	368
Marija Golob	Pionirji planinci na šoli v Stranjah	370
Jožica Kabaj	Na najvišjem vrhu Norveške	371
Jože Dobnik	Na Kopaonik, Prokletije, Komove in Durmitor	373
	Društvene novice	378
	Alpinistične novice	391
	Varstvo narave	393
	Iz planinske literature	395
	Razgled po svetu	396

Naslovna stran:

Gore nad Jezerskim

Foto Franci Ekar

Notranja priloga:

- 1 Triglav z Lipanskega vrha (sept. 1972) — Foto ing. arh. Albert Sušnik
- 2 Zlatorogove police v severni steni Triglava; V — vstop 1. naveze; B₁ — bivak 1. in 2. naveze; B₂ — bivak 2. naveze — arhiv PZS

Poština plačana v gotovini

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana. — Glavni urednik: Prof. Tine Orel, naslov: 61111 Ljubljana — pošta 11, p. p. 38, odgovorni urednik: Stanko Hribar. — Uredniški odbor: Ing. Tomaž Banovec, prof. Marijan Krišelj, prof. Evgen Lovšin, dr. Miha Potočnik, Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, Franc Vogelcnik, dr. Tone Wraber, ing. Albert Sušnik, ing. Janez Bizjak — Naslov: Planinska zveza Slovenije, 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. — Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046, telefon 312-553. — Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 200 din, plačljivo tudi v dveh obrokih, za inozemstvo 360 din (20 US \$). Oglase vodi Rado Lavrič. — Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila, navedite vedno tudi stari naslov s tiskalnimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto — Rokopisov in slik ne vračamo. — Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani

Glasilo

Planinske zveze Slovenije

»Planinski Vestnik«

je bilo z ukazom

predsednika republike

Josipa Broza-Tita

ob 80-letnici izhajanja

za poseben prispevek

k razvoju planinstva

v Sloveniji

odlikovano

z redom zaslug za narod

s srebrnimi žarki

»LESNA«
SLOVENJ GRADEC

vam nudi:

- finalizirana okna, vrata, obloge
- iverne plošče: navadne, oplemenitene, vodoodporne
- tapecirano pohištvo
- turistične storitve na Kopah

Risal Vlasto Kopač

TRI GENERACIJE V TRIGLAVSKI STENI

EDO DERŽAJ

Za uvod nekaj besedi zavoljo jasnosti in boljšega razumevanja. Nedavno sem srečal urednika Planinskega Vestnika, ki mi je po pozdravu tole dejal: »Že precej časa je minilo, kar so bili zastopniki treh generacij v Triglavski steni in jo v eni navezi preplezali po slovenski smeri. Čakal sem, da kaj napišete o tem za Planinski Vestnik, pa do danes nisem dobil od vas o tem niti besedice.«

Debelo sem ga pogledal in koj nato pripomnil, da se mi je prvič v mojem dovolj dolgem življenju zgodilo, da bi me urednik naše planinske revije povabil k sodelovanju. Davno je že tega, ko sem spontano, iz lastnih nagibov napisal nekrolog za svojega prijatelja Lojzeta de Reggija, ki se je smrtno ponesrečil na Turncu na Šmarni gori. Zdaj pa, ko me je urednik tako ljubeznivo povabil k sodelovanju, bom pa rad napisal in povedal, kako in zakaj smo se odločili za vzpon čez steno, ki je bila od davna naše priljubljeno poprišče. To zavoljo tistega, kar sem dejal v zvezi z nekrologom, ki sem ga nekoč napisal. Mimogrede povedano: Nikar ne mislite, da me obhajajo čudne misli ali celo črne misli. Še zdaleč ne. Če gre vse po sreči, nameravam s sinom in vnukom praznovati

Edo Deržaj

svojo 75-letnico prav tako v triglavski steni, ki je že od davna moja velika ljubezen. Dejali boste, po tem dolgem uvodu je pa že čas, da prideš k pisanju o »Treh generacijah v steni«, sicer nas bo minilo potrpljenje, da še naprej prebiramo tvoje »češpljanje in česnanje«, kakor je pred desetletji imenoval moje pisanje ugledni odbornik Planinskega društva v svoji kritiki moje knjige »Gore in ljudje«, ki je izšla leta 1941 v založbi »Viharnik« v Ljubljani. V njej sem se namreč tudi ponorčeval iz takratnih »oblastnikov«, ko sem govoril o ureditvi in novih legitimacijah članov planinskega društva, iz katerih naj bi bilo natančno razvidno, kdo si, kaj si, zakaj si — in sploh... Zanimivo je, da te šale odlični odbornik ni razumel, oz. ni hotel razumeti, da pa je cenzor pri takratni »pokrajinski vladi«, prof. Urbani, prav dobro vedel, zakaj gre, saj mi je po pregledu rokopisa dejal: »Vse prav in lepo. Upam pa, da se zavedate, za tako pisanje se gre tudi v zapor. Pri tem se je pomenljivo nasmehnil, jaz pa tudi. Mislim sem si: »Zdaj je, kar je, krava je iz hleva. Če pomendra žito, te bodo poslali na ,počitnice' v prelepo Italijo.«

No, pa se ni nič takega zgodilo, kakor se mi že marsikaterikrat ni nič zgodilo, čeprav sem že bil na poti v mrtvašnico.

Tako je pač. Nekomu pade iznenada opeka na glavo in je joj, drugi pa rine z glavo skozi zid, pa mu ostane cela.

Zdaj pa za uvod opisa vzpona kratek moto:

»Ali je kaj lepšega, ko stremeti v višave in v snegu jahati po razih in grebenih. Saj mi alpinisti nismo ko turisti! Mi smo kleni, prekaljeni, po gorjansko zaneseni!« Tako se glasi prevod stare nemške pesmi in zdi se mi, da prav tako mislijo vsi zagnanci širom po alpskem svetu, ki zmeraj znova, iz roda v rod, preskušajo svoje moči in tudi svoje znanje v neskončno lepih, pa tudi do kraja trdih in neprizanesljivih gorskih stenah. Star slovenski pregovor sicer pravi: Vse ob svojem času. Vendar se včasih reči tako zasučejo, da človek pozabi na čas in na vse tisto, kar je v zvezi z njim. Loti se zadevščin, ki mu po vseh pravilih že davno več ne pristajajo. Zato se je tudi zgodilo, da so leta 1976 sedli za mizo dedek Edo, sin Matjaž in vnuk Matjažek, pa so spet enkrat, ko že tolikokrat, pokramljali o gorah, o vzponih, grebenih in višavah.

Matjažek je prvi povzel besedo: »Dedek, jaz imam idejo! Nedavno si praznoval svoj rojstni dan, zato bi bilo prav, če bi to proslavili po naše, se pravi v gorah. Saj smo vsi trije alpinisti in moja babica Mira Marko je bila tudi alpinistka. Plezala je ko gams, pa še bolj. Saj si mi nekoč dejal, da se je babica dostikrat pošalila, kadar je govorila o svojem prvenstvenem vzponu čez Špikovo steno. Dejala je, da je bila stena sicer težka, da pa bo njen vnuk nekoč takole dejal: »Fantje, pravite, da bi šli v Špikovo steno. Prav, jaz sem zato, čeprav je moja babica dejala, da bom jaz njen vnuk, pri ogledu stene mislil takole: 'Uh, Špikova stena! Prava reč! Saj to je že moja babica preplezala. E, moja babica je bila 'kajla'. Klasa prvega razreda, skratka 1 a.«

Dedek in Matjažev očka sta se ob takim modrovanju spogledala. Res je, da je vnuček marsikaj vedel o svoji babici, da pa so ga njegova razmišljanja pripeljala do takih dognanj, tega si pa niti v najbolj pisanih sanjah ne bi mogla predstavljati.

Prvi je spregovoril dedek. Očka namreč tisti hip ni našel pravih besedi, s katerimi bi povedal vse tisto, kar ga je navdajalo ob besedah »malega modrijana«. Dedek je vnučka pohvalil in vprašal: »No, kako bi praznovali moj rojstni dan?« — »Kako neki? Predlagam, da skupaj preplezamo severno triglavsko steno, ki sta jo z babico tolikokrat preplezala. To za nas ni kaj posebnega, saj smo vsi trije alpinisti, ali ne?« Otroška modrost je svojski most, ki pripelje odraslega pa tudi starega človeka v čarobni otroški svet. V njem je vse tisto, kar smo doživljali v svojih ranih letih.

Misel, ki se je porodila v vnučkovi glavici, se je kar koj zazdela dedku in očku imenitna. Ko so pa za ta razgovor in sklep zvedeli očkovi prijatelji iz Avstrije, je bilo sklenjeno, da skupaj praznujemo moj rojstni dan v triglavski steni.

Zakonca iz Avstrije sta imela dva otročička, stara šest in osem let. Bila sta nekoliko mlajša kot Matjažek, a prav tako pripravna in pripravljena za vzpon čez steno. Zato so se o vsem potrebnem brž dogovorili in izbrali dan odhoda.

Dne 26. julija 1974. leta so že okrog sedme ure vstopili v steno, ki jo je dedek ničkolikokrat preplezal. Otročiči so gomazeli in se motovili po lahkem skrotastem svetu, odrasli so si pa ogledovali steno, razpravljali o vzponih in vzbujali spomine na čase, ko je bilo plezanje v triglavski steni precej drugačno ko v današnjem času. Dedek se je kajpak zagledal v mesto, kjer je nekoč padel in s tem sprožil plaz skrajnih nevšečnosti med takratnimi gorniki, plezalci, klubaši itd. itd. O vsem tem lahko mnogokaj izveste iz dedkovih knjig »Gruh«, »Podobe — gore in ljudje« in iz zapisov v takratnih časnikih, revijah in listih. Podoba, ki si jo je nujno ustvaril bralec teh in takih prispevkov, polnih »razmišljanj« in »ugotovitev«, je bila in je še zdaj, da so bili v tistih časih »prijatelji«, »znanci« itd. globoko razočarani, ker se preklicani in poniglavi, zagrizeni in trmasti Edo Deržaj v triglavski steni ni ubil. Ko se je namreč zvedelo, da je ta zagnanec padel na začetku nove smeri v steni, da leži krvav, razbit in polomljen pod steno, so vsi sklonili glave, požebirali nekaj lepih misli in že doživljali slovesne trenutke, ko bodo pogrebnički spustili v grob posmrtno ostanke »predragega tovariša in idealnega gornika, ki je v borbi z goro omahnil v globino« ... Slišali so že zamolklo bobnenje grud, ki padajo na krsto in svojski zven zadnjega klina, ki ga bo roka najbolj zaslužnega in uglednega veljaka spustila v prerani grob »najdražjega pokojnika«.

Da. Ampak nič takega se ni zgodilo. Prividi so se razblinili, preklicani nepridiprav pa je ostal živ in še danes živi. Še več! Življenje ima od nekdaj svoja pravila. Dolga vrsta tistih »prijateljev in znancev« itd. je že davno odplezala na zadnji vzpon na goro, ki stoji tam nekje v večnosti. Dedek — nebodigatreba — pa še danes kolovrati po tem našem trikrat blagoslovljenem gorskem svetu in za nameček še svojo 70-letnico praznuje s sinom in vnukom v triglavski steni. Pa ne le to! Mamica obeh otročičev iz Avstrije je ob izstopu iz stene zatrjevala, da je bilo prelepo, enkratno, skratka pravljično. Dedek si ni mogel kaj, da bi se ob toliki hvali ne bil zamislil. Mamica Ingrid je namreč prava alpinistka, ki se je pač odločila, da se udeleži vzpona

»treh generacij« čez triglavsko steno. Davno že pozna dedka in njegovo udejstvovanje v gorah. Zakaj in odkod iznenada toliko navdušenje? Ej, odgovor je bil kaj preprost. Naša ljuba Ingrid je namreč po sklepu, da se pridruži z možem in otročičema vzpona čez steno, po tehtnem premisleku ugotovila, da je tako početje popoln nesmisel, saj 70-letniki hodijo ob sončnih dneh s palico v roki po bližnjih parkih, ne pa da bi plezali po gorskih stenah. Ko pa je videla in doživela, kako dedek »streže« takim rečem, se je kajpak navdušila do kraja in še čez.

Dejali boste, kaj pa vzpon. Opravili smo ga tako, ko da bi plezali sami odrasli alpinisti. Izstopili smo okrog poldne in se nato v najlepšem soncu napotili čez Prag v Vrata. Zdi se mi, da smo vsi skupaj zares lepo opravili vzpon čez Triglavsko steno v »navezi treh generacij«.

France Zupan o E. Deržaju in voščilo uredništva

Edo Deržaj se je rodil 7. marca 1904 v Ljubljani. Maturiral je l. 1920 in nato študiral v Ljubljani, Zagrebu in v zamejstvu. Svojo prvo likovno razstavo je imel v Jakopičevem paviljonu, septembra meseca 1935 v Ljubljani. Tedaj se je vrnil iz Londona, kjer je na mednarodni razstavi »The Men of the Tree« v Grosvenor Housu s svojimi podobami dosegel izredene uspehe. V naslednjih letih je razstavljal svoja dela v domovini in v zamejstvu, predvsem v Avstriji, Nemčiji in Veliki Britaniji.

Napisal je več književnih del. Pri »Mladinski matici« so izšle in bile nagrajene naslednje knjižice za mladino:

»Življenje hudobne kavke Katke«; »Za vesele in žalostne čase«; »Kapljice«.

V založbi »Pikapolonca« so izšle: »Ho, ho, ho!«, »Rjavček«, »Žareči kamen«, »Hej Matjaž!«, »Princeska in Dondek«, »Hi, konjiček«, »Razposajenci« (pri založbi Del. družba). Leta 1937 je v založbi »Gruh« (B. Roth) v Ljubljani izšla Deržajeva knjiga s podobami za odrasle z naslovom »Gruh«. Leta 1940 je prejel E. Držaj prvo nagrado Vodnikove družbe za knjigo »Pod špiki«. Leta 1943 je izšla v založbi »Viharnik« Deržajeva knjiga »Podobe — gore in ljudje« in mapa linorezov s citati naših velikih oblikovalcev besede. E. Deržaj je ves čas okupacije delal v ilegali in zato prejel odlikovanje »Zasluge za narod«.

Leta 1975 od 30. maja do 30. junija je priredil slikarsko razstavo z naslovom »Gora in gorska pokrajina«. Uspešni alpinist, umetnostni zgodovinar in ugleden planinski avtor **France Zupan** je njegovo razstavo pospremil med drugim z naslednjimi ugotovitvami:

»Med slikarji, ki upodabljajo gorski svet, gre slikarju in pisatelju Edu Deržaju posebno mesto. Bolj redko naletimo namreč med njimi na aktivnega alpinista in mogoče je zato večina gorskih motivov, ki jih sicer srečujemo na razstavah, le delana s stališča dolinskega popotnika, oziroma turista.

Edo Deržaj je v svoji mladosti pripadal plezalni družčini, ki je okoli leta 1930 utrla nove plezalne smeri v stenah in v medsebojnem tekmovanju in mladostnem zagonu pomaknila mejo tistega, kar je veljalo do tedaj za nemogoče in pretežavno, močno navzgor. Deržaj je doživljal gore kot plezalec prvoprstopnik in obenem kot slikar v času, ki ga v umetnosti označujejo ekspresionistične poteze. Zato nas seveda ne preseneča, če ob navezanosti na poetično romantično izročilo naše gorske podobe pri Deržaju naletimo na drzne poteze in žareče, čustveno razgibane barve. Poezija gorskega sveta, njegova zasanjana samota in odmaknjenost od dolinskega vrveža ostaja, toda slikarjev cilj ni več realistično verna reprodukcija, ampak si daje duška svojemu razpoloženju.

Tu se pri Deržaju srečujemo z dvojnostjo, ki daje njegovim delom poseben mik in ki je zanj značilna. Omeniti moramo — da bi njegovo osebnost bolje razumeli — tudi njegovo pisateljsko delo. Kot planinski pisatelj, ki je pisal in tudi ilustriral svoja dela, pa je pokazal redko sposobnost, da je videl obe strani svojih junakov, plezalcev in gornikov vseh vrst: ono heroično, pa tudi drugo, komično in človeško, ki ni ušla njegovim duhoviti satiri.

Da si na ta način seveda ni pridobil prijateljev, je razumljivo: toda povedati je treba, da sta njegovi deli »Gruh« in »Podobe« edinstveni v slovenski literaturi s planinsko tematiko in da so tako vsebinsko kot po svojem jeziku in nekaterih oblikovnih prijemih daleč prehiteli čas pa tudi občinstvo, ki je hotelo videti v gorahodcih le idealne, heroične junake.

Posmehljivi intelekt pa je vendarle kot svoje nasprotje skrival v sebi sposobnost, doživeti gorski svet s posebnim poslušom za najbolj sanjava in nežna razpoloženja letnih časov, menjave oblakov in sonca na zasneženih visokogorskih vrhovih, za razpoloženje oblačnega zimskega dne na Komni in za hladno napetost plezalca pri vzponu v zasneženi steni. Njegove podobe, oljne slike, akvareli, linorezi in lesorezi so nastajale

tja do vojne, ko je odtisnil mapo osmih linorezov (Triglav, Vernar, Vogel, Krn, Debeli vrh, Špič, Jalovec in Martuljkova skupina). Iz teh črno-belih linorezov, ki jih je Deržaj naredil takrat, ko so gore postale nedosegljive, diha melanholija: in ti vrhovi so postali simbol nečesa daljnega in zaželenega.«

— — —

Zupanova označba Deržajevga umetniškega dela zares učinkovito zadene »žebljico na glavico«. Tudi sporočilo, ki ga je alpinist in likovnik Edo Deržaj napisal o svojem jubilejnem pohodu v severni triglavski steni pri svojem 70. letu, potrjuje Zupanove besede. Nam preostane prijetna dolžnost in priložnost, da jubilantu — sicer pozno, a boljše kot nikoli — v imenu slovenskih planincev pristrčno čestitamo k njegovim alpinističnim, likovnim in literarnim uspehom. In: Želimo mu še mnogo zdravih let!

S SPALNIMI BLAZINAMI NA DIVJIH HIMALAJSKIH VODAH

Dr. JOŽE ANDLOVIC

Med različnimi vodnimi športi poznamo tudi vožnjo s kanujem ali kajakom na divjih vodah. Morda bi kot podvrst k tej športni panogi lahko prišteli »blazinarstvo«. To je vožnja na običajni zračni ležalni blazini npr. znamke »SAVA«. Takšne smo na odpravah normalno uporabljali za ležišča na pohodu in v baznih taboriščih. Nekoč pa je prišlo do nekoliko nenavadne abnormalne uporabe tega rekvizita.

Ko smo sprejeli ugodni telegram Planinske zveze Slovenije, smo zadnji štirje člani (ali »žalujoči ostali«) kangbačenske odprave kot »zaščitnica« konec avgusta 1965 ubrali korake za »glavnino« in »predhodnico«, ki sta zapustili vroči Dharan šest oziroma osem dni prej. Šerpa Pemba je bil velik ljubitelj čanga in rakšija — tudi večni monsumski dež in vlaga nista mogla iz njega sproti izprati maliganov, pa ga je večkrat spravilo na tla. S kolonico nosačev smo dan za dnem vztrajno capljali skozi monsumski dež in soparo, se otepali z roji komarjev in legijami pijavk. Če se je zjasnilo, je pritisnilo sonce in sopihali smo po razbeljenih pobočjih, da je znoj curkoma lil od nas. Kar hitro smo si zaželeli »vodnega hlajenja«, ki smo ga bili malo prej že siti. Pri vsem tem pa nas je spremljalo bučno šumenje mogočnega, monsumsko naraslega Tamurja v dolinah in tesneh pod nami. Pa so se v rahlo pregrethih možganih pričele utrinjati razne »brodarske« misli. In tako sva z Zoranom fantazirala o vožnji z bambusovim splavom po Tamurju, ki naj bi nam olajšala vrnitev, ko se bomo »zmahani« vračali z gore. Ni šlo le za »filozofiranje«, ampak sva čisto resno iskala pri domačinih podatke o vodnem toku in o tem, če je že šel kdo s splavom ali kakšnim drugim plovilom po tej mogočni himalajski reki. Odgovori so bili »cajna« — kar lahko pomeni ne ali pa, naj ne vprašamo nič več o tem — ali pa take sorte pogled, ki ti je, čeprav nisi od nepalskega jezika prav nič razumel, dal vedeti, kaj si možak o tebi misli. Le meteorolog v Taplejungu je zmigal z rameni in izjavil, da »bi morebiti šlo«.

Ker sva vedela, da Nepalci, razen onih v Teraju na indijski meji, kjer so reke že umirjene, ne znajo plavati, naju je meteorologova izjava spodbujala k nadaljnjim razglabljanjem.

Konec oktobra smo se vračali z ne povsem uspele odprave. Malce nezadoščeni, ker se nam je vrh, malo zaradi premajhne izkušnosti, malo pa po neumnosti »izmuznil«. Po drugi strani pa smo bili zadovoljni, da se brez žrtev (razen nekaj zmrznjenih prstov) srečno vračamo domov. Ko smo hodili ob malo upadlem, pa še vedno divjem Tamurju, so ponovno oživele ideje izpred dveh mesecev in vsak po svoje je tuhtal, ali bi šlo po vodi ali ne. Na prvi etapi pod Taplejungom nas je pot dobrega pol dneva ponovno vodila ob reki. Opazovali smo brzice, kjer se je že sicer divja reka zožila in se s pošastno silo prebijala mimo in preko ovir — velikih zglijenih balvanov v strugi. Popolnoma jasno je bilo, da pri tako divjaški reki ni govora o kakem splavarstvu. Reka je izginila v temačno in divjo, neprehodno sotesko, steza pa ponovno zavila skozi bambusovo goščo v terasasta pobočja gorskega slemena. Za nami je ostalo divje bučanje Tamurja in v bambusu predrzni smeh opic, ki je zvenel kot norčevanje iz naših neumnih splavarskih misli. Z nekakšnim olajšanjem smo lezli po strmih stezah. Pred nami je bilo dvatisoč višinskih metrov vzpona na sedlo. Čezenj smo šli naslednji

dan in v vasi pod sedlom z zvočnim imenom Sangaradidhara so nas vaščani skoraj slovesno v špalirju pričakali. Nekdo je v pozdrav celo na vse kriplje z zariplim obrazom pihal v velikansko »himalajsko trompeto«. No, zato sem pa imel za domačine zdravniško pomoč vse do trde noči, »vaški ambulanti«, ki jo je vodil zgovoren penzionirani Gurkha, pa sem poklonil škatlo zdravil. Iz njegovega hudega šepanja in številnih brazgotin po telesu sem sklepal, da njegova »zdravniška« praksa izhaja predvsem iz izkušenj na lastnem telesu, ko se je težko ranjen dolgo zdravil po raznih bolnišnicah. Skupil jo je na Monte Cassinu. Gurhke namreč niso služili v saniteti. Britanci so predobro poznali njihove sposobnosti, ki so povsem nasprotne z zdravilstvom. Razen če vzameš klanje s slavnim kukrijem v »higijskem« smislu. (Tolminci imajo svojo verzijo, ko pravijo: »Pa ga je ščedu« = izčedal, torej na kratko z njim opravil.) In Japonci imajo na Nepalce bridke »higijenske« spomine. V službi britanskega imperija so kot Gurkhe zlasti v Burmi mojstrsko izvrševali svoj poklic. V nočnih džungelskih podvigih so glave Japoncev neslišno zapuščale vratove. Nepalci so že zaradi pljavk vajeni gledati kri, sicer so pa sila dobrodušni in gostoljubni in nikomur po krivici ne skrivijo lasu — plešastemu gotovo ne.

Naslednji dan smo se že od ranega jutra spuščali skozi prijazne vasice in terasasta riževa polja. Bilo je veselo in živahno, bogata žetev je bila v polnem razmahu. Dan je bil v znamenju mandarin in čanga. Nižje dolí smo se prerivali skozi bambusovo goščavje, vmes pa parkrat uživali senco lepih borovih gajev. Spuščali smo se nazaj k reki, ki smo jo gledali pod seboj bolj umirjeno. Lahno zvijugana struga je bila razmeroma široka, na več krajih so ležala obsežna prodišča na bregovih. S svojim zelenkasto — sinje — srebrnim lesketanjem je zelo spominjala na Sočo.

V poznem popoldnevu smo dosegli dolino. Reka je bila res povsem drugačna kot tri dni hoda višje, pa še vedno zelo hitra. Domačini — čolnarji so pred prevozom naše kolone nanovo »požegnali« svoje drevake s krvjo pravkar zaklanih petelinov. Nosači so seveda vsi plavali kot kamen in so se pred prevozom čez reko duševno »stabilizirali« s primerno dozo rakšija ali (in) čanga. Prav osuplo so gledali naše fante, ki so nekajkrat »za hec« preplavali vrtnčasto in hladno reko. Sam se nisem udeležil te ekshibicije. Preveč sem imel zdravniškega posla z nosači. Čepeč — po nepalsko — sem se šel kirurga na mivkastem bregu. Z večernimi ognji je ponovno zažarela zamisel o »plovbi« po reki in to na ležalnih blazinah. Razplamtela se je, navdušenje je zajelo tudi šerpe. In novica se je razširila tudi po koloni nosačev, da bodo sahabi jutrišnjo etapo napravili po reki. Jutro naslednjega dne je bilo nenavadno hladno. Ob mrzlih himalajskih rekah je značilno, da je temperatura ob vodnem toku in še kakih 20 metrov višje bistveno nižja kot v okolici. Zaradi silnega padca in naglega padca rek, ki vro iz ledeniških izvirov, voda nima časa, da bi se ogrela navzlic visoki zračni temperaturi in sončni pripeki. Tamur izvira na ledeniku Kangčendžonga 4300 m visoko. Razdalja, ki jo pod različnimi imeni predvaja do Taplejunga je približno tolikšna, kot jo preteče Soča od Trente do morja. »Pade« pa pri tem na nadmorsko višino približno 700 metrov — se pravi za 3600 metrov. Torej je povprečni padec petkrat večji kot padec naše »lepotic«. To marsikaj razjasni. Reke postanejo tople šele na jugu, v Teraju, kjer se razlezejo v indijsko ravnino in polenijo. Tam je raj za krokodile, udave in druge »prijazne« živalce, ki ljubijo tople kopeli.

Jutro je bilo torej prav nepričakovano hladno in nebo oblačno. Zato je večji del navdušencev opustil svojo namero. Pridružil sem se petorici, ki je vztrajala. Ob šestih zjutraj je odšla kolona. Nosači so odnesli tudi nahrbtnike z najnujnejšo osebno rabo, ki smo jih sicer sami tovorili. Oblečeni smo bili v kopalke, hula-hupke in majice. V polivinilne vrecke smo si zbasali malico, Marko je neprodušno zapakiral še vžigalice. Člani »brodarske ekipe« smo bili: Marko Butinar, Ciril Debeljak-Cic, Jozva Govekar, Pavle Dimitrov, dr. Andrej Župančič in jaz. — Minevale so ure, sonce, je ostalo skrito za oblaki, neprijetno hladen vetrič je vlekel vzdolž reke. Prav nič vabljiva temperatura, ki bi te vlekla v hladno reko, pravo nasprotje sončni pripeki prejšnjega dne. Kazalci so se pomaknili že čez pol enajsto. Sedaj tako rekoč nismo več imeli prave izbire. Čeprav brez tovara bi le stežka do večera ujeli kolono, ki je bila vsaj pet ur pred nami. Naše bose noge še zdaleč ne bi mogle konkurirati utrjenim nosaškim podplatom, po polurni hoji bi si jih na kamenju razrezali do krvi. Torej v vodo! Vsakdo je blazino navezal na nekaj metrov dolgo pomožno vrstico in si jo privezal okrog pasu. Tako bi v primeru padca blazina ne mogla uiti. Z vzkliki »brr« smo polegli na blazine, odrinili od brega in hitri vodni tok nas je jadrno vzel s seboj. Prav hitro smo zapluli pod dolgim visečim mostom, ki smo ga nekaj ur gledali v daljavi in enako hitro se je izgubljal za nami. Zaradi številnih valov smo bili brž povsem premočeni z ledeno-mrzlo vodo. Da bi se vsaj malce ogrel, sem delal plavalne gibe z rokami in se zato prav kmalu znašel na čelu ekipe. Blazina se je izkazala kot zelo uporabno »plovilo«. Če si le količkaj spretno manevriral, je uspelo brez nezdode — se pravi brez prevračanja »prepluti« kar mogočene valove. Tudi pri vožnji čez vrtnice z lijaki velikimi za »lavor«, nisi čutil nič pomembnega, le v prstih na nogah, ki so štrlele s konca

blazine, te je posvedralo in požgečkalo. Pluli smo seveda leže na trebuhu. Po desetih minutah smo bili že prav domači v mrzlem elementu in celo nevarne situacije so nam bile v zabavo. Jozveta se je nekje polastil velik vrtinec in ga prevažal v krogu kakih 10 metrov premera, kot na vrtljaku, mi pa smo se v mirnejšem zalivčku hahljali in »navijali« za Jozvo. Ko je napravil že več krogov, smo ga končno naščuvali, da je dal z nogami »plin do deske« in se tako izmotal iz centrifugalne sile v vrtincu. Pluli smo dalje kot kolona rac. Zaradi nevarnega šumenja in butanja valov ob steno v naslednjem zavoju smo se previdno izkrcali na prodišče in ga prepešačili. Potem pa spet štrbunk v hladne valove! Po 20 minutah smo vsi tako drgetali in šklepetali, da je bilo v resni nevarnosti naše prirojeno in umetno zobovje. Zato smo napravili »desant« na naslednje prodišče in se premrli grelj na soncu, ki je končno prodrlo izza oblakov. Poiskali smo suhljadi in Marko je zakuril, vročine pa še ni bilo preveč. Hladna kopel nas je zlakotnila, pa tudi čas za kosilo je bil. Spravili smo se nad sardine v konzervah, da bi bila vsa zadeva čimbolj v vodnem stilu. Ogreti in podprti s kalorijami smo spet zapluli. Brez kakih zapletljajev smo vozili po mirnejšem odseku reke. Le nekje mi je čisto po pomoti malce ohlajena kri butnila v preplašene možgane. V neposredni bližini sta pokukali iz valov dve »prikazni«, ki sta bili v prvem hipu podobni krokodilom. Mokri lasje so mi srhljivo vstali pokonci. Pa le za hip — izkazalo se je, da gre za dve drevesni debli z zelo razpokano skorjo. Brž sem se tudi spomnil, da temperatura vode ni primerna za nevarne plazilce. Po dvajsetih minutah smo zopet zapluli k bregu na ogrevanje. S svojo plovbo smo bili kar zadovoljni, potovalno hitrost smo ocenili na kakih 15 km na uro. Dogovorjeni smo bili, naj jo tisti, ki bo na čelu, v primeru nevarnosti »zbríše« na suho in nas opozori z mahanjem ali klici. Ker sem se ponavadi kar hitro znašel spredaj, naj bi to veljalo predvsem zame. Zapluli smo v tretjo »etapo«. Začasno širši in mirnejši tok reke je postopoma postajal šivahnejši, soteska se je polagoma zožila. Razgled z blazine v ležečem položaju ni bil ravno obsežen, zlasti če te premetavajo valovi in moraš oprezati, da se ne prekucneš. Očitno pa je vseeno bilo, da se bilo, da se soteska nedaleč pred nami pošteno zožuje. Navzlic šumenju in pljuskanju valov je bilo slišati naraščajoče bučanje v bližajoči se tesni. Preraščalo je kar v grmenje. V nekem trenutku so odvrnili mojo pozornost glasni kriki levo nad reko. Dohiteli smo rep naše nosaške kolone, ki sem jo zagledal na stezi kakih 50 metrov nad reko. Pobliskavanje aluminijastih zabojev je potrjevalo, da so to naši nosači. Na vse pretege so se drli in mahali z raznimi cunjami. Njihovi gibi in glasovi so kazali, da so neznansko navdušeni nad našo drzno in uspelo plovbo. To je bil nekakšen aplavz igralcem v areni. Odzval sem se, zmagoslavno po tarzansko tulil in jim mahal z blazine. V resnici pa so njihovi kriki in mahanje pomenili nekaj povsem drugega. Žal sem to malce prepozno »pogruntal«. Ko sem ponovno pogledal navzdol po reki, je bilo že prepozno. Strmina padca je nepričakovano narastla in očitno je bilo, da se jedro približujem ogromnemu slapu. Pod robom vodnega toka je zazevala globoka praznina, v kateri je pošastno grmelo in hrumelo, ob desni navpični steni kanjona so brizgale v zrak razpenjene vodne meglice. Iz slik v spominu je butnila Niagara. Na vse kriplje sem skušal začofotati k bregu, toda prizadevanje je ostalo čisto brez haska. Strahotno močna struja me je s pošastno silo vlekla čisto po svoje. V hipcu sekunde sem se ozmerjal: »Tepec idiotski, dosti si star, lahko bi bil pametnejši — srečno si se zmazal na gori — milostni so bili plazovi, ki so grmeli na ledeniški plato, ni te odpihnil silni vihar s sedla — tu boš pa po nepotrebnem, po neumnosti zares bedasto izpustil svojo prismojeno dušo, tvoja žena bo vdova in otroka siroti. Pa še prijatelji, ki plovejo za teboj in se zanašajo na tvoje ‚modro vodstvo‘, boš kretenasto, noro porinil v usodno zagato.« »Klancu«, ki sem ga pravkar »prešibal«, je sledil S zavoj v desno, nato ob navpični steni levo v praznino. Obupno sem zajel sapo, se oklenil blazine kot najdražje ljubice in se sklenil boriti za življenje do zadnjega diha, čeprav je bilo vse skupaj videti brezupno. Skrbelo me je dvoje: Prvič, da s svojo trapasto butico med padanjem treščim v kako skalo in napravim prav hiter in ugoden konec. Drugič, da me kak vrtinec potegne v globino in se z blazino zagozdim v kakšno podvodno oviro, ko pa mi zmanjka zraka, gagnetem. Za kako daljše premišljevanje in filozofiranje pa ni bilo časa — vse gori navedeno mi je pač v trenutku preblisnilo skozi možgane. S strahotno naraščajočo brzino me je v desnem ovinku neslo naravnost proti navpični, koritasto gladko izdolbeni steni, v izdolbini pa me je pričakoval »vhod« ogromnega lijakastega vrtinca. Ob spominu nanj še danes začutim v ušesih mogočni, strahotno grgrajoči srk. Kot bi imel zmeti namesto udov, sem se »tik pred zdajci« z desno nogo, silovito odgnal od stene in v polbočnem položaju švignil tik ob robu lijaka, nasprotni val z leve pa me je butnil nazaj v pravo lego, na kar sem frčal po zraku. Parkrat me je sunkovito odbilo na vodni skakalnici, nato me divje zasukalo, da sem bil čisto vrtoglav, pa me spet vrglo ritensko, potem sem spet z nogami naprej ponovno padal v bobneče valovje. Zopet me je zasukalo, potem je sledil občutek, kot bi me vodni gejzir pehal v višino, pa sem zopet padal skozi razpenjene brizge in meglene vodne zastore. Pred hipom sem še zaznaval, da sem orehova lupina

na razbesnelem oceanu, nato pa sem kot v polsnu premišljeval, ali se to dogaja na tem svetu ali pa se že vozim po peklenski reki Tartar in me nekje željno pričakuje špalir zelenih podvodnih hudičev. Navsezadnje sem se prebudil in zaznal, da sem v resnici še živ, da se zadeva umirja, da sem srečno »prevozil« slap in me nagli vodni tok jadrno odnaša vstran izpod bobnečih salv hrumečega vodovja. Na vso moč sem pričel z vsemi štirimi veslati in brcati — in uspelo mi je doseči levi breg. Do kraja spehan sem prihajal do spoznanja, da sem rešen. Kaj pa je s tovariši, s prijatelji? Ali jim je uspelo pravočasno spoznati nevarnost in jo brez mojega opozorila še pravi hip »odkuriti« iz vode? Napenjal sem oči, da bi karkoli zagledal v buččem slapu. Pa nič in nič! Končno! V mirnejši vodi malo vstran od slapa zagledam nekaj okroglega, glavli podobnega, čez čas še drugo in tretjo. Potem pa nič več. Dveh manjka. Ni jih. »Ti si kriv njune smrti!« me je grenko spreletelo. Kličem. Glave se bližajo. Že so tu. S preplašeno — srečnimi obrazi. Jozva, Cic, Marko. V obraz še zeleno-bledi Cic izškleteta: »Madona, pebi, sem se ustražil — bolj kot takrat, ko sem v Dedcu ubrisal za celo dolžino vrvi — tole je pa konec!« Pekli me skrb, kaj je s Pavletom in Andrejem. Marko tolaži, da je še utegnil zavpiti Pavletu in pokazati z roko, naj se »ven skida«. (Slednji je bil povrh vsega še slab plavalec.) Meni, da je to uspelo tudi Andreju, ki je bil zadnji. Ne more me povsem prepričati. Potihem pa le medlo upam, da so njegove domneve resnične. Saj ni nobenega sledu ne o prvem, ne o drugem. Vsaj nepozabna Andrejeva klofeta, s katero je bil pokrit tudi med tem podvigom, bi morala priplovati mimo, če bi šel čez slap, potihem in naglas tolažimo sebe in drug drugega. Zlezemo na suho in malce poklapani in še negotovi z mehкими koleno megleno odtacamo do samotne kočice, ki smo jo ugedali v bambusovi gošči nedaleč od brega. — Soteska se je pod slapom razširila v dolinico. Prihajajo nosači. Glejajo nas kot vodne bogove. Saj so prepričani, da smo šli čez slap prostovoljno in da takole »potovanje« za nas ni kaj posebnega. Sporazumemo se tudi, da se sahiba Pavle in Andrej prebijata skozi goščo nad slapom na stezo. Dokončno se nam odvali kamen od srca, ko pricapljata in se napol srečna režita, ker jima je uspelo ogniti se »enkratni vožnji«.

Glede na pravkar preživeto nam je pošlo veselje do nadaljnje »plovbe«. Šli smo v kolono nosačev. Popoldansko sonce je sedaj pošteno pritisvalo. Vročina je silovito puhtela iz tal. S potnimi kapljami na čelu so se naše oči ponovno pričele ozirati na šumečo reko pod nami. Prva sva se ojunačila z Markom češ: »Če nas v slapu ni hudič pobral, ne bomo sedaj capljali in se potili z blazino pod pazduho!« Sploh pa smo pozabili spustiti zrak iz njih. Spustila sva se po porašeni strmini — oprezujoč za kobrami — do vode in ponovno »zaplula«. Prav kmalu so sledili še drugi. Priznam pa, da smo bili previdnejši. Ogibali smo se brzicam pod stenami na desnem bregu in se prebijali po plitvejši levi strani. Tudi nekaj prodišč in plitvin, po katerih so se blazine zatikale, smo raje prebredli, kot bi ponovno tvegali v brzicah. Zato pa je bilo, napredovanje bistveno počasnejše kot v prejšnjih »etapah«. Sonce je že zašlo za strmimi bregovi soteske — dolina se je prav kmalu zopet zožila — in postalo je hladno. Ni in ni hotelo biti tabora ob reki, kot smo se zjutraj s tovariši domenili. Sicer pa razen delčka širše dolinice s kolibo pod slapom nikjer ni bilo primerne prostora za tabor. Zaskrbelo nas je, da ni morda višje nad reko kaka ravnica, kjer bi se utegnili utaboriti. Zato smo sklenili, da se izkrcamo, zlezemo po strmini in poiščemo stezo in tabor. Kot prvi sem »priveslal« v mirno plitvino. Ko je začela blazina drsati ob plitvo mivkasto dno, sem vstal, da napravim tistih par korakov do brega. V hipu sem se do kolen vdrl v blatno brozgo in se naglo pogrezal. Bliskovito sem se s telesom vrgel na blazino, pričel »veslati« z rokami in silno počasi, mukoma pulil noge iz zahrbtnih pasti. Kdo bi pričakoval, da je tisti ozki pas mirne plitvine iz »živega peska«! »Desant« je bil torej nemogoč in spustili smo se dalje po reki. Ta se je nato kmalu razširila, tvoreč obsežen zaliv na levi strani. V daljavi onkraj zaliva smo zagledali šotore taborišča in skrb se je odvalila od srca. Veselo smo čofotali na blazinah po mirnem zalivu. Prijatelji in šerpe so nas zdajci opazili in nas pričakali s huronskim vpitjem. Še nosači so se s svojimi glasilkami pridružili koncertu in z meketajočimi spevi vse prevpili.

Premražene so nas brž pogostili z lonci vročega čaja. Vsakemu sem pred večerjo odredil »antirevmatični aperitiv« s tremi tabletami aspirina. Tisto noč nas še komarji niso marali. Športni rezultat je bil sicer kar spodbuden. Kolona je dolgo etapo tistega dne navzlic vztrajnemu tempu in le kratkim počitkom hodila okrog dvanajst ur. »Blazinarji« pa smo napravili 3 etape po 15—20 minut. Četrta — previdnejša pa je terjala seveda dvojno »dozo« ali še nekaj več. Če bi tudi zadnji prevozili v enakem stilu kot prve tri, bi vsa »plovba« trajala nekaj več kot dobro »efektivno« uro. Seveda bi je nihče od nas za noben denar v celoti ne bil ponovil.

Praktični sklep: Takale »nedolžna« blazina bi utegnila biti kar uspešno plovilo za »forsiranje« rek ali celo uspešno pripomoček pri izvedbi kakšne »diverzantske« akcije. Naše »blazinarjenje« po Tamurju je bila kar resna avantura. Mi smo si jo za vselej zapomnili.

POZIMI V ZLATOROGOVIH POLICAH

MARKO ŠURC, LOJZE BUDKOVIČ

Spominjam se, kako smo prečili snežišče, obsijano z mesečino. Zlati kristali so se izgubljali v Jankovi sencu. Hodil je pred menoj. Samo v to senco, sivomodro senco sem zrl in taval za njenim vijugastim plesom v neskončno noč. Utrujenost je zmagovala nad trmo, pogled je za trenutek utonil v omotičnem mraku, srce je votlo tolklo nekje v grlu, v sencih, noge so se zapletale, v roki sem malomarno držal derezo, ki se mi je sezula na Bambergovi poti in je zaradi utrujenosti nisem mogel več obuti. Samo do Doliča, do bivaka, domov, v posteljo... Misli so bile čudno jasne, mirne, urejene. Razmišljal sem o minulih dneh, ki sem jih prebil v Steni. Vedno znova se mi je vsiljevalo vprašanje, zakaj smo pravzaprav plezali, čemu ozeble roke, čemu ti do kraja utrujeni koraki, ki sem jim sledil skozi svetlo noč. Še enkrat se je zaspani pogled zazrl v Jankovo postavo. Kaj ga pravzaprav vleče v dolino? Si mar ni pred tednom dni želel le stene, ledene stene? O, prekleto hrepenenje! A vendar, hvala ti! Hrepeneli smo po ledenih vesinah, zasneženih grapah. Hrepenimo po topli sobi, vročem vinu in morda bomo čez mesec dni zopet hrepeneli po hladni sencu v skalah in nam bo pesem kladiva mila. Hrepeneti po nečem, to je pravzaprav življenje, volja, ki osrečuje. Kako reven bi bil človek, če bi ne nosil v sebi tega vročega ognja, pa naj gori že za karkoli!

Nebo je žarelo v ognju temnordeče zarje tisto jutro, ko sva se z Jankom odpravljala v Steno. Modre sence so z ožarjenih vrhov tiho drsele po pobočjih v doline. Nekje v podzavesti so tleli prijetni občutki, radost je napolnila srce: sanje, tihe želje, hrepenenje, vse je postalo resnično. Stala sva na robu Stene; za nama dnevi priprav, garanja skozi Krmo, pred nama največja sreča: stena, padajoča v globino, vsa modra, srebrna. Tam nekje v Vratih se je njena senca stikala z zlato svetlobo sončnega zimskega jutra. Kot negotovost začete poti, katere cilj je jasen.

Na robu Stene sva si obuvala dereze. Dotaknil sem se mrzlega jekla. Vse lepe misli, vsa radost se je v trenutku skrila v globine srca. Naenkrat je postalo vse tako razumljivo, vsakdanje, preprosto. Nič več skrivnostnih dvomov, abstraktnih predstav o ekstremnem podvigu. Še celo tesnoba in strah sta izginila. To naju je napolnilo z občutkom nenavadnega miru, z občutkom domačnosti. Prvi oprimki in stopi so se nama zdeli majhni, negotovi, potem pa sva se privadila in hitro napredovala po varianti Nemške smeri skozi Okno nad Nemški turnc. Tu sva pustila opremo in izstopila proti večeru na robu Ledenika med Vzhodno smerjo in Zlatorogovimi policami. Sva pač nekoliko zgrešila pravo smer.

Na Ledeniku naju je čakal Pavel, tako da smo se drugi dan zjutraj že kot prva naveza — trojka spustila skozi Okno v Steno in nadaljevali po policah v njen osrednji, po naših računih najtežji del. Kako živahni smo bili v prvih raztežajih! Občutek stene, dolge in predvsem naporne smeri se je strnil na en sam korak, en sam gib... Črni graben. Gorenjski turnc. Potem je Steno počasi zagrnil pajčolan noči. Naredili smo napako. Pri spustu iz Gorenjskega turnca se nam je zataknila vrh. Zazdelo se mi je, da se je z nočjo v srce priplazilo malodušje, ki nam hoče počasi zadaviti voljo. Kaj takega si ne smemo privoščiti!

V grapi pod Čopovim stebrom si urejamo bivač. Nenadoma se mi udre pod nogami sneg. Zdrknem s precej široko skopane snežne police v zaprodno skalno votlino. Kar kričim od veselja, ko se s svetilko v roki priplazim v prijetno dvoranico... Sta Janko in Lojz prišla na Kredarico?

Premetavam se po ležišču. Kljub naporni hoji do Kredarice, mi misli ne dajo spati. Čez nekaj ur bova z Jankom vstopila v Steno, pred katero imam vedno spoštljiv občutek. Še sreča, da je vreme na naši strani in tudi temperature niso pretirano nizke. Misli me kot prebliski predstavljajo iz kraja v kraj. Na tihem upam, da nama bo kakšna nenadna stvar preprečila vzpon. Trije prijatelji to noč že zmrzujejo na policah.

Zaviti smo v puh. Kako toplo je v votlini! Na skalnem podstavku gori sveča, poleg nje brni gorilnik. Pogovarjamo se, ne moremo verjeti sreči, tej veliki sreči. Potem se zatopimo vsak v svoje misli, premišljujemo o dolini, dekletu, o Steni. Pozabimo, da smo pravzaprav njeni gostje. Občutek prepadov izginja, tako daleč se mi zdi svet, ki se odpira zunaj votline. Naš svet je svet pravljic in neresničnosti. Kako se človekovi

občutki hitro menjavajo! Še pred eno uro smo bili trije plezalci, tri pikice v grmadi skal, vsak s svojimi problemi. Pavel je klel rokavice, ki so mu zdrknile v globino. Midva z Jankom sva preklinjala vrh, ki se je zataknila. A sedaj? Čisto izgubljeni smo v svetu pravljичne romantike. Smo sploh še zmožni razmišljati o težavah, ki nas čakajo? Hrepeneli smo po divji razdrapani steni, lovili smo se v sekundah na njenih policah. A zdaj? Čuden mir se je naselil v naša srca. Kaj vse skriva stena v svojih nedrih!

Kot da bi se izpolnilo nekaj, česar si niti misliti nismo mogli. Tisto najlepše, tisto, kar občutiš takrat, ko stopaš v steno, preden se soočiš s pravimi težavami, tisto, kar po doseženem cilju za nekaj časa umre, to se je v nas zopet prebudilo. Prevzelo nas je. In rešilo. Rešila nas je ta noč — sredi trde zime na suhem, za vetrom.

Kmalu je Janko ves krmežljiv pogledal na uro. Težko je slovo od prijetne topline. Mraz naju hitro zbistri. Neslišno zapustiva Dom na Kredarici.

Zunaj je temno kot v rogu. Prižgeva čelni svetilki in stopiva v sledi prijateljev, ki drže proti Pragu. Tavava po širnih snežnih poljanah. Sneg je spihan, nekatera mesta so rahlo zaledenela, previdno jih premagava. Nad Ustoličenjem zavijejo najine vodnice sumljivo proti Steni. Stvari si ne znava razložiti. Mahneva jo po svoje in pred svitom doseževa vstopni kamin Zlatorogovih polic.

Zlatorogove police so v letnih razmerah prava uživaška tura. Zima jih temeljito predela v vrsto problemov, pred katerimi je klonilo mnogo navez. Računava na srečo in na pomoč prijateljev, ki so gotovo že čez polovico smeri.

Z nelagodnim občutkom se Janko zažene v poledenel kamin. Vrv počasi polzi skozi moje roke. Plaziči pršiča mi sporočajo, da se nad menoj nekaj dogaja. Kamin se oži, skozenj morava brez nahrbtnikov. Ob prvem svitu mi prijatelj sporoči, da je s stvarjo opravil. Težave so resnično trde. S težko sapo brez besed prispem na stojišče. Čaka naju lep sprehod po policah, slikoviti pogledi na triglavske sosesde in vmes kakšno sitno mesto, ki zahteva previdnejše plezanje. Varujeva le bolj simbolično. Zaupava svojim izkušnjam, računava na prijaznost Stene.

Sitna prečnica v Slovensko smer terja previdnost. Grapa naju pričaka s prhkim in globokim pršičem. Pravo trpljenje. Sreča, da je tega garanja le za dober raztežaj. Ponovno naju čaka širna in ravna polica do Nemškega turnca.

Na turncu vrževa nahrbtnika z ramen v prhek sneg. Sva še tešč. Janku namigujem na umik iz stene, pa me fant ne vzame resno. V meni neprenehoma tli misel: Kako bo z mojo nogo, ki si še ni popolnoma opomogla od poškodbe. Pred petimi meseci sem ležal v bolnici s poškodovanim kolenom, danes pa se naprezam kot v prejšnjih časih. Čudno in razveseljivo. Če bom le zdržal? Pospraviva kramo in premagava strmo grapo pod Oknom. Tu naletiva na sledi prijateljev, ki so v Steno vstopili skozi Okno. Vzhodni del so plezali v obratni smeri Zlatorogovih polic, le nekoliko višje od originalne smeri. S tem so si prvi dan prihranili bivak v Steni, saj so noč lahko prebili na Kredarici.

Stvar je postala bolj prijazna in domača, ko sva začutila, da v tej prostrani steni nisva osamljena. Pozabim na željo po umiku. Po težji prečnici v Nemškem stebri zavijeva proti Črnemu grabnu. Odpre se nama pogled proti osrednjemu delu stene. Zaslišiva glasove in opaziva prijatelje, ki plezajo v kaminih proti Prusik-Szalayevi smeri. Kričiva na vse grlo ...

Lojz in Janko! Derem se tam nekje s police v kaminih, ki drže proti Prusik-Szalayevi smeri. Torej sta prišla, sta le prišla. Po kaj hitrem napredovanju izpod Čopovega stebra, ko smo se vrnili iz dežele pravljic zopet v Steno, je to za nas nova sreča. Novo moč začutim v otrpilih nogah ... Plezamo navzgor, proti robu, ves dan. Bosta Janko in Lojz lahko prečila Črni graben?

Ker je že pozno, se podvzava. Bivakirala bova nekje pod Čopovim stebrom. Črni graben naju pričaka s sitno obokano polico. Premagava jo s prečenjem v tegu vrvi. Po tem manevru se vidno oddahneva in nadaljujeva v strmih vesinah proti Gorenjskemu turncu. Začne se mračiti. V soju čelnih svetilk prispeva do imenitnega bivaka pod Čopovim stebrom.

Lojz in Janko sta že na turncu! Mrak in le njuni čelni svetilki utripata v mogočni steni. Našla sta bivak pod Čopovim stebrom.

Prostorna, zaporedna votlina naju prijazno sprejme. Zlezeva v puhasto opremo in stikava po nahrbtnikih za dobrotami. Privoščiva si glasbo iz radijskega sprejemnika. Po poročilih sva še bolje razpoložena, saj vremenoslovci napovedujejo lepo vreme. Morda bi lahko jutri že izplezala? Misel je najbrž zelo korajžna, vendar uresničljiva. Prijetna gorka puhovka naju zaziblje v spanec, le prižgana sveča priča, da sta gosta votline visoko v steni to noč dva človeka.

Mraz je, zato v mesečini nadaljujemo na greben, s katerega se odpre pogled v Amfiteater. Srebrno ostenje Sfinge je zamolklo tiho. Utrujeni smo, a bivakirati zaradi mraza ne moremo. Niti kuhati se ne da. Spustimo se na melišče pod Sfingo in iščemo prehode... Mesec se skriva za mračni obraz neme kraljice. V temi se zaplezamo... Dremljemo na ozki polički nad Jugovo grapo in čakamo jutra. Megleno morje v Vratih vzvalovi. Rdeči kosmiči ližejo ob Steno, mehko, nežno, vendar nas je neznansko strah teh meglenih valov.

Ob sedmih vstaneva, pospraviva kramo in zapustiva prijazno votlino. Zunaj je tiho in spokojno, v Vratih valovi belo megleno morje. Zbrihtava se šele v težki prečnici. Spustiva se na nižjo polico, ki ponuja lažje in hitrejše plezanje. Na stojščih si vzameva nekaj časa in opazujeva utrip doline Vrat in njenih nemih stražarjev. Prečnice preidejo v zelo izpostavljen svet. Padec naveze bi bil tu strahoten. Kmalu se znajdeva pod kamini. Čaka naju dvesto metrov kaminskega plezanja v svetu, kjer se menjavata led in skala. Tudi s to zapreko opraviva, obračunava z rampo in se znajdeva v grapi, ki drži na greben, od koder se vidi v Amfiteater.

Lepo je, že vidimo rob stene... Nekje nekdo prepeva. Ali imam prisluhe? Res, nekdo vriska, kriči in poje. Stegujem vrat. V obrazu Sfinge, nekje sredi smeri opazim navezo. Zaukam...

V policah se drugič zaplezamo. Ne moremo se vrniti. Mučimo se ves dan. Proti večeru, ko na modro nebo že priplava luna, zagledamo Janka in Lojza, kako priplezata na greben vrh Amfiteatra. Prepričujem ju, naj nadaljujeta z vzponom, čeprav se bliža noč.

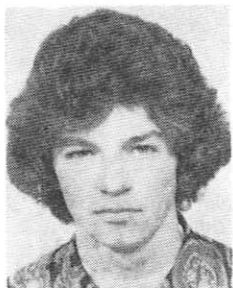

Vrh grape na grebenu nama pogled splava po širnih pobočjih Amfiteatra. V težkih policah nad Jugovo grapo opaziva prijatelje. Sporočiva jim, da bova bivakirala. Vzpodbujajo naju, da se da plezati v mesečini. Spustiva se po melišču. Žal nama je, da sva si privoščila preveč počitka. Nekaj raztežajev lahkega sveta naju pripelje do težavne prečnice v spodnjem delu stebra v Sfingi. To premagava v tegu vrvi. Police izginjajo v strmih snežnih vesinah, v katerih se ne počutiva najbolje. Tudi sledi zavijejo na višje, skrajno težavne police. Pridruži se tema, na najino srečo pa jo redči mesečina. Vesine naju morajo pripeljati v stranski krak Jugove grape. Tik pred grapo naju zastavijo gladke plati. V tegu vrvi in s tridesetmetrskim spustom doseževa njeno dno. Pozna se nama, da sva na nogah že dobrih 12 ur.

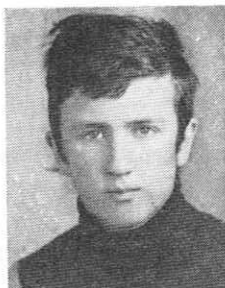

Gledal sem rob stene, ožarjene s krvavo sončno lučjo. Počasi je ugašala. Kar hudo mi je bilo. Vse svoje sile sem podaril Steni, ostal sem nekako prazen in nesrečen. Vabila je večerna zarja, vabila je topla dolina, jaz pa sem bil utrujen, nekam otožen. Malodušje je ta zadnji večer odrinilo voljo, trma pa mi je ostala. Noč je prižgala zvezde in mesec. Pa mi je že presedala ta svetla mesečina. Vse je bilo zlato, vse srebrno, še misli so postale vse zlate in srebrne... Nisem opazil, kdaj mi je zdrknila izza pasu rokavica in so mi ozebli prsti. Pred mano so se risale medle postave, ril sem po prhkem snegu nekam naprej, naprej v svetlo noč. Slišal sem govorico. Prijatelja sta pod nama?

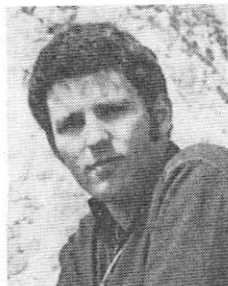
Janko Humar

Pavel Odar

Janko Arh

Marko Šurc

Lojze Budkovič

Res nad nama so v težavnem svetu in ga bodo kmalu zapustili. Širna polica naju vodi na veliko nagnjeno zasneženo plato. Gaziva, gaziva in trepetava, da ne bi sprožila plaz. To ni več garanje za normalnega človeka. Morala sva, to je vse, ena sama trda stvarnost.

Težave popuščajo, utrujenost prevzame vsako mišično vlakence. Tešim se s snegom, sopem kot kovaški meh. Posedemo v grapi. Zdi se mi, kot da bi nam lunini žarki sevali v glavo, misel se bistri, postaja lepa, skrijemo jo v globino srca v strahu, da bi postala neresnična. Res, lepo je. Vse je tiho in mirno. Sedimo v grapi in nič ne govorimo.

Za robom naju čaka grapa. V njej opaziva prijatelje. Veseli smo snidenja, zadnje raztežaje bomo plezali skupaj. Težave popuščajo, utrujenost pa le stežka premagujemo. Še zadnji raztežaj. Prvi plezalec stopi na rob stene. Polnoč ...

Lojze in Janko sta se srečno smehljala. To so občutki, ki jih ne morem popisati. Pa so vendar tako preprosti, naši, človeški. Občutek srečnega trenutka v življenju, ki ostane in človeka vedno znova spodbuja, da bi ga še doživel.

Opomba: Zlatorogove police smo prvi pozimi preplezali v dneh od 19. 12.—23. 12. 1977 Pavel Odar, Janko Humar, Marko Šurc, Janko Arh in Lojze Budkovič, vsi AO Bohinj. Več kot 3 km dolgo prečenje je v letnih razmerah ocenjeno s III—IV. Plezali smo 36 ur. Potek vzpona je bil takle:

Datum	I. naveza (Humar, Šurc, Odar)	II. naveza (Arh, Budkovič)
18. 12.	Humar in Šurc skozi Krmo do lovske koč. Gazila sta globok sneg, zato sta morala prenočiti.	
19. 12.	Zjutraj sta se povzpela na Kredarico in se spustila skozi Okno v smer. Odložila sta opremo in nenavezana plezala vzhodni del smeri nekoliko višje od originalne smeri. Vrnila sta se na Kredarico. Tu se jima je pridružil Pavel. Prenočili so v domu.	
20. 12.	Vsi trije so se spustili skozi Okno v smer in v večernih urah priplezali do Gorenjskega turnca. Bivak v votlini pod Čopovim stebrom.	Skozi Krmo je prispela na Kredarico in tu prenočila.
21. 12.	Plezali so osrednji del smeri in v večernih urah priplezali do Amfiteatra. Zaradi mraza so plezali naprej, toda pod Sfingo so morali zaradi teme odnehati.	Zgodaj zjutraj sestopila do Ustoličenja in vstopila v originalno smer. Plezala ves dan in zvečer prispela do bivaka prve naveze.
22. 12.	Okoli 22. ure sta se navezi združili. Skupaj so plezali zadnje raztežaje.	
23. 12.	Ob polnoči je prvi plezalec stopil na Bambergovo pot. Kljub utrujenosti so sestopili do Doliča in tam v bivaku prespali.	

S SMUČMI ČEZ TRIGLAVSKO STENO

MARKO ŠURC

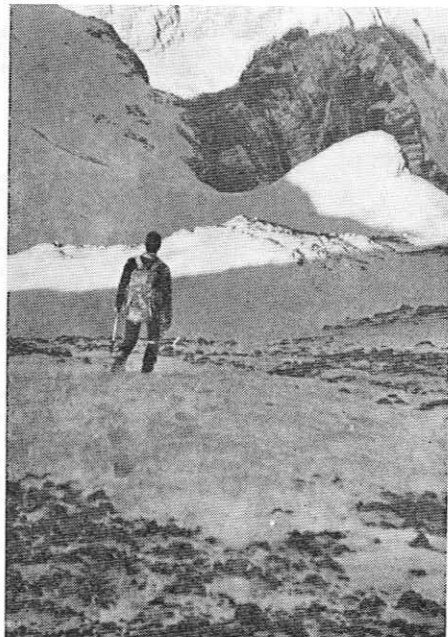
Kako se vsaka stvar začne? Najprej se nečesa spomniš, potem si zaželiš, hrepeniš, nazadnje pa te je strah...

Sedel sem na postelji in premišljeval. Janka sta se zagrizla v severni bok Triglava. V silovitem vetru trošita moči, kot da bi bil njun cilj vrh in ne dolina. Da, dolina šele potem, ko bi presmučali slovensko smer v Triglavski steni. Nisem se spraševal zakaj, preveč tesno mi je bilo pri srcu, misli so nehote iskale prehode v Steni, položnejša mesta, vse v meni je spraševalo, kako, le kako priti čez. Nejc me je odvrčal od namere, izmislil si je vse mogoče stvari, grozovite stvari... Za trenutek sem popustil. Kot bi zbežalo tisto hotenje v meni daleč proč, le še trma ali pa mogoče pohlep je ostal in mi šepetal »pojdi, pojdi«. Ne bi bil šel, ako bi bil to hotel zaradi lastnega zadovoljstva. Nekaj čisto tretjega me je narahlo vleklo v globine, v zasute grape. Že od nekdam sem se počutil v steni svoboden, zbran in miren. Kako čudno! Saj si omejen na en sam centimeter, na eno samo sekundo, na en sam gib. Omejeno je telo, tvoje misli in občutki pa so neskončni, tvoja bit je razprostrta med nebom in zemljo, čutiš, da samo ti odločaš o svoji usodi, sam, popolnoma sam. Nihče razen lastnega jaza te ne sili, da hrepeniš po nebu za življenjem, da se vedno znova in znova vzdigneš iz globin nič. Res, marsikdaj se ustrašiš te lastne svobode, želiš si nekoga zraven sebe. Nikogar ni, sam si, obupno svoboden.

Zakaj sedaj še to? Prijatelja sta že na ledeniku. Treba bo iti. Omahujeta, če prav razumem? Končno se Janko odloči, da bi poskusila presmučati Prevčev izstop, potem šele bi videla, ali je pametno iti dalje. Samo da ga spravim v steno, obrnil se gotovo ne bo. Nejc in Janko H. sta na rob Stene smučala z nama in naju hotela še enkrat prepričati, a prijatelj je že izginil s smučmi pod prvi skok. Vrv mi je hitro tekla skozi dlani. Torej mu gre dobro v tem najožjem in najbolj strmem delu smeri.

Kaj za vruga hoče od mene strah, ki me tišči za grlo? Ne, ne bom se mu vdal. Zapeljal sem desno, levo, podrsal nekaj metrov in zopet levo, desno. Premočen sem prismočal do Janka, s težavo sem mirno govoril. Kaj za vruga se dogaja z menoj? Spustil me je naprej. Podrsnil sem v ozek, komaj za smučmi širok žleb nekje sredi Prevca, potem pa

Levo: Police ponujajo pozimi tudi lepo sprehajanje; desno: Kako nas bo sprejela stena? (pod Kredarico)

Levo: Problem smeri — prečnica iz grape v Bele plati in spust čeznje; desno: Slovenska grapa — tu je bilo smučanje pravi užitek

sem se odločil za prvi zavoj. Kot bi se tisti trenutek zbudil iz hudih sanj! Kar sram me je bilo pred samim seboj. Spomnil sem se Nejčevih besed: Nihče ne more reči, da ga pred nečim takim vsaj v prvih nekaj trenutkih ni strah! In res je bilo tako. Za tolažbo to rečem.

Potem je še Janko presmučal svojih sto metrov, nato sva se odvezala, kajti Slovenska grapa je bila trda, ni se bilo treba bati plazov. Na robu stene sta stali dve majhni postavi. Mogoče sva bila midva za njiju tudi le pikici, ki se izgubljata v dnu grape.

Prestop iz Slovenske v osrednjo grapo je bil, milo rečeno, neroden. Čez petmetrski skok se je Janko popeljal kar po zadnji plati, škoda se mu je zdelo smučti. Seveda pa si sam kot drugi v navezi kaj takega nisem mogel privoščiti in sem za tistih pet metrov porabil en klin. No, bolje, da gre klin kot jaz.

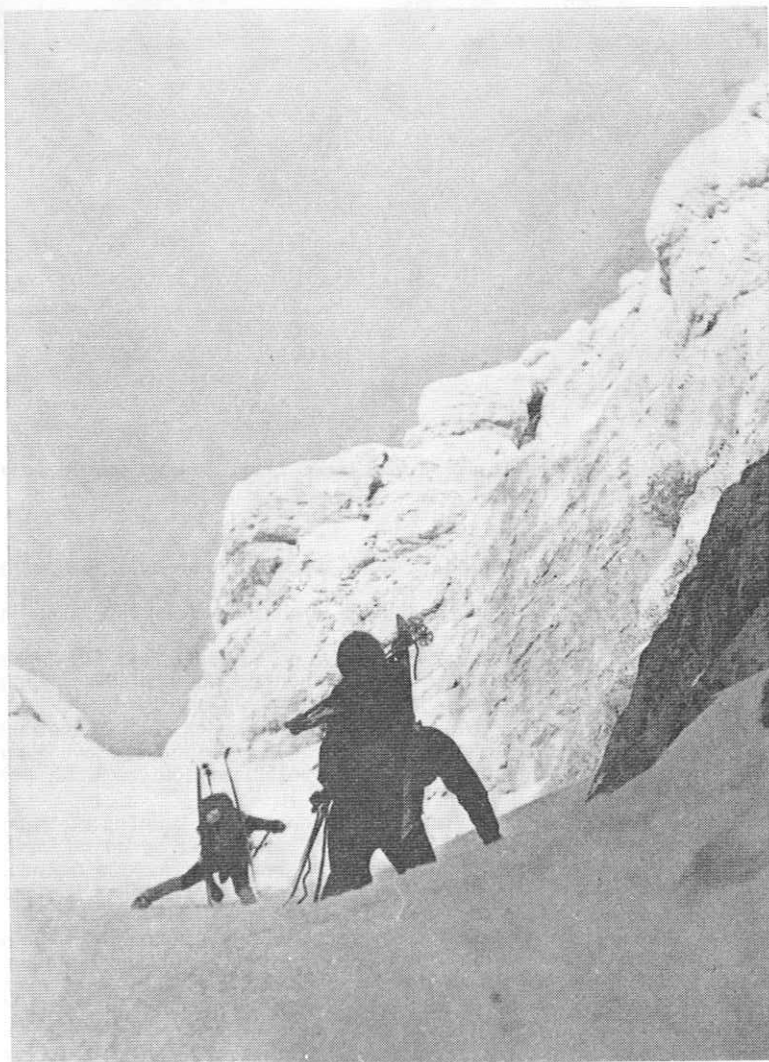
Nad Bele plati sva hitro prismočala, čeprav naju je osrednja grapa izmučila z južnim in pustim snegom. Čakal naju je najtežji del smeri, 40 m kopnih plat, le po razpokah zalizanih s snegom. Janko je seveda uporabil že zgoraj na skoku preizkušeno metodo. Previdno je drsel po ostrih skalah, vrvi pa je počasi tekla skozi moje dlani. Srečno je pristal na pomolu pod platami. Rešeno!

Obul sem si dereze, pripel smučti na nahrbtnik in se spuščal k Janku. Zdajci votlo zagrmli. Videl sem, kako čez rob stene drsi kloža, drvi k nama, proti Belim platam, se raztrešči, sesuje, sfrli in zdrvi skozi ozek žleb mimo pomola v globino. Videl sem, kako je Janko pograbil nahrbtnik, ki ga je bil vrgel v sneg na pomolu, in se hotel umakniti. Ko pa je videl, da nima kam uiti s stojišča, je le zastrmel v bobneči slap. Na srečo je slap zdrvel mimo njega. Vse se je zgodilo tako nepričakovano, da sprva

sploh nisva mogla preceniti, kolikšna nevarnost nama preti v žlebu. Bil je to edini možni prehod na polico, ki drži do macesnov. Ko sem končno prišel do Janka, so slapovi snega še vedno drseli skozi žleb. Morala sva počakati, da je zašlo sonce.

Vkopan na pomolu sem potem varoval Janka, ki se je s smučmi zapeljal v ledeno korito. Počilo je in že sem videl sivo steno nad sabo v pajčolanu snežnega slapu. Janko je zapeljal na drugo stran k skali, zapičil palice v trdi sneg in čakal. Vrv, ki je tekla čez žleb, je poplesavala v sunkih. Komaj sem jo držal toliko napeto, da je ni zajelo jedro plazu. Sneg se je umiril in Janko se je spustil skozi žleb na polico. Nisem upal tvegati, z derezami sem nekako zmagel.

Bil sem miren, sproščen. Že od tistega prvega zavoja tam v Prevcu. Plaz, ki me je sprva presenetil, me ni prestrašil. Korak za korakom sem se spuščal po ledeni strmini in pogledoval proti robu. Nebo je bilo svetlomodro, tam kjer se je stikalo s steno, je nenadoma postalo motno, kot da bi bilo polno neke snovi. Plaz, sem pomislil in zavpil hkrati. Janko, drži! Prvo kamenje in ledovje je že bobnelo po čeladi. Stekel sem po konicah derez in v zadnjem trenutku skočil za skalo. Za srajco sem imel polno snega, gledal sem, kako mimo mene drvi droben plazič. Za nekaj trenutkov sem izgubil občutek za stvarnost, potem pa se je zopet vse vrnilo. Nisem se počutil trden in varen, vendar sem potem po rahlo napeti polici prilezel nad macesne. Šele tam sem se oddahnil.

Zadnji metri
Prevčevega
izstopa,
najbolj
strmega snega
v Slovenski
smeri

Prečnica na razu Nemškega stebra

Vse ilustracije k temu članku je posnel Marko Šurc

Mrak je počasi zalival dolino, ko sva prismočala pod Steno. Pod nama ni bilo več globine in negotovosti, sproščenost je iskala svetlobo v oknih prvih hiš v Mojstrani. Najino hotenje bo zdaj zdaj napolniljeval. Občutil sem srečo, ki sem jo našel na čuden, za nekatere morebiti nesmiseln, nevaren način. Kako lepo je biti srečen! Pomlad bo, vse cveti, vse hiti živeti. Tudi v meni se nekaj budi, budi se nova sla po varljivi, tvegani sreči.

Slovenska smer (letna ocena: II—III, 800 m, med 1500 in 2300 m, 3 ure), zimska ocena: spodaj 45°, Bele plati III, 40 m, osrednja grapa 45°, skok 5 m, III, Slovenska grapa 20°—30° in Prevčev izstop 52°. 10. 3. 1978 plezali: Janko Humar, Janko Arh in Marko Šurc. Čas: 4 ure. 11. 3. 1978 smučala: Janko Arh in Marko Šurc. Čas: 5 ur (zaradi plazov).

AGAPITOV OPIS TRIGLAVA

Prispevek k 200-letnici

BRANKO MARUŠIČ

Leta 1823 je izšla na Dunaju nad 200 strani obsegajoča knjižica: »La grotte di Adelsberg, di S. Canciano, di Corniale e di S. Servolo, la miniera di mercurio d'Itria, il lago di Cirknitz, le terme di Monfalcone, antichità romane d'Aquileja e Pola, ed altri notevoli oggetti nelle vicinanze di Trieste«. Napisal jo je grof Girolamo Agapito (r. 13. 3. 1783 v Buzetu — u. 24. 2. 1844 v Trstu), ki je deloval v Trstu kot časopisni urednik (Gazzetta Triestina, Osservatore Triestino), še pred tem pa je bil v letih 1810—1812 učitelj in knjižničar na tedanjem ljubljanskem liceju. Agapitov vodnik prinaša na straneh 193—196 tudi opis Triglava in sicer v 21. poglavju z naslovom »Il monte Terglou«, na podoben način je opisan tudi Nanos (»Il monte Nanos«, str. 187—193). Oba opisa nista zaobsežena v naslovu knjižice, ki nam sicer predstavlja podrobno njeno vsebino in sodita k splošemu delu, ki je v naslovu označen kot »drugi pomembni objekti v okolici Trsta« (altri notevoli oggetti nelle vicinanze di Trieste). V slovenski planinski literaturi Agapitov opis Triglava ni bil posebej zabeležen, vsaj ne tako kot na primer Vodnikov opis (Planinski Vestnik 1923, 30—1); zaradi svoje neoriginalne vsebine tudi ne bi sodil v Kugyjevo antologijo »Pet stoletij Triglava«. Zaman bomo iskali njegovo omembo tudi v Lovšinovi knjigi »V Triglavu in njegovi soseščini« (1944¹, 1946²), medtem ko Mundova

bibliografija (v »Gore v besedi, podobi in glasbi«, 1965) popisuje le samostojna dela. Triglavov jubilej nam ponuja priložnost, da se z opisom tržaškega pisca seznanimo v slovenskem prevodu in da dodamo par potrebnih opomb.

Girolamo Agapito je napisal nekaj topopisnih in zgodovinskih del. Poleg omenjenega omenimo vsaj še »Compiuta e distesa descrizione della fedelissima città e porto-franco di Trieste« (1824) in »Descrizione storico-pittorica di pubblici passeggi suburban dell'escursioni campestri di notabili ville e giardini privati e di piccoli viaggi di diporto sul mare nei controni di Trieste« (1826). Te tri Agapitove najpomembnejše knjige so izšle leta 1972 ponatisnjene v izdaji, ki nosi skupen naslov »Descrizione storica-pittorica della fedelissima città e porto-franco di Trieste«. Razumljivo je, da je ponatis prinesel tudi opis Triglava (str. 289—290). Grof Agapito pravi o Triglavu:

Triglav se more po pravici imenovati Kavkaz Kranjske, saj je prvak med gorami te pokrajine in se nahaja v njenem severnem predelu. V delu »Oryctografia Carniolica«, se Triglav navaja kot najvišja gora v deželi, ki dviguje kot stolp proti zvezdam svojo plešasto glavo nad svoje manjše sosede. S primerne oddaljenosti se nam pokaže v vsej svoji spoštovanje vzbujajoči veličastnosti in vzvišeni značilnosti. Le maloštevilni drzni smrtniki so do danes poskusili priplezati na vrh Triglava. Tja gor še ni stopila noga botanika, da bi iskal domače rastline, ki jih še ni opisal niti Scopoli niti drugi botaniki z namenom, da bi povečali vrsto zanimivih in redkih rastlin, ki sodijo h »Kranjski flori«. Zelo očitna je življenjska nevarnost, ki grozi drznemu raziskovalcu kot nepremagljiva ovira, da bi se povzpел na najvišji vrh te gore. Od vzhodja Triglava se je moč vzpenjati kaki dve uri, ne da bi naleteli na kako večjo težavo, toda tudi na tej poti se mestoma srečujemo z useki v skalnatih pečeh, med katerimi leže melišča in dolgi jeziki snega. Kraljestvo mineralov, ki jih ima Triglav, sestavljajo predvsem apnenči in rjavkasta ilovnata zemlja. Bolj ko se vzpenjamo, bolj postaja pot težka in utrudljiva. Ko dosežemo višino, ni več mogoče zaupati zanesljivosti koraka niti ne trdnosti skale, saj se lahko njena površina ob najmanjšem dotiku nemudoma premakne. Največja nevarnost pa se pojavi potem, ko želimo nadaljevati pot s plezanjem po razpokanih skalah. Tedaj se prožijo kamni in se skotale navzdol, utegnejo pa prileteti tudi od zgoraj. Kdor hoče premagati vse te naravne ovire, ki se upirajo človekovi drznosti, se izpostavlja neizogibnemu tveganju; lahko ga vsak hip zasuje ogromna količina kamenja in tako postane žrtev svoje nepremišljene radovednosti. Proti vrhu te strme gore rastline ne rasejo, saj ni zemlje, iz katere bi pognale korenine. Stranski vrh te ogromne gore nosi v kranjskem dialektu ime »Male Terglou«, to je Mali Triglav. Morda je imel Triglav nekoč le en sam vrh. Če sta zdaj dva, utegne to biti posledica naglega razkroja ali pa delovanja potresov. Je pa skoraj nemogoče doseči najvišji vrh Triglava, saj se skalnate stene človeku skoraj navpično in nepristopno postavijo po robu in mu preprečujejo, da bi izpolnil svoj načrt. Poleg tega pa je najvišji vrh vedno v oblakih. Siloviti vetrovi, ki tu vladajo, onemogočajo vztrajnemu popotniku, da bi stal pokonci. V takem okolju propadejo vsi poskusi preveč drznega opazovalca narave.

Po Floriantschitschu³ kipi Triglav 10 194 pariških čevljev nad morsko gladino. Z njegovega vrha je mogoče opazovati in obvladati vse sosednje dežele.

¹ Delo v štirih delih je napisal B. Hacquet (1739/1740—1815); izhajalo je v letih 1778—1789.

² J. A. Scopoli (1723—1788) je napisal »Flora Carniolica«, izšla v treh delih na Dunaju leta 1772.

³ Zelo očitno se Agapito sklicuje na zemljevid Ivana Dizme Floriantschitsch de Grienfelda (1691—?), ki je prvič izšel leta 1744 pod naslovom »Ducatus Carnioliae tabula chorographica«. Pariški čevljar (pied de roi) je bila dolžinska mera, 1 pariški čevljar = 32 cm.

SEVERNA STENA MATTERHORNA

ROK KOLAR

Dan je pričel ugašati, skalni stebri so postajali vse temnejši, le snežne in ledne strmine so se še svetile. Iz prenapolnjene kočice smo se zatekli na greben nad njo. Z nami je tudi Amerikanec Pat, prijazen fant, ki se je s prijateljem prišel poskušat v Matterhornu. Pripoveduje mi, kako plezajo v Yosemiteh. Družini, ki se je zbrala okoli naju, prevajam, V svojem škrlatu se nam na vzhodu smehlja Monte Rosa. Res, božanski je njen nasmev in občutek imam, da nam želi srečen vzpon.

Počasi se oblačimo, Milan in Silvo kuhata pasulj, vmes pa neprestano govorimo, da bi pozabili na napore in nevarnosti, ki nas čakajo še nočoj.

— Bolje, da nesemo hrano v steno, — glasno premišljam, — saj v vodniku piše, da so dobri prostori za bivak.

— Pa ja! — se strinjajo, kajti iz tabora na Theodolu, dolge tri ure naporene hoje, smo prinesli premalo hrane s seboj.

Med gore se je splazila čarobna tiha noč. Odvečno hrano smo spravili v moj velikanski nahrbtnik in posedli za mizo, vsak s svojimi mislimi. Turisti so že odšli spat, saj jih vodniki že ob dveh vržejo iz postelj. Le kaj bomo doživeli v steni, kaj če nas preseneti vremenski preobrat? V viharju mora biti strašno tam gori, te slave ta stena najbrž nima zastoj.

Poberemo nahrbtnike in se zapodimo v noč. Sneg je še mehak, ni še zmrznil, zato se nam vdira. Pošteno nas zanaša, ko prečimo snežišče s Hörnlija proti steni. Nataknejo si dereze in prižgemo svetilke. Na nebu utriplje vse polno zvezd, le lune ni od nikoder. Dolgo smo pričakovali ta trenutek in zdaj kar ne morem verjeti, da se res odpravljamo v razvpito severno steno Matterhorna, saj je vse tako domače. S strmega snežišča zaplezamo v skalovje, z njega pa zopet na snežno vesino. Nenavezani hitro napredujemo po ozkih žebičkih, ki so jih napravili plazovi. Zaustavi nas zelo široka krajna poč, a kmalu na desni najdemo prehod in se pričnemo navezovati.

Pred tremi dnevi smo že bili na tem snežišču. Od dvanajstih do dveh smo stali spodaj, zijali gor in iskali prehode. Hoteli smo ugotoviti, koliko je resnice o padajočem kamenju, pa ni priletel niti kamenček.

— Od kod steni tak strašen sloves? —

— Madona, če bi imel dereze in vrvi, bi se kar sedaj zapodil gor — je dejal Emri.

Vse skupaj se mi je zdelo varljivo. Ledišče je bilo videti dolgo komaj za tri raztežaje, skala pa tudi ni bila videti preveč zasnežena. To nam je močno dvignilo moralo, s katero smo bili še pred dvema urama čisto na koncu. Helikopter je namreč reševal

---

NOVE POSTOJANKE ZA PLANINSKO MLADINO

Konec l. 1977 so odprli v Liechtensteinu (Schaan, 450 m) mladinski dom. Poslopje ima dve nadstropji, 90 postelj po 6 in 8 v eni sobi, moderne sanitarije, tri dnevne prostore, dve kuhinji (ena posebej za tiste, ki si sami kuhajo), kiosk, telefonske kabine, igralnico, delavnico, sušilnico. Dom je zelo ugodno prenočišče za šolske izlete. Zato je vse informacije prevzela turistična centrala v Vaduzu.

Za nastanitev mladih turistov in planincev skrbe tudi Švicarji. Konec l. 1977 so v samem St. Moritzu odprli najmodernejše švicarsko prenočišče. 190 postelj — po 4 v eni sobi, mladim gostom so na razpolago številne kopalnice, jedilnice, učilnice, igralnica, kiosk in še veliko travnato igrišče za domom vse do gozda.

T. O.

ALPE, DISNEYEVA DEŽELA EVROPE?

Dr. Fritz Hans Schwarzenbach se s tem vprašanjem ukvarja v »Les Alpes« 1978/1. Skupno evropsko planiranje je Alpe razglasilo za prostor, v katerem bo Evropa — popolnoma naravno — postavila na noge vse, kar je potrebno za čim pestrejšo in čim modernejšo izrabo prostega časa, za turizem. Preden so se za to izrekli planerji, je bilo v Alpah že marsikaj postorjenega v te namene, zadnja leta pa so alpski turistični kraji že tako našarani z najrazličnejšimi napravami za razvedrilo, kratkočasje in zabavo, da vse skupaj dela vtis »sejma nečimrnosti« sredi veličastnega gorskega sveta, res nekaj »Walt-Disneyland«, vsaj v bodoče, če to še ni povsod tako urejeno.

Tisti, ki tak razvoj poganjajo naprej, vihtijo dva socialna argumenta, češ da ne more biti drugače: ustreči je treba gostu, ki išče oddih, tudi v vsakovrstni zabavi; in drugi:

ljudi s Solway-hütte, zasilne kočje pod vrhom gore, pa sem vprašal glavnega reševalca, ko je helikopter pristal, kaj meni o razmerah v stenih.

— Nemogoče, — je odgovoril, — preveč snega in ledu, štirje se že vračajo iz stene. — Poglej tja, proti levi, — mi je kazal, — z vrha sta dva padla, tam, na skali, ležita! — Zelo dobro je znal angleško.

— Pa lahko gremo pod steno ob tej uri? — sem ga vprašal.

— Zakaj pa ne, seveda lahko greste, vendar je ravno tam lani nekoga ubil kamen, ki je prisikal iz stene! —

No ja, dobro nas je potolažil. Odšli smo pod steno.

— Vsaj oglejmo si jo, če smo že tako daleč prišli —, smo bili istih misli. Da bi jo preplezali, pa tako nihče ni več mislil.

Na snežni strmini smo potem srečali dva Nemca in dva Francoza. Vračali so se iz stene, kjer so bili tri dni in so morali obrniti zaradi snežnega meteža in plazov. Izčrpani so bili in nič pametnega nisem mogel zvedeti od njih! Samo: — Lavinen in Eiss. —

Milan prične plezati, vrv mi počasi teče med rokami. — Le kaj dela? — se sprašujem, misleč, da je nad krajno počjo že kar gladka ledena strmina, po kateri moraš samo stopati in na nič misliti. Končno vrv steče. Ko se potegnem čez prvo vzpetino, vidim, kaj ga je zadržalo. Vse skupaj je en sam mehak, snežni most. Plezam kot po jajcih. Tu in tam se noga udre in pod njo zazija luknja. Emri pleza za mano. Kmalu pridem na trdno snežišče in že sem pri Milanu. Splezam še 40 metrov in ko se vrv napne, izkopljem stojišče, zabijem cepin, ugasnem svetilko na čeladi in varujem. Čudovita noč je. Spodaj, pod sabo, vidim tri utripajoče lučke, ki plezajo proti meni. Na desni je Zermatt. Vse polno raznobarnih luči, kako neresnično! Spredej se rišejo na nebu Walliške Alpe, nad njimi pa so razsute mežikajoče zvezde. Glavo naslonim nazaj na sneg in jih gledam. Prepoznam to in ono ozvezdje in štejem utrinke. Sedem jih naštejem, preden pride Milan do mene. Pleza dalje, vrv kmalu poteče. Prižgem svetilko in odidem naprej. Silvo je prišel že skoraj do mene, pa imata krajšo vrv in izkopati si mora novo stojišče. Plezarija je čudovita. Kdo bi si mislil, da bom v tej zloglasni steni tako užival! Hitro nama gre, saj plezava le po pet, deset minut en raztežaj. Naenkrat zaslišim oddaljeno brnenje letala, naslednji trenutek pa mi zahrešči mimo glave takšen trušč, da o čem takem še sanjal nisem, pa sem že marsikje slišal padajoče kamenje. En sam kamen je priletel in tako hitro odtulil, da se še prestrašiti nisem imel časa, kaj šele, da bi si nahrbtnik potegnil na glavo! Plezanje je kar izgubilo svoj čar. Ta prekleti kamen nam je nalil strahu v kosti. Sedaj smo videli, kaj je lahko Matterhorn, če hoče. Komaj čakam, da bo konec te snežne vesine. Pa je ni in ni. Vidim pa samo deset metrov predse, do koder seže soj svetilke. Še dobro, da je v snegu nekaj sledi prejšnjih plezalcev. Drže bolj v desno. Vedno bolj strmo je, pa tudi sneg je postal trd ko kost. Zdi se mi, da se že s trebuhom dotikam strmine. Končno prideva

---

pomagati je treba nerazvitim alpskim krajem, ki so gospodarsko zaostali. S tema dvema gesloma, s katerima so se odpirale bančne vehe investicijam, se je marsikje alpska pokrajina tako spremenila, da bi vsaka nadaljnja ekspanzija že nažrla rekreacijsko vrednost pokrajine.

Tisti, ki opozarjajo na to dejstvo, najprej navajajo **promet**. Pot iz evropskih velikih centrov v Alpe je dolga. Kadar se množice iz njih odpravijo na svoj dopust, jim prometna mreža ni več kos. V Švici razširjanje cestne mreže za zimski promet ni več možno, če pa bi se ga lotili, bi morali zgraditi še marsikaj, kar bi bilo enako drago in zapleteno. Če se promet ustavlja in duši v turističnih centrih, je nesmisel, če se še nadalje razvija hotelska industrija in vertikalni promet. Že zdaj kažejo analize, da so nekatera švicarska zimska športna središča v svoji ekspanziji zavrta prav zaradi ozkih grl v prometu.

Drugo, kar se navaja, je **preobremenitev** smučarskih prog. Čakanje pred žičnicami je neprijetno, zato so zmogljivost žičnic pomnožili, s tem pa preobremenili smučarske proge. Gneča na progah je nevarna za dobre in šibkejšje smučarje, prihaja do trkov in težkih padcev. Tehniki predlagajo umetno zglijane proge, nekatere snežne avtoceste, na katerih ne bo več nobene naravne členovitosti in mikavnosti, vse to bodo izravnavali stroji in lopate. Nobena umetna kozmetika tem zglijanim pistam ne bo mogla dati naravne podobe, čeprav tehniki govore o ozelenitvi in biološki prilagoditvi, obenem pa posegajo v naravo, kajti tu jim zakoni še niso za petami.

Infrastruktura turističnih krajev: Dr. Schwarzenbach trdi, da pri odpiranju novih turističnih krajev ne gre samo za postelje, za prostore za razne igre, dvorane za razne športe, za restavracije ipd., temveč tudi za preskrbovalno mrežo, za čiščenje kraja in odvoz odpadkov, za sprotno kidanje, oranje snega in zimsko nego cest, za cestno

do skal. »Naštepala« sva kar osemnajst raztežajev po ledišču. Globoko spodaj na snežišču opaziva dve lučki.

— Najbrž sta Poljaka, — si rečeva. Čudno se mi zdi, da sta se odpravila v steno, saj se mi je prejšnji dan zdelo, da se le repenčita, ko sta rekla, da bosta vstopila za nami.

— Da smo le v skalah, — si rečeva — bomo lahko vsaj kje kaj pojedli in spili. Pošteno me je izsušila ta »dirka«.

Tudi Emri in Silvo sta že prišla do naju. Vse skupaj je postalo še bolj navpično, še za varovališče ni prostora, kaj šele za malico! Pričnem plezati. Najprej strm trd sneg, potem nekaj metrov votlega, tankega požleda, nato skala. Oprimki so še kar dobri, kolikor jih sploh je. Tu in tam dereza nekoliko zdrsne in okreše iskro. Plezam proti desni. Držim se le za lusko in preprijemam, z derezami pa škripljem čez plato. Zabijem klin, desno derezo zarijem v požled in splezam še nekaj metrov.

— Konec vrvi! — se derejo spodaj vsi trije. Razbijem požled, zabijem klin in varujem. Stopala me bolijo od napora, ko moram stati na konicah derez. Milan kmalu pripleza do mene in se zažene po strmem požlejenem žlebu do skal in nad njimi varuje. Ne vidim ga, ker svetilka ne nese tako daleč. Vse je črno. Nad njim slutim le temne previse. Le kaj bo zgoraj? Moramo jesti, da nam ne poidejo moči!

— Heej! Je kaj prostora pri tebi? — ga vprašam.

— Nee! Malo više bomo pa najbrž že lahko jedli! — mi zavpije dol.

Tako smo plezali še kakih sedem raztežajev navzgor proti desni, primerne prostora pa ni in ni bilo. Medtem so zvezde ugasnile in pričelo se je daniti. Strahovit mraz je pritisnil. Na sebi imam poleg hlače le srajco in vetrovko, saj je bilo ponoči, ko smo pričeli plezati, prav toplo. Z Emrijem stojiva na ozkem grebenčku in preklinjava vsak svojega soplezalca, češ da sta prepočasna. Treseva se ko šiba na vodi. Komaj čakava, da bova lahko pričela plezati. Končno Milan zavpije: — Varujem! — in me odreši mučnega čakanja. Vendar v skalah ni nič bolje. Napredujem počasi. Plezarija je postala zaradi krhkega požleda skrajno kočljiva. Goljufam se na konicah derez, cepin pa še za ravnotežje ni dober. Ko zabijem oklo v led, se led razleti na vse strani in mi brizgne v obraz. Na težjih mestih piham kot lokomotiva. To še toliko bolj zaradi praznega želodca in višine, saj že včeraj nismo nič pametnega pojedli. Kar nekam navadil sem se že na to kočljivo plezanje, vendar je telo venomer napeto do skrajnosti. In to izčrpava. Po nekaj raztežajih se stena rahlo položi, tako da nad glavo nimamo več brezupnih črnih previsov, ampak je tam čudovito temno plavo nebo. Pričenjali smo že verjeti, da imamo steno v »žepu«, saj smo na levi opazili Solvay-hütte, nakar pridemo pod strm žleb, na debelo požlejen z gladkim ledom. Tu se smer razcepi. Po žlebu drži lažja varianta, ki je nevarna predvsem zaradi padajočega kamenja, desno pa težja, ki je pred kamenjem varna.

---

razsvetljava ipd., vse s tako tehniko, da zadovolji goste iz mest, vse to pa je treba postaviti in financirati vnaprej. Občina ponavadi najame kredit, ko pa ga je treba plačevati, poseže po novih davkih in pristojbinah, kajti idejni provzročitelji razvoja se vselej izgovarjajo, češ, naj plača občina, ki bo imela od turizma korist. Obremenitev davčnih obveznikov je toliko večja, ker gre bolj ali manj za »sezonsko« infrastrukturo. Čim bolj med letom obisk niha, tem težje je gospodarskim obratom. Ne sme se spregledati, da so tekoči stroški za infrastrukturo toliko večji, čim več je v nekem kraju turističnih postelj v primeri s številom domačinov. Tem gre težko v glavo, da jim kar naprej obljublajo izboljšanje razmer, davki pa so leto za letom enako visoki ali pa celo rastejo, ker so potrebne vedno nove in večje naprave v infrastrukturi.

Uvožene podražitve: Stara je že izkušnja, da turizem podraži življenje domačinov. Rastejo cene za stavbna zemljišča, najemnine, v sezoni šinejo navzgor marže v trgovini in v raznih javnih podjetjih. Med sezonami je redukcija personala nujna, v sezoni pa so nujne zelo drage namestitve in to na hitro izšolanih ljudi. Pozimi poskrbi mraz za visoke dodatne stroške z intenzivnim ogrevanjem vseh prostorov.

Socialne napetosti: Rado se zamolči, da so domačini-kmetje v turistični vasi med sezono kot tujci v rodni vasi. Turizem ima svoje postave: gostu vse, kar zmoremo, tudi folkloro povezano z zabavo. Gostov svet nima mostu do kmečkega sveta. Stik med obema svetovoma, kolikor od njega pride, ni vedno pozitiven, posebno za vaško mladino. Ta stik ima tudi delež pri begu hribovskega prebivalstva v mesto. Domačinom se često odpro oči: Pospeševalci turizma so za to »igro« znali domačinom potisniti v roke »črnega Petra«. Na ravni občine pride tako tudi do političnih problemov, na domačine pritisnejo gospodarske interesne skupine — turistični kraj se nenadoma znajde pod stopami nevidnega velegospodarskega »mlina«.

— Dovolj imam tega prekletega tankega ledu, — si mislim in zaplezam v desno. Na skali je za ped na debelo suhega snega. Že zdavnaj sem prenehal razmišljati, ali bo dereza držala ali ne, ko bom stopil nanjo. Tu mi ne preostane drugega, kot da zabijam dereze v tanek, prhek sneg in si mislim, da mi ne more biti prava smer, malo pobrcam v sneg in stojim tam, klin pa zabijem v prhko skalo pod snegom in varujem. Milan pride mimo mene in zapleza v navpično rumeno skalovje. Nad sabo opazi tudi nekaj klinov. V vsej smeri smo naleteli le na en klin, tukaj pa jih je naenkrat cela vrsta. Spleza nekaj metrov, preklinja in modruje, da tu ne more biti prava smer, ker je pretežko. Rečem mu, naj sname dereze. Obesi se na klin in si jih odveže. Medtem sem jaz oblekel puhasto bundo, ker me je spet zazeblo, tudi košček čokolade sem našel v vetrovki. Silvo pripleza že skoraj do mene, ko se Emri spomni, da bi bilo bolje, če bi šla kar po kuloarju navzgor. Brez derez gre Milanu mnogo bolje. Prepleza strm odstavek in me varuje. Splezam do skal in si snamem dereze. Pričnem plezati po majhnih oprimkih in šele sedaj opazim, da imam konice prstov rahlo omrznjene, tako da ne morem dobro tipati za oprimki. Kmalu priplezam do Milana. Oba se strinjava, da je bilo »pet plus«.

— Še kake tri, štiri raztežaje, pa bova na vrhu, preudarjava. Plezam po zasneženi skali. Vse je zameteno, oprimkov pa nikjer. In še veter je pričel pihati. Na desni je tri metre od mene lep žlebiček, pa nikakor ne morem tja. Plezam po konicah prstov ob njem, ko pa vrv poteče, moram prečiti v žleb. Zdi se mi, da visim v zraku. Tistega, na čemer stojim, sploh ne vidim. Končno le zabijem čevlje v sneg, ki pa je le pet centimetrov debel, spodaj pa gladka skala. Ne vem, zakaj mi niti enkrat ni zdrsnilo. Najbrž mi je strah podpiral noge. Bolj desno opazim, da je sneg debel kar 15 centimetrov in tam si izdolbem stojišče. Cepina gre le pol v sneg, klina pa tako ni kam zabiti. Varujem Milana, ki se goljufa po majhnih stopih spodaj in preklinja, ker ne more v žleb.

Od nekod je priletel helikopter poln turistov. Kroži nad nama, turisti pa opazujejo na skale prilepljeno senzacijo tam spodaj. Gledam Milana in si mislim: — Sedaj boste imeli enkratno predstavo, če mu zdrsne... Nič takega se ni zgodilo in helikopter je odletel. Milan se loti prečke. — Zdaj pa ne vem, kaj bo, — mi sporoči. Pa je bilo. Kmalu je bil pri meni. — Še dva, tri raztežaje, pa bova na vrhu in bova lahko jedla, — meni. Ko jih splezava, se nama odpre nov razgled. Kake štiri raztežaje višje vidiva ogromen, rjav previs, nad njim pa slutiva vrh. Hoja po tem strmem, prhkem in tankem snegu nad 4000 metrov je prav morilska. Noče in noče je biti konec, midva pa potrebna hrane in pijače pihava kot dve črpalki in se počasi pomikava navzgor. Plezava po ozkem, izpostavljenem grebenu, silovit veter pa naju meče dol. To je za živce! Ko loviš ravnotežje po ozkem razu, se ti zaleti sunek vetra v bok, kot bi te butnil medved. Pa še oba naenkrat plezava. Nebo je popolnoma jasno, zato sta pa veter in mrzav bolj silovita.

Facit: Turizem je v službi gosta, ki plačuje. Njegove pravice se že visoko čislajo in so zavarovane, kraj, ki gosta sprejme, pa naj bi se pobotal s »skledo leče«, z obljubami »raja«, ki bo nekoč zajel gostitelja.

Tehnična izgradnja turistične pokrajine je dosegla tako raven, da čezno iti v bistvu ni več pametno.

Politični razum terjaja, da se mora razvojna politika gorskih krajev podrediti splošni razvojni politiki področja in pravočasno zavreti pretirano turistično izgradnjo. Alpe so po svoji naravi prostor za izrabo prostega časa in oddiha, toda to bodo ostale le v primeru, če jih ne bomo s turizmom preobremenili. Megalomanskim načrtom, ki kanijo spremeniti Alpe v orjaški hrušč in trušč turizma, se moramo postaviti po robu: uveljaviti pravico in dolžnost gorskega prebivalstva, da ohrani in goji planinsko krajino, zavarovati moramo kulturno dediščino v gorski pokrajini, upoštevati moramo svarila varuhov narave, ne pa se jim rogati in prezirati. Samo en svet imamo, samo tega lahko izkoristimo in zanj skrbimo, lahko pa ga pustošimo in uničujemo.

Za našo ožjo in širšo domovino so razmišljanja dr. Schwarzenbacha morebiti v nekaterih pogledih prezgodnja ali prestroga. Kljub temu je prav, če smo o teh stvareh obveščeni in »osveščeni«.

T. O.

100 LET SIMONYJEVE KOČE NA DACHSTEINU

Simonyjeva koča je bila prva na Dachsteinu. Stoji 2204 m visoko ob Halstadtskem ledeniku. Odprli so jo 18. avg. 1877 na rojstni dan cesarja Franca Jožefa, Sekcija ÖAV »Austria«, skrbnica dachsteinskega masiva, je kočo imenovala po raziskovalcu in kartografu Dachsteina prof. dr. Simonyju (1813—1896). Simony je bil soustanovitelj

Za neko skalo, dvajset metrov nad mano je tisti rvavi previs, mi je zadosti tega. Zabijem klin in varujem. Ko pripleza Milan do mene, odpreva nahrbtnik in pojeva nekaj čokolade. Sedaj plezava levo od grebena, ki se kot val na morju vzpne v rvavi previs. Iz strmega snežišča tu in tam gledajo skale. Celo na klin naletiva. Ko priplezava do vrha snežišča zagledava pravi vrh. Spodaj, daleč pod nama pa vidiva Emrija in Silva, ki plezata gor. Ko premagava kakih sto metrov ozkega, položnega grebena, se ta preneha vzpenjati. Vrh se zareže pred nama kot nekakšno dolgo nožasto razočaranje. Kakih 50 stopinj strmo snežišče, 5 metrov pod robom ga reže pot, ki so jo shodili turisti, na drugi strani pa prepad. Na italijanskem vrhu sva. — Preplezala sva severno steno Matterhorna, — si pravim. Vendar se sploh ne zavedam, da so sanje postale resničnost. Globoko notri je zakopano veselje, ki bo šele čez nekaj dni privrelo na dan, pa bo takrat silnejše. Vem le to, da je vzpenjanja konec in da v tem prekletem mrazu in strmini ne bova mogla jesti, niti počakati onih dveh. Ture pa še zdaleč ni konec, saj sva še strašno visoko in se bova še precej nagarala, preden bova prišla dol. Ura je pol enajstih. Spodaj se pričinja oblačiti in megle se vlačijo sem in tja, vendar se čudoviti »horni« vse naokoli še vedno drzno zapikujejo v temno nebo. Prečiva na švicarski vrh in začneva sestopati. Naletiva na prve turiste. Tudi Poljaka, ki sta se prejšnjo noč za nami obrnila, sta že tu. Pravita, da sta zgrešila smer. Prave banje, ne stopinje, smo puščali za sabo, pa sta zgrešila! Sestopava po vedno strmejšem snegu. Nazadnje prideva do skal in se spuščava po debelih vrveh čez navpične skoke. Greben je strašno dolg...

Od daleč je Matterhorn ena najčudovitejših gor; od blizu pa le kup razbitega, rvavega kamenja, iz katerega bi rad čimprej izplezal. A vseeno sem ga vzljubil. Šele sedaj spoznavam, da ga imam vedno rajši, ko ga doma gledam na sliki in se spominjam napete in lepe plezarije v njegovi na videz najbolj odvrtni steni...

Daleč spodaj sva malicala in počakala Emrija in Silva. Potem smo sestopali neavezani. Pri koči Solvay je bilo toliko prostora, da smo se lahko usedli. Kar naenkrat sem zaspal. Pot dol smo komaj našli, tako strma je. Plezanje je še vedno napeto, kajti, če bi zdrsnil, bi se zapeljal do dna. Z Emrijem sestopava zadaj, ker ga je pričel mučiti čir na želodcu. Ta križev pot, nekajkrat sva namreč še zašla, se je končal na koči Hörnli ob šestih popoldan. Do devetih smo bili v koči in se pogovarjali z Amerikancema, ki nista odšla v steno. Oskrbnica mi ni hotela dati coca-cole za šilinge, ko pa je zvedela, da smo preplezali severno steno, mi jo je dala kar zastonj. Potem je prišel »šef« in oznanil: — Finito! — in oditi je bilo treba. Milan in Silvo sta odšla na Theodul v tabor, midva pa sva ugotovila, da imava sebe preveč rada za takšno mučenje, namreč dež je pričel rositi, in sva kar na koči prespala. Devetnajst ur se nisva prebudila!

Matterhorn: Severna stena — Schmidtova mer; v juliju 1977 plezali Milan Kolar, Jože Emeršič, Silvo Lupša in Rok Kolar; v steno smo vstopili ob 22.30, na vrhu pa smo bili ob 10.30 naslednjega dne. To je bila šesta jugoslovanska ponovitev te smeri.

ÖAV in častni član »Austrie«. Sam je izbral mesto za kočo. Sam si je l. 1843 napravil zavetišče v skalni votlini pod sedanjo kočo in mu dal ime »Simony-hotel«. Leta 1875—77 so iz Halstadta do Simonyjeve koče zgradili jahalno pot za člane cesarske hiše. Ti so do koče prijezdili, če pa jim je bilo to preveč, so jih do Simonyjeve koče znosili na nosilnicah.

Simonyjeva kočja je pomenila start dachsteinskega turizma oz. turizma v Salzkammergut. Danes je v Dachsteinu devet planinskih koč. Simonyjeva kočja je že l. 1891 dobila veliko gostinsko sobo, spalnico in 12 enoposteljnih sob. L. 1904—1906 so kočjo obnovili in jo na novo pokrili. Leta 1922 in l. 1932 je prišlo spet do velikih dograditev, l. 1952 pa so jo lepo restavrirali. Za 100-letnico je sekcija »Austria« spet posegla v žep, kočjo elektrificirala in uredila brezžično zvezo. V bližini koče je pokrit plezalni vrtec, najbrž edini na svetu. Simonyju na čast so uredili posebno sobo v halstadtskem muzeju in obnovili njegov kamniti spomenik v Echerntalu pri Halstadtu na začetku »monarhične« jahalne poti.

T. O.

RAZISKAVA SRCA IN PLJUČ V VELIKIH VIŠINAH

Spomladi 1978 starta ena od ekspedicij na 8848 m visoki Mt. Everest z namenom, da z elektronskim aparatom zapiše ali prenese fiziološke podatke med vzponom. Nekateri člani ekspedicije tvorijo mednarodno skupino medicinskih strokovnjakov in se bodo povzpeli na višino 6000 m. Skupina bo zabeležene podatke takoj izkoristila (z vrednotila). Če bo treba, bo lahko spreminjala pogoje testa po svojih opazovanjih in spoznanjih. Skupina hoče kvantitativno ugotoviti (zajeti) delo srca in pljuč v ekstremnem »stresu« zaradi pomanjkanja kisika in velikih telesnih naprezanj. Upajo, da bodo po teh podatkih

ZIMSKI DOLG (1975)

URŠA KOLENC-STRITAR

Končno! Stala sva na vrhu Škrnataričinega ozebniaka in vsaj malo poskrbela za normalen pulz.

»Glej, Zoran, si opazil? Prav tam na rezilu široke peči so stopinje. Naši plezalci že niso od muh, zimske stolpiče nad Amfiteatom so osvojili. Prima! 'Rendez-vous' bo pod Šplevto. Pohitiva!« Navezala sva se in sapa je spet začela nagajati. Pozno je že bilo, ko sva prilomastila k lesenemu znamenju na Dovškem križu. Z nezaslišanim tuljenjem sva se pozdravila s starima znančema. Solidarno sta čakala in zmrzovala v bivak vreči. Zdaj pa brž navzdol. Tema, mraz, neprijazen piš, vse to nas je gnalo k pločevinasti kupoli pod nami.

»Oh, ljudje, zakaj sploh hitimo? Vrli pripravniki so nam že skuhalo čaj in nas potrpežljivo pričakujejo.«

Pobožno, srečno smo skoraj pritipali k bivaku. Nikjer ni bilo očarljivega soja sveč, prav nič ni dišalo po kuhani konzervi ali po zapeljivem čaju. Le večer je gospodaril na prostrani planoti, ustvarjal je skrivnostno nočno simfonijo in prižgal enobarvne semaforje na številnih nebesnih križiščih. Brr, pravljico kraljice noči je kar prekruto dokončal zimski hlad. Romantika bi se pač raje preselila tja notri, v sobo. A kako? Janez si je dal duška: »Hudič naj pocitra tabornike. Oni, pa orientacija! Še znorel bom. To leto ni samo mednarodno leto žensk, ampak tudi leto neumnih skavtov, ki streljajo kozle po naših gorah. Enkrat se izgubijo pod Triglavom, drugič ne najdejo Dvojke. Urša, ti jim pa zaupaš? Saj sploh ne vedo, kjer je sever. Zdaj pa imamo, ključke takole pod nosom. Spali bomo lepo zunaj!«

»Kaj se pa razburjaš, saj bi tudi ti lahko vzel rezervne. Nekaj moramo storiti, jaz sem brez opreme za bivakiranje.«

Dругega nam ni preostalo, pika-poka po žabicah in hotel se je odprl.

Uroševo srce pa bi se gotovo zjokalo, preteče zaihtelo. »Lopovi! Prekleti akademiki, samo za škodo so! Nikoli več ne bom verjel Uršam, kajti Urške so le Urške!«

Vedeli smo, da bo na Jesenicah treskalo, spali pa smo kljub temu še kar dobro. Hvala ti, Čop, za tisti čudoviti rek: »Bo že kok, še zmeraj je blo kok.«

Drugo jutro smo sopihali proti Grlu. V roki mi je nagajal cepin, zadaj na hrbtu sta rogovillili predolgi palici. Bolje bi bilo, da bi ostala kar doli. Čudno je protestiral želo-

---

lahko prišli do zdravljenja obolelih koronark in pljuč, ko pljuča nimajo več dovolj kisika in v arterijah zaloga kisika zdrkne do nevarne stopnje (vrednosti).

Deset izurjenih alpinistov bo na telesu nosilo magnetni trak (»zapisnik« — »recorder«). Njegov naboj lahko zapisuje 24 ur v štirih ločenih sledéh elektrokardiograma (EKG) dihalno frekvenco in volumen obenem z označbo časa. V zdravniškem taboru bo za te zapise specialni uporabni aparat, ki bo v pol ure oddal vse bistvene podatke. Bistvene so tiste vrednosti, ki so nad ali pod tistimi vrednostmi, katere lahko opustimo ali sprejmemo. Med zdravniki bo tudi dr. Ward iz londonske univerze. Bil je v ekspediciji ki je leta 1953 prva stopila na vrh Everesta.

Pri vzponu na vrh bo poseben oddajnik zdravnikom na 6000 m prenašal vse podatke. Oddajnik mora biti zelo lahek in zato ne prenaša daleč. Opremili ga bodo z ojačevalcem za poslednje metre vzpona, sprejemnik v zdravniškem taboru, 6000 m, pa bo imel zajetno anteno.

T. O.

O NESNAGI IN ONESNAŽENOSTI NA LEDENIKIH

Varuhi narave so zaskrbljeni tudi zaradi »večnega« snega. Umazanija in prah, ki se dan za dnem selita iz vseh mogočih dimnikov v atmosfero, spodnašata tudi starodavno primero iz narave »bel kot sneg«. V mestih se to dobro vidi: Nekaj ur potem, ko sneg zapade, je že namesto belega snega siva ali črna brozga. Razne meritve na ledenikih zadnja leta odkrivajo, kako nalegajo razne kemične odpadnine na alpskih ledenikih, na Pasterzi in na Schmiedingerkeesu so našli celo velike množine raznih ličil, na Hallstadtskem ledeniku še vedno narašča umazanija odpadnega olja.

Predvsem je treba razločevati med umetnim in naravnim onesnaževanjem ledenikov,

dec, neskončno sem bila nerodna v lahkem kaminčku, še bolj pri prečenju. Ovivala sem fante, neprestano so morali čakati na prav nič razpoloženo nerodo, ki je strašansko komplicirala tam zadaj. Večkrat sem se morala prav pošteno nadreti, da sem jim sploh lahko sledila. Pod vrhom Velikega Oltarja sta se nam pridružila še dva Kranjčana. Sramota! Sama sem komaj prilezla sem gor, ona pa ste me hotela osmešiti z vožnjo s smučmi in to po naših stopinjah. Uf, Urša, kam si padla? Revčka pa sta se mi morala vsaj v podzavesti (če že ne pri zavesti) strašansko zasmiliti, kajti enemu izmed njih sem seveda nevede poklonila svoj suhi par palčnikov. (Uboga mami, spet jih bo lahko pletla. Koliko sem jih že izgubila?) Rdeči krpi sem pustila kar v škrbinici, spet sem morala dohiteti močnejši moški svet.

Lahna tančica je zagnila nebo. Veter se je v sunkih zaletaval in bril čez ostri greben. Janez in Andrej sta se že po vrvi spustila proti Dnini.

»Oh, jaz pa ne grem tu dol, zoprno mi je!«

»Seveda boš šla, kar pripravi se!«

Omotala sem se in nerodno odbijala od stene. Kakšni spusti, prava ironija, Dülfer se bi zjokal. Tele tehnike nisem prav nič ljubila, k današnjim enkratnim užitek pa je pripomogla še močna sapa, ki me je zanašala sem ter tja. Boleči, zmrzneni drobci so me pikali kot sitni komarji, oči so me pekle kot pri dolgotrajnem potapljanju v morskovi vodi.

»Au, še odneslo me bo.« Ampak Čop je rekel, da je zmeraj kok, če ne tok pa tok. Pa spet:

»Prekleti sneg, še v usta sili. Ali bo tega sploh kdaj konec?«

Fantje so se trudili kot pravi kavalirji. Pomagali so mi, kolikor je bilo sploh mogoče, a na Havaje me niso mogli poslati.

Zdaj pa sem imela moje ljubljene gore.

Pri prečenju mi je nagajala še vrh. Kar v globino me je mislila poslati. Zoran je tulil:

»Akademiki, kakšno šolo le imate! Norci!«

Tulila sem tudi jaz: »Popusti, slišiš!«

Nič. Moje kričanje je preglasila divja pesem narave. Komaj sem prišla do stojišča. Pomislila sem spet:

»No, Urša, danes pa imaš tiste tvoje ljubljene gore, kaj?«

Trdno sem bila prepričana, da se kačjega jezika ne bom nikoli rešila. Pa sem se ga. In ko sem stala doli na širokem in varnem plazu, sem se spomnila, kako resnično dobri so bili danes fantje z menoj. To le redko doživiš.

Ampak kdo bo na Jesenicah prijavil vlom? Strašno vprašanje! Zato je treba včasih več poguma, kot ga zmorejo vsi alpinisti skupaj.

---

pri čemer moramo poznati naravna dogajanja na ledeniku. Če tega ne poznamo, si marsikaj lahko napak razlagamo. O tem piše dr. H. Slupetzky v »Der Bergst.« 2/1978. Naravno onesnaženje? Ko sneg naletava, je vse ena sama bela odeja. Med naletavanjem pa se iz atmosfere »izpirajo« drobceni atmosferski delci in s snegom vred padajo na gorsko pokrajino. Šele spomladi, ko sneg kopni, se pokaže ta umazanija na snežnem površju; topnica, ki pronika skozi kopnečo snežno odejo, se razliva po površini in se preceja skozi sneg, pa še večja plast nesnage. Pozno spomladi in poleti pride na sneg še pesek in kamniti drobci s pečin in ledeniških grobelj, prinaša ga veter, ki poskrbi tudi za prenos bilja, listja in cvetnega prahu iz planinskih pašnikov in host. Na Wesselwandfernerju v Ötztalskih Alpah so to raziskovali in ugotovili, da ta vetrni promet na 1 dm² v enem samem letu odloži 28 000 pelodovih jedrc. Vsake štiri do osem let v Alpah zacvete hoja (jelka) in razsipa svoj cvetni prah — do 50 000 pelodovih jedrc na 1 dm² na leto.

Včasih se temu pridruži še puščavski prah iz Sahare (nazadnje l. 1975) in obarva sneg okrasno do svetlorumeno in včasih rdečkasto. Ta rdeča barva nima nič opraviti s »krvavim snegom«, ki prihaja od vulkanskih izbruhov (npr. na Islandiji). S svojim pepelnatim dežjem precej pripomorejo k naravnemu »onesnaževanju«. Vse to in še kaj je krivo, da ima sneg poleti na koncu svojega kopnenja nekam svetlorjavo barvo.

Če sneg kako poletje bolj kopni, pride na dan barva snega iz prejšnjega poletja, nesnaga tekočega leta naleže na lansko in stopnja onesnaženja je še višja. Če naredimo skozi tak star sneg prerez, vidimo snežne plasti različno sivo obarvanega starega snega. Na ledeniškem jeziku nesnaga obleži ali pa se odplakuje. L. 1973 so na ledenikih razbrali po plasteh »letnice« deveterih plasti — vse do 1964/65.

»Umetno« onesnaževanje ledenikov prihaja iz vseh virov, ki nam kvarijo zrak: iz cele vrste industrij, iz družinskih dimnikov, iz prometa itd. Posledic ni ravno lahko ločiti

2. maj 1975

Dve mareli in dva cepina so se v čudni pomladanski sivini bližali samotnemu gorskemu zatočišču. Vse je ostalo tako, kot smo pustili »nevarni« vlomilci pred dvema mesecema. Mami me je spremila na moji službeni dolžnosti. V nahrbtniku sta počivali dve ključavnici, dva stara greha zimskih obiskovalcev. Dolg je bil poplačan. Ampak, tisti zlati tovariši in takratni sodelavci, stroške si bomo delili.

Sredi belega polja — zima 1977

Gore so se že pripravljale na spokojno zimsko noč. Utonile so v sivini in se spet prebudile v skrivnostnem sijaju Lunine svetlobe. Lepo je bilo, da bi zavriskala, samotno, da bi prisluhnila, in vablivo, da bi kar obsedela. Pa me je zazeblo. Zakadila sem se navzgor in premišljevala o veliki krivici na tem svetu. Takrat, ko ima človek kar štiri dni prosto, takrat, ko je 1 A vreme, ravno takrat moram sama v hribe. Najraje se bi pritožila kot tisti mali črni piščanček z lupinico na glavi. Priznam, da mi je danes tišina kar prijala. Šest dni sem na Pokljuki poslušala veseli otroški živ-žav, šest dni sem ploskala padcem na smučeh, vlekla kot stara lokomotiva otročiče v breg in si izmišljala igre na snegu. Oh, saj so pravi bonbončki tile moji lumpki iz vrta, ampak zahtevni kot kakšna matematična naloga.

Zakaj moški vedno kaj zamotajo? Zakaj si je Andrej ravno to nedeljo vtepel v glavo, da bo prečil Pihavec nad Bavšičico. Požvižgal se je name, češ saj sem te na to pripravljaj že celo leto. No, pa sem se morala kar sama znajti in jo sedaj ubrati za večino iz društva. Uf, kako jih bom presenetila na Špički. Okrog polnoči se bom prikazala pri bajtici in začela rogoviliti kot nadležni večerni duh.

Fantje: »Kdo je?«

Jaz pa: »Urša.«

Fantje: »Sama?«

Jaz: »Ja.«

Fantje: »Ali se ti je zmešalo?«

Jaz: »Zato pa sem prišla za vami. Svoji k svojim.«

Sama sem si izmislila ta dialog in znala sem ga že na pamet. Kako nečimrno sem uživala ob njem!

Ampak vseeno je krivica, da moram ravno danes sama občudovati lučke na nebu in premišljevati o trmastem, ubogem bitju, ki samcato blodi po pobeljenih poljanah Velike

---

od onih po »naravnih« dejavnikih. Pri »odprtih« ledenikih so vir nesnage tudi množice turistov v območju vertikalnega prometa. V glavnem so turisti krivi, če danes na takih ledenikih naletimo na razno plastiko, papir in vse vrste embalažo, stroji, ki so zaradi turizma danes na ledenikih, pa poskrbe za oljne madeže, odpadno olje itd. Svoj delež pri nesnagi na ledenikih imajo tudi smučarske množice, to je smučarska turistična industrija. Z njo dosežemo isto, kakor bi posuli sneg s pepelom, da bi hitreje kopnel. To se vidi zelo razločno na stezah in pistah. Problem je postal kočljiv, ko se turistična industrija ledenike odprla za množice. Mednarodni raziskovalni projekt »Človek in biosfera« (MAB) je že zasnoval raziskavo ledenikov v tej smeri; posebno metodo uporablja za odprte ledenike, drugo za ledenike, ki v glavnem »žive« brez množic, so pa tudi podvrženi onesnaževanju iz že omenjenih virov. Merjenja na »nedotaknjenih« ledenikih so dokaj eksaktna, saj snežni profil »hrani«, vskladišči informacijo za vsako leto. Fizik z raznimi metodami ugotavlja, kdaj so bile razne plasti na snegu odložene. Atomske »bombni testi« po l. 1952 so pokazali zelo jasne značilnosti. Pri testih termonuklearnega orožja so prišli v atmosfero v velikih množinah radioaktivni produkti in so se razširili po vsej zemlji. Atmosferski »fallout« je s padavinami padel na ledenike, pokrila ga je snežna odeja. Leto za letom je bil vedno globlje pod snegom. Radioaktivnost takih snežnih plasti je mnogo večja od naravne radioaktivnosti in to znanstvenik lahko izrabi za datiranje. Konserviranje naravne in umetne nesnage v snežnih plasteh na ledenikih dopuščajo torej, da se raziskuje onesnaževanje biosfere v svetovnih dimenzijah. Treba se je res zamisliti: Onečiščenje zraka na Antarktiki, na Grönlandiji, v najvišjih gorah na svetu je dejstvo, ki so ga ugotovili raziskovalci MAB, zajelo je torej vso zemljo, ne samo gosto naseljena področja.

Vprašanje: V kakšni meri so ogroženi odprti ledeniki? Človek bi mislil, da veliki snegovi vsako leto sproti globoko pokopljejo »letni prirastek« umazanije in — ga ni

Mojstrovke. Sem pa tepka. Kdo pa me je silil sem gor? Kar sem hotela, to pa imam. Zato stran črne misli, moram se spomniti na kaj lepega, nekaj najlepšega.

Kaj pa je najlepše?

Se spomniš, Urša, februarja v Vratih? Kako strah naju je bilo z Andrejem takrat. Snega je bilo za izvoz, zimska soba je bila skoraj zalita. Se spomniš tistih zastrašujočih plazov, ki so se prašili po graphah in pragovih mogočne triglavske stene? Se spomniš, kako sva gazila na Luknjo in prisluškovala enakomernemu grmenju otesajoče se gore? Toda tisto naj, sploh naj, brez besed pa je bilo na vrhu Pihavca nad Vratih. Midva z Andrejem, uboga človečka, tam v samotni zapuščenosti in pristni zimski divjini, sva občudovala najin in naš svet. Se spomniš, kako me je stiskalo pri srcu, ko sem se spuščala po grapi v zatrep Zadnjice. Še kihniti nisem upala. Čisto tiho, previdno sem se drsala, padala po globeli in rotila mater naravo, naj nama ne spusti blagoslova z leve (Triglava) ali z desne (Pihavca). Za »prijetnejše« vzuđuše pa je poskrbelo še okostje razpadajoče lisice. To je bila prava mrhovinasta grapa. Šele pri Kopiščarju sem se oddahnila. Ampak vseeno je bilo lepo, menda je celo v strahu nekaj privlačnega. Šele takrat se namreč zavedaš opojnosti življenja.

Se spominjaš novembrskih praznikov v Bali? Bavšica je nenavadna dolina, stisnjena med gore in ranjena v srce. V sebi skriva bol, bolečino smrtno zadetega, ki skoraj nima več upanja. Pozabljena životari in še nepokvarjena prosi usmiljenja. Domačini odhajajo in prodajajo, njihova pristna, včasih kar malo težko razumljiva govornica počasi usiha. Z Andrejem sva skočila gor na rob Loške stene in sledila gamsjim sledem na pobeljeni Studor, spet drugič sem jokala na zaledenem Nizkem vrhu in se le s težavo pritihotopila na planino Zapotok. Uživala sem v sramežljivem božanju ne preveč radodarnega sonca, uživala, ko sem opazovala razigrano igro gorskih kozličev in se jezila, da je že konec praznikov. Le zakaj nekateri dnevi tako hitro minejo, le zakaj je včasih tako lepo!

Stare snežne stopinje pod Mojstrovko so se počasi izgubile. Kar dolgo sem jim sledila. Pripeljale so me prav v Mali Kot. Sita sem bila mendranja. Ustavila sem se ob večji skali, si izkopal posteljo in se zavila v spalno vrečo. Samo še veter se je lovil tam na grebenu in mi pel nočno serenado. Mesec pa je svetil, svetil. Nenadoma pa me je začelo skrbeti. Kaj pa, če me bo Luna nosila? Ne vem, kakšen vpliv imajo name njenimi žarki? Še bolj sem se zarila v puh. Zazeblo me je le okrog ledvic. Iz nahrbtnika sem potegnila kruh, povem vam, odličen izolator. Zjutraj sicer ni bil najbolj estetski, teknil pa mi je vseeno. Ko mi je postalo prijetno toplo, se je oglasila še prebava. Ne, nisem hotela vstati, bilo bi preveč kruto. Narava pa je bila močnejša. Od takrat ne verjamem več v čudovito trditev: »Kjer je volja, je tudi pot« (seveda v prenesenem smislu). Zmagala je sicer volja, ampak ne moja, ampak višja.

---

več. Pa ni tako. Vsako smet in nesnago — od zavrženega časnika do konzerv — ledenik shrani in jo s svojim tokom pomika proti svojemu jeziku. Prej ali slej pride nesnaga spet na dan. Kje teče, je odvisno od tega, kje je bila smet zavržena. Čim više se je to zgodilo, tem dalj časa rabi za pot do površine oz. do ledeniškega konca. So snežna leta, ko se nesnaga na površju sploh ne pokaže. Ko pa pridejo vroča poletja, se na ledeniškem jeziku iz dneva v dan nabirajo »dokumenti« o »kulturnem« obnašanju petičnih turistov sredi deviške, prvobitne alpske narave. Vroča poletja? Niso ravno redka. V zadnjih 40 letih so nastopila v l. 1950, 1952, 1953, 1959, 1963, 1964, 1971 in 1973.

Kaj storiti? Je sploh mogoče zavreti onesnaževanje ledenikov? Gotovo, vendar ne z ukrepi in naporu ene same dežele. To je svetovni problem, zato mora za to poskrbeti primerna svetovna organizacija. Tako pravi nemški avtor. Ukrepi morajo biti znanstveno utemeljeni, stvari pa se je treba lotiti z odgovornostjo. Brez potrpljenja na svetu ne gre, vendar je prišel čas, ko bo treba »stopnjo tolerance zvišati« z vsemi možnimi vzgojnimi in učnimi sredstvi. Če pa bomo množicam odprli še več tega na videz nepokvarljivega ledeniškega sveta, bomo morali prej upoštevati vse varovalne ukrepe, da bi škoda za biosfero ne presegla tolerančnih meja.

T. O.

STRAH PRED GLOBINO, OMOTICA

Pričakovali bi, da je ta pojav, ki za ljubitelje gora ni nepomemben, znanstveno raziskan. Pa ni. P. Werner v Bergst. 1978/2 ugotavlja, da vsaj v nemščini in angleščini veljavne razprave o tem ni. Znana so naslednja dejstva: Tako imenovana višinska omotica, vrto-glavica ali natančneje psihogena omotica nima nič opraviti z utemeljenim strahom pred pravimi tehničnimi težavami v gorah ali s preizkušnjo moči ali s balansiranjem

Zvezde so počasi zbledle. Na Vršič sem se vračala po grebenu. Na eni strani me je spremljal grozljivo senčni Tamar, južne strmali Šit, Travnika in obeh Mojstrovk pa so se potapljali v soncu. V daljavi sem opazila premikajoče se postave. Ljudje so že oblegali najbližjo »trdnjavo« nad prelazom. Čudovito — dovolj sem že imela te tišine. Sem namreč socialno bitje. Uboga Vida! Prva je namreč občutila govorni rafal moje družabnosti. Upam, da je razumela moje opravičevanje. Če je človek nekaj časa tiho, se mora pač malo razklepetati.

Pa na »eks«, Mara!

I.

Je že tako, da ljudje kar naprej nekaj praznujemo: enkrat rojstne dneve, drugič »žlahadne« poroke, pa spet državne praznike in na koncu (da bo trebuh sit in duša zadovoljna) se spomnimo še dobrih starih in že malce zaprašениh svetnikov. Seveda so še tu obletnice številnih dejanj: pristopov in sestopov, škandalov in dosežkov. Mi pa smo srečni, ker lahko venomer nazdravljamo vsemu in čemurkoli. Napolnimo si kozarce pa na »eks«!

Slovenci, ja mi Slovenci se ne damo (v nobenem pogledu ne). Majhni smo kot kakšni nedonošenčki, večkrat pa pogumni in vztrajni kot sam tako majhni, a v resnici veliki Napoleon. Zeleni grički, poraščeni hribi in krušljive gore so že večini peli uspavanko v zibelkah in jih tako že kar kmalu zapisali »Zlatorogovemu kraljestvu«. Naš jurišni bataljon, avantgarda alpinistov je garala, zmrzovala na najvišjih, najbolj krutih in zahtevnih pobočjih, grapah, stenah in grebenih Zemlje. Stopili so na najvišjo stopnico gornišstva. Postali so zmagovalci kot tisti francoski general, ki je z dejanji zrasel v strašno velikega človeka. Včasih pa smo tudi zelo krivični. Pozabljamo, da so tudi majhni koraki potrebni za velika dejanja. Največkrat nas zanima le oder, z vsem bliščem, tragedijami in srečnimi razpleti, kar pa je za kulisami, nam je deveta brigada. Zanimajo nas le junaki.

II.

»Mami, zašij mi, prosim, anorak! Zadnjič sem ga pošteno uničila.«

»Ne morem, ne znam.«

»Ne bom spet morila Mare!«

»Boš že morala, ker boš drugače brez vetrovke!«

»No, mami, vsaj poskusi!«

---

pri ekstremnem plezanju. Nekateri planinci, planinski popotniki imajo nadlogo, da včasih začutijo strah v eksponiranih situacijah, strah, ki si ga ne znajo razložiti. Omotičnost je seveda pogostejša pri dolinskih ljudeh, pri neizkušenih planincih, vendar napade tudi izkušene. Zgodí se, da so hribovci vse življenje nagnjeni k omotici, marsikakšen dolinski človek pa je vse življenje ne doživi. Opis te slabosti govori, da ima vsak posameznik svoj »prag strahu«. Mnogi planinci se tega zavedajo in imajo med turami svoj »non plus ultra« — do sem grem, naprej pa ne. Psihogeni strahovi se ne ozirajo ne na starost ne na spol. Kondicija, izkušnja, trajne vaje sicer nekoliko pomagajo, vendar omotičnosti ne odpravijo. Ljudje brez sleherne omotice niso zgolj drzni ljudje močne volje, temveč pod srečno zvezdo rojeni, pravi biološki izbirek. Pač pa nekateri omotični ljudje izgube delno ali povsem to slabost, potem ko so doživeli hude preizkušnje, drugim pa se to ne posreči, čeprav so robustne narave.

So ljudje, ki strahu pred globino ne poznajo: krovci, tesarji, zidarji počenajo stvari, ki niso daleč od artistike. Pravijo, da pri teh deluje naravna izbira. Če kdo ne prenese višine, si kmalu išče kruha drugod. V ZDA živi indijansko plemo, pri katerem ni sledu o tej slabosti. Vsi moške tega plemena so zaposleni pri gradnji nebotičnikov, mostov ipd. Dr. med. J. C. Aschhoff, docent nevrološkega oddelka univerze v Ulmu, pravi o tem naslednje: Vrtoglavica nima nič opravka z organom za ravnotežje, to ni motnja v ravnotežju. Tudi ni v zvezi s krvnim obtokom ali telesno kondicijo. Tudi ni »hipna slabost«, kakršno začutimo, če se hitro sklonimo, spet zravnamo in ugotovimo, da vidimo »črno pred očmi«. Omotičnost je treba ločiti tudi od višinske bolezni, ki se pojavlja nad 3000—4000 m zaradi pomanjkanja kisika (pri neizkušenih že tudi nad 2000—3000 m). Značilnosti višinske bolezni so: razigranost brez vzroka, nerazodnost pa tudi nekarakteristična omotica, občutek praznine v glavi, šumenje v ušesih idr. Zelo važne in obenem zelo nejasne so okoliščine pri omotičnosti zaradi višine, tj. pri duševno pogojenih

»Ne znam! K njej pojdi! Saj ti ga bo popravila, dobro veš, kakšna dobra duša je. Jaz jo poznam že več kot trideset let. Uf, kakšen ženski vražiček, nemirko in popotnik je bila. Kje le jemlje energijo? Poglej jo, še danes dirka po stanovanju, telovadi po stolčkih in hiti po ulicah, kot bi jih imela šestnajst. Večkrat si v nedeljo opazil nasmejano, glasno pojavo, v pravem gorskem dresu in s polnim nahrbtnikom dobre volje. Po vojni nismo bili tako gosposki. Korakali smo peš od Kamnika v Kamniško Bistrico, na nogah so bili slabi čevlji, v nahrbtnikih pa prava revščina. Uživali pa smo kot psički, ki jih nenadoma spustiš z verige in se mastijo s samimi klabasami. Pa kaj, časi se spreminjajo. Mara je bila vedno zaljubljena v strma pobočja, skrivnostne stezice, cve-toče planinske trate. Prelezla je vso Slovenijo, po dolgem in počez. Zanima pa me, zakaj si ni prislužila transverzale? Veš, večkrat je bila na Prisojniku kot jaz pri frizerju, pa ji niso priznali vrha. Rekli so, da nima žiga. Še skupaj sva sopihali tja gor, leta, leta, leta, no ne spomnim se. Vem pa, da je bil z nami Jože, ki se je krepčal s sardinami in marmelado skupaj. Groza, še sedaj bi lahko bruhalo, če se le spomnim.

Nekaj časa je gospodarila na Šmarjeti nad Kranjem, pa na Kriških podih, nazadnje pa se je preselila kar za stroj. Kako pa so prvi slovenski himalajci prišli na Trisul? Prav pošteno bi jih zeblo, če ne bi bilo Mare. Šivala je kot zmešana. Puh je plesal po sobi, poleti je pri njej snežilo. Ubogi Franjo, njen mož, pa se je umikal nenavadnemu snež-nemu metežu. Čudovito opravilo je takšno puhanje vreče — kakor da bi se uresničevala pravljica o snežni ženi. Bila je prvi in edini jugoslovanski kreator visoke alpinistične mode. Nastajale so gamaše in rokavice, pa spet vreče in vestoni, njeno stanovanje je bilo kot bojišče z enim samim vojakom, kar generalom za šivalnim strojem.«

III.

Vzela sem paket za Belokranjsko 15. Malo bom morala že počakati, saj še pri zobozdravniku nisi takoj na vrsti. Takrat ko bo Franjo pobrisal zadnji prah v svoji zloščeni drvarnici in se bo vsaj malo zmanjšal kup za nove spalne vreče, bom mogoče tudi jaz prišla na vrsto z mojo raztrganijo. Saj vem, da reva nima sto rok, pa še takrat ne bi vsem ustregla. Čeprav si je januarja nadela spet nov križ na grbo, je še vedno mlada: Mlada kot naše planine, mladostna kot ženska, ki je nikoli ne vprašaš, koliko jih šteje. In kdo se je spomni? Morda ji je bil hvaležen Tine, ko je živetaril tam v viharni noči v Druju, morda jaz z raztrganim anorakom.

In ker žensk nikoli ne vprašamo za leta, ti želimo mi, mali ljudje, ki jim niso potrebni žigi in igramo le stransko vlogo na sceni — na »eks«, Mara! Veš, neznansko toplo nam je tudi pozimi v tvojih spalnih vrečah.

---

omotičnih občutkih pri pogledu v globino, če nekdo opazuje drugega človeka v zelo eksponiranem položaju. To si razlagajo s psihičnim izrazom strahu, češ ta bi utegnil pasti.

Tako imenovana »višinska fobija«, strah pred višinami, je med planinci zelo redka. Nastopa v raznih stopnjah pri introvertiranih osebah kot nevroza. O terapiji te nevroze sta pisala člana Münchenskega inštituta za psihologijo in klinično psihologijo dr. Tunner in dr. Florin. S psihogenimi strahovi se danes ukvarjajo mnogi inštituti na medicinskih fakultetah in vsi prihajajo do približno istih rezultatov. Subjektivni občutki strahu, ki človeka utegnejo obremeniti z omotičnostjo, z vrtoglavico, nastajajo iz zelo različnih, zapletenih, težko razčlenljivih sestavin. Posebno pomembne so pozitivne vzgojne izkušnje v domači hiši in v prijateljskem krogu, dalje labilna, preobčutljiva duševna struktura, telesna in duševna preobremenjenost, trenutno organsko stanje, akutni zunanji vplivi, hitra ali počasna odzivnost idr.

Ali ta strah na eksponiranih mestih v gorah lahko vpliva na medicinsko neprizadet ravnotežni organ tako, da ta popusti in se tak človek znajde v smrtni nevarnosti? Dr. Aschhoff odgovarja: »Anketa med planinci je pokazala, da občutek strahu ne povzroča padca. Ta strah tudi ne povzroča občutka omotičnosti oz. vrtoglavice, temveč ostaja le slabost, ki jo strah obvlada.« Dr. Beyer dostavlja: »Čeprav pogled v globino ne povzroča 'prave vrtoglavice', lahko sproži nepremišljene reakcije, prehter sestop ali vzpon. Pri netreniranih ljudeh taka hlastnost na objektivno nevarnih mestih utegne povzročiti nesrečo.« Isti dr. Beyer trdi, da je tvegano, če smo na takih mestih preveč korajžni, češ, saj se ne more nič zgoditi. Ne zatirajmo notranjega strahu iz nečimrnosti! Če nas zagrabi omotica, če se nam dela črno pred očmi, velja: Takoj počivati sedé ali čepé.

Glede obrambe zoper pravo psihogeno omotico pravi dr. Aschhoff: »Kogar ta nadlega

DOLGE POTI OPRTNIKOV

CIRIL PRAČEK

Rekli smo Grosvenediger in smo se zaprašili ob petih zjutraj po lepi koroški deželi mimo Lienza in Matreia po cesti proti Felbertauernu. Pred cestnim predorom se odcepi stranska pot v dolino, ki drži pod Gross Wenediger. To je čudovito lepa alpska dolina z lepimi pašniki, na katerih se živina še pase. Čudovita je še zlasti zato, ker se v dolino lahko pelješ z avtom samo pred osmo uro zjutraj in po peti uri popoldne, isto velja za vožnjo iz nje. Do Tauernhausa na začetku doline smo se pripeljali natančno nekaj čez osmo uro in ugotovili takoj, da bodo posledice v poletni vročini hude.

V mojem VW smo bili trije, Stanka, Marina in moja malenkost. V Matreiu so nas čakali ob cesti še Svetina, Legat in Stanko, ki so bili prejšnji dan na Gross Glocknerju. Zapodili smo se na 7—8 km dolgo pot po dolini. »Klempinili« smo z vso težko kramo okoli dve uri do vznožja Venedigerja. V višinah je kopnel sneg, slapovi in potoki razpenjene vode so poživiljali naše »klempinjenje«. Na koncu doline je že pošteno pripekalo, posedli smo ob vodi in se krepčali. Zastavili smo v breg, dve uri in pol nas je ločilo do stare Prager-Hütte. In tu se začne zgodba z oprtnikom. Lep rdeč nov oprtnik, no, vsaj rdeč bi bil lahko, če ni bil moder.

Marina je začela zaostajati in stari Slovan (v tem primeru moja malenkost) ima za take stvari sokolje oči, je takoj ugotovil, da nekaj ni v redu. Kar kmalu je obležala ob stezi in povedala, da ji je strašno slabo.

Kolaps ali kaj, bogsigavedi; nikjer sence in strašna pripeka. Nekaj višje sem opazil nizko grmičevje. S težavo se je odvlekla do tam, podložil sem ji pelerino. Negibno je obležala v senci. Tudi voda je bila v bližini.

Nekaj za nami so hodili treje Belani. Svetina je precenil situacijo in rekel: »Vzel bom njen oprtnik.« »Ja, pa vzemi,« nič nisem pomislil. In revež je vlekkel poleg svoje klade še dodatek.

»Ne grem nikamor naprej, ne morem, šla bom nazaj in vas pričakala v avtu.« Oprtnik pa je že potoval naprej, daleč gori se je veselo pozibaval na širokih Svetinovih ramenih. Stanka je žalostno sedela zraven Marine in obžalovala turo.

»Ne, ne Marina, sama ne greš nikamor, nismo iz Loke, skupaj smo prišli in skupaj bomo šli nazaj, če je tako hudo. Prvo pravilo varnosti v gorah je, da se skupina ne razbija in stari Slovan na taka pravila zelo drži.«

Oprtnik. Stanka se je ponudila, da gre ponj, hotela je vsaj od daleč videti Gross Wenediger.

---

večkrat napade, naj se izogiblje eksponiranih potov. Ni zdravila zoper vrtoglavico. Zdravila, ki bi utegnila pomagati, zavirajo odzivnost in motijo presojo nevarnosti, so torej za situacije v gorah neprimerna. Če se neizkušenega planinca na eksponiranem mestu polasti strah, naj ne gleda v globino, temveč v skalo.« Najbolje je gledati neposredno na pot pod nogami ali v skalo in misliti mirno na nekaj drugega, ne na globino in izpostavljenost.

Ameriške raziskave so dognale, da se z vajo ob zanesljivem vodstvu mnogo doseže. Vse pa ne in ne pri vseh, ki na ta način trpe. Isto ugotavlja dr. Singer, ki je bil dolga leta zdravnik v šoli za vojaške gorske vodnike: »Nekaterih omotičnih tudi s treningom ne rešimo nadloge. Taki ne morejo postati gorski vodniki.« Na splošno velja — po dosedanjih izkušnjah s psihogenim strahom — da se ne smemo preveč zanašati na samoobvladovanje, na voljo in občutek. Do neke meje je »desenzibilizacija« možna, čez njo pa ne! Še največ je vreden partner, ki zna strokovno varovati in v katerega ima omotični zaupanje. Iz zaupanja v vodnika pride do zaupanja vase, do samozavesti. Za vajo so idealne dobro zavarovane plezalne poti, na katerih se omotični lahko idealno varuje. Morda je v Alpah prav zato vedno več takih poti, ferrat ipd. Važno je, da partner ni brezobziren, tečen, vzkipljiv. Prigovarja naj svojemu varovancu, naj stori to, ono, in ga pomirja z vsem svojim vedenjem in govorjenjem.

»Zdravilnih metod« zoper ekstremno omotičnost literatura ne navaja, ker jih ni.

Najvažnejše: Če te »napade« omotica, vrtoglavica, ne glej v globino, na noben način pa ne glej istočasno skalo pred seboj in globino pod seboj. Čim prej sedi, ali, če je možno, uleži se na trebuh! Če imaš pri roki varovanje, se zavaruj čimprej! S potjo nadaljuj šele, ko omotica popusti z vsemi občutki. Pri nadaljevanju poti bodi miren in zbran!

Marina je zaspala, zakril sem jo pred muhami in se zleknil na soncu. Ob 16. uri popoldne se je Stanka vrnila z oprtnikom. Marina se je medtem skoraj popolnoma opomogla in izjavila, da bi poizkusila navzgor. Hotel sem vzeti njen oprtnik, toda Stanka ni pustila. »Bom jaz nosila, sem v izredni kondiciji.« Proti koncu sem jo le toliko pregovoril, da je dala pol tovora meni.

Od stare Prager Hütte (okoli 2500 m) do nove (okoli 2800 m) smo prišli v eni uri na veliko začudenje prijateljev z Bele.

Zjutraj smo se odpravili zelo zgodaj proti vrhu. Takoj na ledeniku smo se navezali po trije skupaj. Za vsak primer smo navezali vsak po dva prusika, da bi izplezali iz razpoke. Oskrbnik je sicer omenil, da letos še nihče ni padel v razpoko, toda držim se spoznanja: kjer je ledenik, tam so razpoke, v razpoko se lahko vdere bedak in pametni, razloček je samo v tem, da je pametni navadno navezan.

Tiste dni je bilo zelo vroče, tudi nad 3000 m je sneg le nalahno pomrznil. Komaj je sonce vzšlo, je že pilo kri iz telesa. V štirih urah smo dosegli vrh in opazovali težke oblake s severa. Takoj smo obrnili in kar kmalu prišli v kočo.

Vzpon na Gross Wenediger ni zanimiv po alpinistični plati, ker je pot čez ledenike položna in izredno dolga. Odpira pa se lep razgled na vso rajdo gora od blizu in daleč. Če je ozračje čisto, se vidi tudi Triglav.

Pred sestopom smo doživeli še prijetno presenečenje. Vprašali smo oskrbnika, če bi nam lahko peljal težke oprtnike s tovorno žičnico v dolino. Rekel je, da bo vprašal oskrbnika na stari Prager Hütte, če ima čas, da bi skočil k žičnici, jo pognal in prenesel oprtnike pri svoji (vmesni) postaji na drug voziček. Žal ni imel časa, imel je preveč gostov.

Sprijaznili smo se s tem, da bomo nosili, tako kot vedno. Delali smo račun brez oskrbnika. »Kar naložite, skočil bom sam do srednje postaje in vse uredil.«

»Toda to je vendar uro daleč,« sem se začudil prijaznemu osrbniku; z veseljem smo mu plačali prevoz.

»Zame ne, v četrte ure bom tam,« in že je oddrsals v škornjih po snegu navzdol.

Dol že, dol, sem pomislil, toda nazaj ne boš mogel teči. To je vedel tudi on in nam vseeno naredil uslugo. Dvomim, če bom doma kdaj doživel kaj podobnega.

Lahkotno kot redkokdaj smo tekli navzdol. Pri vodi smo se zopet oprtani zbrali, posedli v senco in uživali v blaženem zadovoljstvu opravljene ture. Marinin oprtnik je rdeče žarel od zadovoljstva, saj je opravil turo in pol in menjal tri hrbte. Svetina in Mulej sta opravila »klempinjenje« sedmih kilometrov kar bosa in v kopalkah, kajti vročina je prignala prve deževne kaplje šele, ko smo sedli v avtomobila na začetni postaji pri »Tauernhausu«. Neuničljiva Stanka je priznala, da je utrujena.

DOGODIVŠČINA V STENI

JANI BELE

Čeprav bi se vsa pamet tega sveta
zbrala v enem samem človeku,
bi tudi on delal neumnosti.

(N. Miličević)

Otvorjena s težkima nahrbtnikoma stopava po prašni cesti. Zraven naju teče reka, sonce sije, ptice pojejo in nasploh je lepo. Le od časa do časa prihrumi mimo kakšen avto in naju zavije v oblak prahu. Ne zmeniva se kaj dosti za to, saj greva vendar plezat; na take stvari se pa že ne bova jezila. Vedno bliže sva mogočni steni, ki kakor velikanska pregrada zapira dolino. Seveda, severna triglavska stena. Vendar najini pogledi ne obstanejo za dolgo časa na njej. Odplavajo proti desni, kjer kipi v nebo še ena stena — stena gore, ki nosi ime kar po njej — Stenar. Na levi strani jo seka globoka zajeda, ki gre v rahlem loku proti sredini stene, nato pa se razširi v grapo, ta pa se konča na samem grebenu. Smer Ancelj—Juvan. Doma sva listala po plezalnem vodniku in še sedaj ne vem, zakaj sva izbrala ravno to smer. Sedaj sva tu, oba zagnana pripravnik in polasča se naju tesnoba ob pogledu na mogočno steno.

Vstaneva ob petih. Zdi se nama, kakor da je sredi noči. Ne veva še, da se v hribih dan lovi zjutraj, ne zvečer. Čim bližje prihajava, vedno bolj strma postaja zajeda. Ko pa prideva do vstopa, vidiva, da je stena dobro razčlenjena. Začneva plezati kar nenavazana. Z višino pa stvar postaja vse drugačna. Skleneva se navezati. Vendar to na ozki

polički, na kateri stojiva, ni lahka zadeva. Pravijo, da so lastne izkušnje najdragocenejše. Prav imajo, to opazava že na začetku. Mine cela večnost, preden se naveževa in ovesiva s kovačijo. Sedaj se začne zares. Prvi raztežaj me privede v luknjo. Zabijem klin, vsedem se na vlažen mah, noge oprem v blato in varujem. Iz stropa mi za vrat kaplja voda, kmalu se tresem po vsem telesu in premišljuje o revmi, ki me bo verjetno dajala na stara leta. Tone je kmalu pri meni. Slabo je spal nocoj, zato grem naprej. Z blatnimi čevlji nekaj časa plešem po skali, potem pa mi le preveč drsi. Sezujem se. Plezam bos, čevlje bo že Tone prinesel. Kar dobro mi gre, vendar se vseeno oddahnem, ko zvem, da je konec vrvi, kajti v noge me že pošteno zebe. Ko zagledam Toneta, ki pleza za menoj, se nehote spomnim Jurčičevega Desetega brata. Okoli vratu ima zavezane moje čevlje, iz katerih bingljajo nogavice. Ugotovim, da manjka ena nogavica. Začudeno pogledam Toneta, on pa le skomigne z rameni. Kaj hoče! Sem ter tja se malo zaplezava, zopet najdeva pravo smer, čas pa teče. V steni odmevajo najini klici, nekajkrat je slišati tisti cink, cink, ciiiink, vendar to niso udarci kladiva. Nekaj klinov je odcingljalo nizdol. Ura je že popoldne, do vrha stene pa imava še nekaj raztežajev po grapi. Sredi grape nama zapre pot gladka plošča. Nikjer nobenega klina, v vodniku pa jasno piše: po grapi navzgor na greben. Tuhtava in tuhtava, zagledava ozko polico, ki pelje proti desni. Morda je tu izhod. Nahrbtnik pustim pri Tonetu, da bi lažje plezal.

Previdno plezam, sem ter tja zabijem klin, stvar postaja vse težja. Stiskam zobe, praskam po skali in se počasi pomikam navzgor. Čisto na koncu sem že z močmi, ko prilezam do majhne luknje. Stlačim se vanjo z glavo naprej, noge mi bingljajo v globino, jaz pa zajemam sapo. Kar ležal bi, vendar moram naprej. Končno je tudi to za mano. Uredim stojišče in čakam. Tone se nekam obira. Končno pride — brez nahrbtnikov. Preveč sem utrujen, da bi dojel vse, kar mi je govoril: Nahrbtnika sta ostala na spodnjem stojišču. Preveč sva utrujena, da bi mogla jasno presoditi situacijo. Vrag vzemi nahrbtnike, samo da čimprej izplezava, kajti sonce je že zašlo. Da pa bi bila zadeva pestra do konca, je bilo poskrbljeno že v naslednjem raztežaju. Na stojišču zaslišim čuden zvok: conk, conk, cooook. Tonetu se je strgala vrvica, na vrvici pa je bilo kladivo. Naprej sva plezala tako: klin na stojišču, pol raztežaja, klin na stojišču, kladivo na vponko, da se je zapeljalo po vrvi do Toneta.

Končno le prilezeva na greben, potem pa se motoviliva še eno uro po njem. Ob pol devetih stojiva na vrhu Stenarja. Izsušena, še sline nisva mogla požirati. Ker nikjer v bližini ni bilo nobenega urada za najdene predmete, opraviva kratek popis ob lunini svetlobi kar v vpisno knjigo na vrhu. Potem odkolovrativa proti lučki na Kriških podih.

— — —

Minil je mesec. Med tem je v gorah zapadel sneg, sonce ga je raztopilo, potem je deževalo, midva pa sva vedela, da neke v Stenarju visita dva rdeča nahrbtnika in da bova morala ponju. Na to sva se zelo dobro pripravila. Sposodila sva si nahrbtnika, s seboj vzela tri plezalne vrvi, neke sva dobila še dva stara walkie-talkie, kajti spustiti sva se nameravala z grebena navzdol.

Ob cesti v Šentvidu stojita dve starejši ženski in si pripovedujeta verjetno zelo zanimive stvari. Ena naju pogleda in se priliznjeno nasmehne: »Gresta po nahrbtnike? Pa srečno!« Besno jo pogledava in nič ne reče. Postaviva se ob cesti in začneva štopati. Na drugi strani se s kolesom pripelje Vikl, se nama nasmehne in zakliče: »A v Stenar?« Tudi on že ve. Radi oznanjamo, da je Šentvid središče Evrope. Nekaj bo držalo: Obveščevalno službo ima na višini.

Sestopava po grebenu. Kmalu sva pri izstopu smeri. Dol bo šel Tone, pač zato, ker je lažji. Vse tri vrvi zveževa skupaj, privežem se za skalnat rogelj, Tone si pripravi oddajnik in se začne spuščati po grapi. Čim mi izgine izpred oči, začne deževati. Sedim na travi, čez pol ure pa sem že premočen do kože. Prislunhem v globino in zaslišim odmev: »Haloooo, Jani, javi seeee!« Hitro vključim walkie-talkie, a iz njega prihaja le zoprno škrtanje. Elektronika je zatajila. Vlečem vrvi in po dolgem času se prikaže Tone, za njim je še ena vrv. Pravi, da sta nahrbtnika privezana za to. Začnem vleči. Nekam lahko se mi zdi. Ko zagledam prazno zanko, me skoraj vrže po tleh. »Kje sta pa nahrbtnika?« nemo vprašujem. Verjetno se je izpela vponka. Zdaj moram še jaz dol. Navežem se, po mokrem kaminu se nekako zapeljem in ko se spustim kakih trideset metrov, začnem gledati — v meglo. A tam na polički je res nekaj rdečega. Ju že imam. Presneto sta težka, saj sta ves mesec pila vodo. Prigaral sem z obema na greben.

Natovorjena vsak z dvema nahrbtnikoma se odmajeva proti vrhu. Srečna sva, da je vsa stvar za nama, vendar sva preveč utrujena, da bi se veselila. Na Sovatni se ločiva. Tone odide spat na Kriške pode, jaz pa se podam v Vrata. Dolžnost je dolžnost. Jutri vodim izlet na Triglav. Uf.

GORE SO NAŠA SKUPNA LAST

GREGOR KLANČNIK

Delavci Slovenskih železarn se shajajo na kulturnih in telesnovzgojnih srečanjih. Na srečanjih se spoznavajo, v njih se krepi solidarnostna zavest. Gorski pohodi pa še posebej poglobljajo tovarištvo.

Planinstvo je v Sloveniji najstarejša telesnokulturna zvrst. Leta 1978 mineva dvesto let, odkar so slovenski gorniki prvi stopili na veličastni vrh Triglava. Zdaj ga na leto obišče čez 15 000 ljudi, število pa iz leta v leto raste.

Ko so pred poldrugim tisočletjem Slovenci iz vzhoda prišli v to deželo, so se naselili tudi v Alpah. Triglav je s svojimi sosedi postal zahodni stebel Slovanov. Ni jih uničil germanski ne romanski pritisk. Narodnoosvobodilna vojna je tudi Slovencem dokončno dala nepodjarmljeno domovino in pogoje za svobodno nacionalno življenje. Žal nismo združili vse naše dežele, vsi pa v Triglavu vidimo svojo svetinjo in simbol, ki nas združuje v enoten narod, naj živimo kjerkoli. V tem je tudi razlog, zakaj nas vse Slovence s tako močjo priteguje vrh Triglava.

Enkrat na leto na Triglav, to še ni planinstvo. Le kdor redno hodi v hribe in poleg Triglava spoznava tudi druge vrhove Julijskih in Kamniških Alp, Karavank in drugih hribov, se lahko šteje med planince. Triglav pa je in bo ostal najmočnejša vzpodbuda za razvoj planinstva v Sloveniji. Med drugimi je pritegnil tudi slovenske železarje.

Družina Slovenskih železarn, ki združuje delovne organizacije iz vse republike — na Jesenicah, na Ravnah, Štorah, Verigo v Lescah, Plamen v Kropi, Tovil v Ljubljani, Žično v Celju in Metalurški inštitut — ni le gospodarska skupnost, povezuje jo tudi kulturno in športno sodelovanje. Redna letna srečanja železarskih pihalnih orkestrovo so železarsko skupnost pripeljala v republiški glasbeni vrh. Podobno je tudi pri pevskih zborih, tako je v športu in planinstvu.

V organizaciji sindikata Slovenskih železarn in posameznih združenih delovnih organizacij delavci te proizvodne skupine letno po enkrat skupaj obiščejo Julijske in Kamniške Alpe ter Karavanke. Razumljivo, da je v teh pohodih Triglav še vedno najprivlačnejši vrh. Tudi leta 1977 je bilo tako. 10. in 11. septembra ga je v lepem vremenu obiskalo 300 železarjev.

Skupni pohodi organizacij združenega dela povzročajo težave v planinskih domovih, zato so železarji svojo skupino omejili. Letos so prvič v pohod s 50 udeleženci vključili tudi Škrlatico. Po povratku pa so vsi skupaj v Vratih proslavili uspešno opravljeno turo in si zaželeli novo snidenje v gorah.

Naslednje leto bodo Triglav privoščili le novincem, drugim pa dajejo na izbiro več drugih vrhov v Julijcih. Vrata, čudovita triglavska dolina, eldorado alpinistov, bodo po povratku zopet kraj srečanja planincev Slovenskih železarn.

O masovnih pohodih v gore se je že mnogo govorilo in pisalo. Število planincev se je v Slovenskih železarnah po sedemletnih organiziranih pohodih občutno povečalo, za ture na višje vrhove pa so delavci pripravljani z obiski manj zahtevnih gora. Njihova planinska oprema je vsako leto boljša. Med železarji ni več takih, ki ne bi imeli dobrega obuvala in druge za gore potrebne opreme. Pohodi so dobro organizirani, skupine spremljajo železarji-vodniki.

Gorske ture, srečanja borcev, spomladanska, jesenska in zimska športna srečanja, revije godbenikov, pevcev in železarskih dramskih skupin našega človeka tudi duhovno oblikujejo. Ljudje dobe priznanje za družbeno delovanje, razvedre se in med seboj spoznajo. Na delovnih mestih, ki so posejana na Gorenjskem, Koroškem, Štajerskem in Ljubljanskem, je vse to nemogoče. Z osebnimi stiki dosežemo večje medsebojno zaupanje, plodnejše sodelovanje in zavest o pripadnosti k eni veliki družini. Zato naša srečanja neposredno vplivajo na uspešno združevanje dela in sredstev. Del teh sredstev bi morali v organizacijah združenega dela nameniti tudi za planinstvo. Duh skromnosti in tovarištva, ki nas oblikuje, je še posebej zaželen.

Organizirani skupinski izleti delavcev po sodobnih potrebah in načelih razvijajo planinstvo, saj pritegnejo dosti novincev, predvsem mladih ljudi.

Planinstvo vabi delavca iz mest in naselij, v katerih se peha za kruh in višji standard: daje mu cilj — vrh gore, ki ga mora doseči s hojo na svežem zraku, si krepi organizem in utrjuje zdravje. Gora omogoča zdravo hojo od rane mladosti do pozne starosti, z leti se spreminja le način, hitrost in težavnost vzpenjanja. Hoja v gore človeku razvija pogum in ga utrjuje, zato je tudi za narodno obrambno sposobnost zelo pomembna. Planinska društva imajo res zelo koristno in hvaležno nalogo.

Gorski svet ohranimo čist, ostati mora čist za splošni ljudski blagor. Pazimo, da se v naših hribov ne bo razpasla privatizacija, bahanje z vikendi in njihovimi plotovi. Pokljuka, Radovna in druga triglavska okolica so naša skupna last. Od tega ne smemo odstopiti.

Postavljanje vikendov je najbolj nekoristna gradnja, naj bo ob morju ali v gorah. Okoli vikendov sredi družbene lastnine veljajo zasebni zakoni. Ta protislovja ne smemo širiti v planinah. Proti vikendaštvu naša oblast ni zadosti odporna. Nobene protekcije! Čim ta prodre, se sproži plaz.

V gorskem svetu se moramo tej kugi upreti planinci. Uporabiti moramo vse redne in demokratične poti, po potrebi pa tudi druga sredstva. Če je kje sila potrebna, je pri pregonu in zatoru vikendov v gorah.

Skrbimo, da po hribih ostanejo kmetije, na katerih se tudi popotnik počuti kot doma, ne pa, da nastajajo trdno zaklenjene in ograjene počitniške hišice in vile. Slovenski železarji bomo zato podpirali prizadevanje Planinske zveze za širjenje planinstva, za gradnjo zavetišč in skupnih domov, za urejevanje nadelanih poti, iz gorskega sveta pa bomo preganjali novo zasebno lastnino. Zavestno smo nacionalizirali tiste, ki so stoletja grabili k sebi zemljo. Zakaj ne bi zdaj primerno ukrepali?

JUGOSLOVANSKA SMER V IRANSKIH GORAH

ZVONE ANDREJČIČ

Ko sva se z Želotom ob petih zjutraj odpravila iz prostornega bivaka na Sarchalu (3600 m), naju je zunaj sprejel ledeno mrzel veter. Na nebu so se še bleščale zvezde, na vzhodu pa se je obzorje že zalivalo z rdečo jutranjo zarjo.

Pospešiva korak, kolikor moreva. Kmalu se ogrejeva.

S poti zavijeva na ledenik, ki priteka izpod Alam-Kuha. S 4850 metri je najvišji vrh te gorske skupine, po katerem se ta tudi imenuje. Vendar ledenik pod seboj le slutiva oziroma slišiva žuborenje ledeniških potokov, ki se pretakajo v ledenih masah, medtem ko je površje ledenika pokrito z debelo plastjo naloženega kamenja.

Po dveh urah utrudljivega in mestoma tudi nevarnega poskakovanja po majavih blokkih stopiva na gladko ledeno površino. V globokem potoku si v čutaro natočiva ledeno mrzlo snežnico.

Nad nama se grmadi severna stena Slah Sanga (4603 m), ki se proti zahodu nadaljuje v ostenje Shakhaka in Alam-Kuha.

Stena, v katero je pravkar posijalo sonce, je na prvi pogled zanimiva in lepa. Zob časa in naravni pojavi so iz nje naredili pravcati črno-beli mozaik. Skala v njej je mestoma skoraj črna, kontraste pa ji dajejo številni skalni odlomi povsem bele barve in tanki ledeni jeziki, ki se raztezajo na vse strani.

Alpinistično je podoba stene precej manj prijazna. Skalovje je skrajno krušljivo in razmajano, kar pomeni veliko nevarnost za vsakogar, ki se podaja vanjo.

Sonce je pravkar posijalo tudi v podnožje stene. Vzpenjava se po ledenem pobočju, nad katerim se vije proti vrhu stene ozek leden žleb.

Ko prestopiva krajno poč, pričneva s plezanjem. Želo si uredi stojišče v zavetju velikega previsa. Prečim nekaj metrov desno v žleb, splezam čez strm leden skok in nato po položnem terenu dosežem prvo stojišče.

Medtem ko skušam zabiti stojiščni klin, prifrči po žlebu nekaj manjših kamnov, ki jih še ne vzamem preveč resno.

V naslednjem raztežaju prileti do naju še več kamenja, vendar še vedno ostajava optimistično razpoložena.

V četrtem raztežaju, kjer žleb postane ožji, je konec najine brezskrbnosti. Mimo naju leti kamenje že omembe vredne velikosti. To nama pričinja prav narahlo krhati najino samozavest, s katero sva pred slabo uro vstopala v steno.

Postane nama jasno, da od sedaj naprej ne bo več šale niti užitkov. Vzpon se spremeni v tvegano igro.

Počakam, da se kanonada nekoliko umiri, nakar se z vso hitrostjo, ki jo zmorem, poženem navzgor. Kamenje spet prižvižga po žlebu. Stisnem se k steni in pričakujem. Kar bo, bo. Nekaj topih udarcev po čeladi in ramenih, nekaj neskončno dolgih trenutkov tesnobe in strahu, nakar se spet zravnam in nadaljujem s plezanjem. Na srečo kmalu dosežem polico, po kateri se lahko umaknem na desno stran žlebu in si uredim varno stojišče.

Naslednji raztežaj se močno upre. Plezanje me tako zamoti, da za hip pozabim na nevarnost. Navpičen leden skok me nikakor noče spustiti čez. Pod vsakim udarcem cepina ledena površina počni in se odkolje. Počasi se mi le uspe vzdigniti za dober meter, toda znajdem se v še bolj kočljivem položaju. S konicami derez stojim v krhkem ledu, medtem ko se mi pri vsakem udarcu s cepinom lomijo velike luske in mi grozijo spodbiti noge iz nezanesljivega položaja. V tem trenutku me po levi strani oplazi za glavo velik kamen, ki švigne mimo s tako hitrostjo, da se nisem mogel niti pošteno ustrašiti. Šele nekaj trenutkov potem se mi noge pričnejo tresti. Od strahu in napora hkrati. Čimprej moram priti iz tega položaja. Nad seboj spet zaslišim rožljanje padajočega kamenja. Telo se mi nagonsko napne do zadnje mišice in se z vso močjo, ki jo zmore, požene kvišku. Srečno dosežem majhno poličko na desni strani žlebu. Nove in nove pošiljke kamenja neprestano švigajo navzdol.

Želo je hitro pri meni. Pripravi se za vodstvo v naslednjem raztežaju, ki bo eden najbolj tveganih do sedaj, kajti na vrhu bo treba prestopiti na levo stran žlebu. Želo pleza po skrajni desni strani, ki je v tem delu sorazmerno varna pred padajočim kamenjem. Med nama je razvite že trideset metrov vrvi, v skali pa tiči le en slabo zabit klin. Želo pride do mesta, kjer mora prečiti na drugo stran. Rad bi spravil v skalo vsaj en dober klin. Pol ure išče primerno razpoko, pol ure vzdihuje, preklinja in prosi, toda skalovje okoli njega je neusmiljeno. S klinom ne bo nič. Počaka, da se umiri kamenje, globoko zajame sapo in »zdirja« navzgor in čez ledeni skok doseže stojišče.

Ko tudi sam priplezam do njega, se mi odpre pogled v »pekel«. Žleb zavije močno v desno, se položi in je tu skoraj kopen. Skalovje v njem in nad njem je živo rdeče barve, skrajno krušljivo. Na dnu je naložena debela plast šodra, med katerim se vije povirek. Končuje se sto metrov više na robu stene, odkoder se neprestano ruši kamenje. Ko si ogledava svet nad seboj, ugotoviva, da edina pot, po kateri lahko doseževa rob stene, drži skozi »pekel«. S tesnobo v srcih se podava vanj. Kmalu se znajdeva sredi silovitega obstreljevanja. Toča kamenja je tako gosta, da se umikava le večjim primerkom.

Čez eno uro sediva na vetrovnem grebenu. Brez besed.

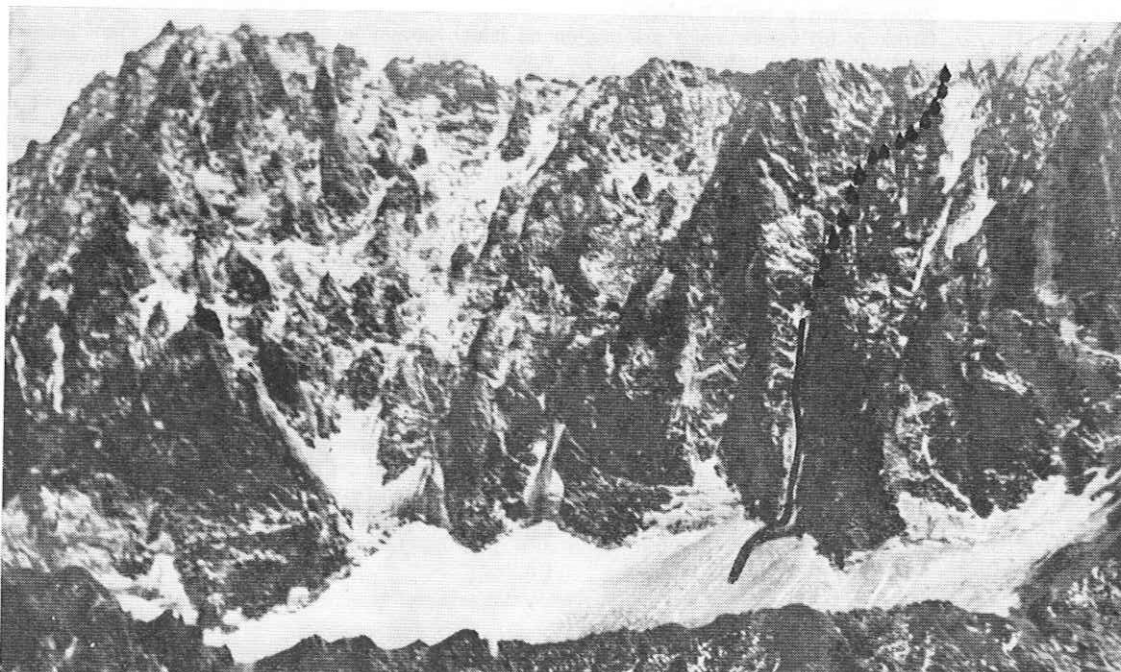
Šele čez čas si opomoreva od prestanega strahu. Poloti se naju nepopisno navdušenje. Ker imava pred seboj še polovico dneva, se odločiva za nadaljevanje ture.

Nekaj ropotije, ki je ne bova potrebovala, pustiva na grebenu. Pobrala jo bova nazaj grede. Pričneva prečenje proti Shakhaku in Alam-Kuhu. V slabih dveh urah doseževa vrh Alam-Kuha. Daleč pod seboj opaziva bivak na Sarchalu.

Danes naju čaka še dolg in naporen sestop.

Opisana sta dva vzpona v pogorju Alam-Kuh, ki sva ju opravila kot člana odprave alpinističnega odseka PD Radovljica v iranske gore. (31. 8. do 14. 9. 1977.)
4. 9. 1977 Siah Sang — severna stena, jugoslovanski kuloar, 45 do 60°, III, 400 metrov, 4 ure.
Prečenje Siah Sang—Shakhak—Alam-Kuh, II. Plezala Željko Perko in Zvone Andrejčič.

Severno ostenje Siah Sanga, vrisan je »jugoslovanski ozebnik«

PIONIRJI PLANINCI NA ŠOLI V STRANJAH

MARIJA GOLOB

Po natančni objavi po razredih — kam gremo, kako se je potrebno obleči, obuti, kaj vzeti s seboj, se nas je na nedeljo zbrala pred šolo večja skupina. Peš smo zavili čez Zagorico proti Bistričici. Pred nami so v soncu žarele gore in vabile. Naš cilj je bil Krvavec.

Hodili smo med polji in travniki, posutimi s tisočerimi cvetovi, iz gozda se je oglašala kukavica. Po zelenečem drevju so se preletavale ptice — ugibali smo, katere so. Nad Zakalom smo naleteli že na cvetove žanjevca, ki ga domačini imenujejo žamborc. Pot se je zjedala strmo v breg in nas pripeljala do Lenarta na Gorah. Travniki ob robu gozda je bil posut z mnogimi rumenimi pogačicami, ki so jih nekateri otroci prvič videli. Ustavili smo se in si ogledovali nežne cvetove.

Nekdo od otrok je vprašal, če lahko utrga en cvet, da bi ga nesel domov in ga pokazal mami. Ko sem jim obrazložila, kakšno škodo bi naredili, če bi vsak od nas utrgal eno samo rožo, so mi pritrdili, da je res najbolje, če jih pustimo, kjer so, da pa bodo drugič povabili še starše na kak tak izlet.

Pot se je vlekla po strmini. Sonce je žgalo. Otroci so čutili utrujenost in žejo. Odločili smo se za polurni počitek in malico. Vsak je vzel, kar je pač imel in si potešil lakoto in žejo, pri tem pa ni pozabil ponuditi čaja, čokolade ali bonbonov svojim prijateljem. V bližini so otroci opozorili na velikansko mravljišče. Obkrožili smo ga in opazovali delavnost in urejenost te živalske skupnosti. Povedala sem, da so tudi te zaščitene. Že smo zapustili listnati gozd in stopili v pravi planinski svet. Tam, kjer je zgodaj odlezel sneg, se je belil teloh. Našli smo mali alpski zvonček. Za razliko od navadne trobentice smo tam ugledali rumene jegliče. Opazovali smo tudi rožo mastnico, ki se hrani z žuželkami. Tega otroci niso mogli verjeti.

Že smo bili na Kriški planini. Tu pa smo ostrmeli nad cvetovi velikega encijana in ob neki mlakuži staknili celo gorskega močerada.

Koliko lepot, koliko vtisov! Za nami so bile štiri ure hoje. Neka prijazna starejša žena, ki prihaja sem vse proste dneve na oddih, nas je povabila na planinski čaj. Hvaležni smo ji bili tembolj, ker smo vedeli, da je hotel zaprt.

Na vrhu smo imeli daljši počitek, vendar neugnani otroci niso počivali. Igrali so se, z daljnogledom opazovali okolico in prepoznavali imena vrhov, ki so nas obdajali. A čas je prehitro mineval. Počivališče smo zapustili brez sledov — celo gredoč smo pobirali stvari, ki ne sodijo tja.

Zavili smo na drugo pot — po dolini Korošice. Je sicer dolga, a skriva mnoge zanimivosti. Na tleh smo opazili odpadle liste z velikimi rosnimi kapljami, ki so se bleščale v soncu kot biseri. Med potjo smo tudi peli. Čeprav smo ta dan hodili polnih deset ur, nismo čutili utrujenosti. Vrnili smo se vsi srečno, celo brez žuljev, a polni novih vtisov.

Zakaj pišem o tem? Poglejte!

Otrok je bil vsestransko pripravljen na izlet. Naravo je spoznaval v vsej njeni lepoti, jo doživljal tako neposredno, da bo v njem zapustila trajen vtis. Na poti je premagoval napore, se učil tovarištva, se ob tem plemenitil in končno začutil, da mora naravo tudi čuvati, a ne samo v gorah, ampak povsod. Nobena govorjena beseda ali slika ne more tega nadomestiti. Zaradi vsega tega bi si morala naša javnost bolj prizadevati, da bi mladega človeka vzgajala v naravi. Kdor se mlad navadi gorskega življenja, si pridobi dobrih navad in izkušenj, pa tudi v zrelih in starih letih ostane svež in prožen. Hoja v gore je tako vsestranska in poceni rekreacija, da bi morala postati množična. Seveda manjka ljudi, ki bi se odpovedali lastnemu ugodju in zastoj še kaj naredili za blagor družbe. Preveč se pričakuje od prosvetnih delavcev.

Kamniki z okolico ima mnogo takih, ki tudi zahajajo v gore in so jim na stežaj odprta vrata v planinske vrste. Potrebna pa je velika mera idealizma. Manjka predvsem ljudi srednjih let. Kdor dela z mladimi, tudi sam ostane mlad.

Na stranski šoli je 160 učencev vključenih v planinske vrste. Že vsa leta, kar tam poučujem (to je že 19 let), sami skrbimo za poravnavo članarine in pridobitev novih članov. Naša druga planinska dejavnost pa je od zadnjega občnega zбора do danes potekala takole:

15. maja 1977 se nas je 52 udeležilo VII. planinskega tabora na Trebeljevem, ki je bil posvečen Titovim in partijskim jubilejem. Na prireditvi je pel tudi Ladko Korošec, ki je otrokom podaril v spomin lastne fotografije, česar so bili še posebej veseli.

29. maja 1977 smo imeli izlet na Krvavec, ki sem ga že v uvodu omenila.

26. junija 1977 smo šli iz Kališ mimo Gojške, Male, Velike planine, Svetega Primoža do Stranj. Prvič po mnogih izletih nas je preganjal dež, ki pa nas ni presenetil, saj smo bili primerno opremljeni.

Po teh izletih pa smo bili telesno in duševno pripravljene še za večje napore. Zato smo se 10. septembra 1977 podali na dvodnevni izlet na Kamniško sedlo čez vrhove do Kokrskega sedla in Bistrice. Tudi tokrat je šla z nami naša 6-letna planinka Alijanca in žela občudovanje starejših, ki so nas srečevali na dolgi, zahtevni poti. Na tej poti so učenci spoznali praktično uporabo vrvi. Nad lepotami gora so strmeli z odprtimi usti. Vsem bo nedvomno še dolgo v spominu veličasten razgled po naši domovini in tja do avstrijskih Alp.

25. septembra 1977 se nas je 48 udeležilo slavlja sevniško-krških planincev na Lisci nad Sevnico. Tako smo imeli priložnost pogledati tudi odmaknjene zasavske predele. Da bi izkoristili še zadnje lepote jeseni, smo se 9. oktobra 1977 podali v Palovče. Pri lovski koči smo pripravili kosanjev piknik. Čeprav nas je bilo 41, nam pečenega kosanja, iger in sonca ni manjkalo.

22. in 23. oktobra pa se nas je 16 udeležilo Pohoda po poteh II. grupe odredov, ki ga vsako leto pripravi mladinski odsek PD Kamnik.

17. decembra 1977 so preživelci borci Zgornjega Tuhinja organizirali pohod na Kostanjsko planino. Tam nas je bilo 17.

Naša sekcija tesno sodeluje z MO iz Kamnika. Tako smo se odločili tudi za planinsko šolo, ki je potekala od 18. oktobra do 21. februarja. Na 12 zaporednih predavanjih je 27 mladih planincev, ki so danes tu navzoči, spoznavalo gorstva, zgodovino planinstva, nevarnosti v gorah, favno in floro, opremo, prehrano, pomen GRS, osnove prve pomoči in lik planinca. Vseh 27 je uspešno opravilo tudi preizkus znanja. K temu jim najiskrenejše čestitam.

V okviru PŠ smo imeli tudi izlet Mengeška koča—Rašica—Šmarna gora, kjer smo praktično uporabili pridobljeno znanje ter si ogledali še pota in markacije (7. 1. 1978 — 43 udeležencev).

Planinsko šolo so opravili naslednji učenci:

Helena Šimenc, Olga Urbanc, Danilo Golob, Barbka Urh, Maja Vidmar, Jože Šafer, Bernarda Osolnik, Sandi Vidmar, Vladimira Golob, Janez Šteblaj, Alenka Gradišek, Robi Kovač, Mira Jelinčič, Rok Kališnik, Katja Balantič, Miro Šimenc, Metka Golob, Matjaž Lanišek, Jožko Klemenc, Marko Držanič, Zdenka Pahovnik, Janez Krt, Jana Urh, Nataša Sitar, Brigita Sušnik, Igor Urankar in Tomaž Humar.

Že pred tremi leti sem našim planincem razdelila dnevnike — pionir-planinec, kamor vpisujejo vtise opravljenih izletov in tako tekmujejo za bronasti, srebrni in zlati znak. Seveda so ti pogoji kar zahtevni, vendar je 11 naših šolarjev le osvojilo bronasti, eden pa srebrni znak. Najmlajša, pogumna in vzdržljiva planinka, ki še ne hodi v šolo, a ima za sabo že veliko izletov, je prejela posebno — cicibanovo značko.

Bronasti znak so prejeli: Vladimira Golob, Tomaž Humar, Danilo Golob, Mojca Slevac, Katja Balantič, Metka Golob, Robi Kovač, Igor Urankar, Helena Šimenc, Barbka Urh, Nataša Sitar (11).

Srebrni znak je prejel Danilo Golob. Cicibanovo značko pa Alijanca Golob.

Naše delo opravljamo po načrtu, ki ga izdelamo vsako novo šolsko leto.

Rada bi povedala še to, da nam je društvo poravnalo polovico stroškov izleta na Lisco.

NA NAJVIŠJEM VRHU NORVEŠKE

JOŽICA KABAJ

Kot dijakinja sem v Mariboru poslušala predavanje našega znanega planinskega pisateljice Janka Mlakarja o njegovem potovanju na Norveško.

To predavanje, v katerem je znal predavatelj na izredno mikaven način prikazati lepote in posebnosti Norveške, je tudi v meni zbudilo veliko zanimanje in željo spoznati to deželo, njene zemljepisne značilnosti in njeno ljudstvo. Fjordov si nisem mogla prav predstavljati, ne norveških gora in ledenikov in ne pokrajine.

V življenju se pač marsikaj dogodi. In tako smo se seznanili s prijetno norveško družino Sivertsen, ki je navdušena za lepote naše domovine, predvsem za naše morje. Postali smo si dobri prijatelji, oni so bili že večkrat pri nas in so nad vsem zelo navdušeni. Živijo v manjšem mestu Levanger v srednji Norveški v bližini Trondheima, gospa je članica odbora za medsebojne stike z Jugoslavijo, mesto Levanger pa se je sprijateljilo s Hercegovnim.

Ko smo se na njihovo povabilo v juliju 1975 odpeljali na Norveško, smo želeli čim več videti, spoznati mentaliteto ljudi, kulturne in športne zanimivosti, predvsem pa pokra-

jino, gore in fjorde. V kratkem času res nismo mogli videti vsega. Naši prijatelji so nam omogočili, da smo odnesli zelo dosti prijetnih vtisov in spominov.

Odločili smo se, da se vzpnemo na najvišji vrh Norveške Galdhøpiggen (2469 m) v pogorju Jotunheimen in zahodnem delu srednje Norveške, ki je obenem tudi najvišji vrh Severne Evrope.

Z avtomobilom smo se odpeljali do Sivertsenove počitniške hišice v bližini Trondheima, kjer smo še zadnjič prenočili v njihovi prijetni družbi, nato pa sva se z možem odpeljala skozi Oppdal na planoti Dovrefjell do Dombasa, ki je znan turistični kraj. Nato sva zavila v dolino Vågåvain, kjer je v Lomu ena najlepših lesenih cerkva na Norveškem. V dolini Boverdal sva prenočila kar na prostem, že v bližini pogorja Jotunheimen.

Naslednji dan sva se ločila od glavne ceste in se pripeljala mimo lepega gorskega jezera do planinske kočice Gjuvvashytta okoli 1800 m visoko. Zanimivo pri tej koči je, da je pravzaprav zgrajena iz štirih koč, ki se naslanjajo druga na drugo, vsaka pa kaže značilnosti časa, v katerem je bila zgrajena. Vsaka je nekoliko bolj urejena, zadnja je že pravi planinski dom.

Sivertsenovi so nama svetovali, da se pridruživa skupini z gorskim vodnikom, ker moramo prečkati precej obširen položen ledenik, ki pa ima tudi nevarna mesta in razpoke. Za vodstvo sva morala plačati vsak 10 norveških kron (ca. 40 din), kar je za tamkajšnje razmere zelo poceni v primerjavi s pivom, za katerega smo morali plačati v koči 7 kron. Tudi za vzdrževanje ceste do kočice smo morali plačati od avta 15 kron. Vremensko poročilo, ki smo ga pri Sivertsenovih prejeli kar po telefonu, je bilo zelo točno in je napovedalo za dan našega vzpona lepo in sončno vreme, za naslednji dan pa poslabšanje in dež. Oboje se je tudi uresničilo. Tako se nas je to lepo julijsko nedeljo zbralo pred kočico kar precej planincev iz različnih krajev in držav, predvsem Danci, Angleži, Švedci, Nemci in Francozi, seveda poleg domačinov, Norvežanov. Jugoslovana sva bila samo midva. Ob devetih smo odrinili po položni ledeniški moreni, kjer je bila pot le deloma naznačena, sicer pa smo hodili kar po ostrem, morenskem kamenju, za orientacijo pa so bili skalnati možiči. Pot nas je vodila po desetih manjših snežiščih do velikega ledenika. Štirje vodniki so potrebovali celi dve uri, da smo bili vsi navezani. Ob pol dvanajstih je odrinila zadnja, četrta skupina proti vrhu. V vsaki skupini je bilo okrog 50 oseb. Seveda so med tem prihajale še posamezne naveze planincev, ki so poznali pot. Tudi več psov je hodilo s svojimi gospodarji na vrh, nekateri so imeli na hrbtu nekakšne krušnjake s hrano.

Pot po ledeniku ni bila zahtevna, pač pa smo v navezi hodili počasneje, tako da smo vso pot občudovali vrh pred seboj in vse okoliške vrhove pogorja Jotunheimen, ki so nas obkrožali, se belili in lesketali v jasnem sončnem poletnem dnevu. V tem letu se je sneg na Norveškem držal dolgo, vse manjše razpoke v ledeniku so bile zadelane in trdno steptane, zato pot ni bila nevarna. Nekoliko pod vrhom so nas vodniki na skalah odvezali in nam dali uro časa za vzpon do vrha in sestop. Nato smo se povzpeli ponovno po dobro izhojenem nekoliko bolj strmem ledeniku, ki pa je bil videti bolj kot strmo snežišče z dobro vdelanimi stopinjami, na vrh Galdhøpiggena (2469 m).

Na vrhu je takoj vzbudila najino pozornost posebna zanimivost — šotor, v katerem je možak prodajal vse od spominkov, značk, razglednic, znamk pa do čokolade in coca-cole, obenem pa je pritisnil na karte pravi poštni pečat. Na vrhu je bila okrogla ploščad, nekakšna miza, na kateri so bile označene smeri z vrhovi, ki si jih lahko ogledal skozi vrtljivi daljnogled. Vrh je kopast, delno skalnat, delno v snegu, na severno stran pa se grezi strma stena. Vračali smo se trumoma, saj nas je bilo v tem kratkem času čez 200 na vrhu. Pot res ni bila niti nevarna niti naporna, razgled pa je bil čudovit. Redko kdaj je tako čisto in jasno nebo, kot je bilo tisti dan. Z vrha smo tudi lepo videli vso našo pot. Toda če bi se vreme samo malo poslabšalo in bi megle zakrile vso okolico, bi tisti, ki ne pozna poti, zataval po širnem ledeniku in lahko zašel v pogubo.

Še neka posebnost v opreми planincev nas je presenetila. Skoraj vsi so bili obuti v navadne gumijaste škornje, le redkokateri je imel planinske čevlje. Ker je pot bolj položna in nezahtevna, je tako obujalo tudi zadostovalo, čeprav so si nekateri stalno sezuvali škornje in stresali iz njih sneg.

Na sestopu sva se z možem ustavila na glavni cesti ob živahnem gorskem potoku in se osvežila, nato pa nadaljevala pot po precej strmih serpentinah, tako dva se v kratkem času z višine kakih 1400 m spustila do fjorda Sognefjord. Na prelazu sva se ustavila in še enkrat s pogledom objela ves gorski svet pogorja Jotunheimen, da bi nam ta izlet ostal v spominu kot posebno doživetje. Zavedala sva se, da ne bova nikoli več prišla sem, saj je zaradi dolgega potovanja to težko izvedljivo. Pa tudi najbrž nikoli več ne bi imela tako idealnih razmer in takega razgleda.

Če bi se kdo podal na potovanje po Norveški, naj poskusi opraviti tudi ta planinski vzpon. Kar nam pomeni naš Triglav, je za Norvežane Galdhøpiggen. Vsak Norvežan je ponosen, če pride na ta vrh.

NA KOPAONIK, PROKLETIJE, KOMOVE IN DURMITOR

JOŽE DOBNIK

Veliko lepega sem doživel v gorah. Lepe spomine imam na sončne vrhove, rad pa se spominjam doživetij, ko je okrog mene divjal vihar. Najlepsi spomini pa me vežejo na gore na jugu naše domovine, na Prokletije, na Komove in na Durmitor. Pa ne samo mene, tudi moje planinske prijatelje. Ne poznam slovitih poti po Alpah, Dolomitih in drugih gorstvih tujih dežel, poznam pa veliko drobnih poti po Velebitu, Konjuhu, Zelen-gori, Magliču, Šar planini in Tari, s katerih sem se vračal zadovoljen in srečen. Tu sem se srečeval s preprostimi ljudmi, pastirji in otroci pa s planinci iz krajev, ki ležijo v dolinah pod njimi. In lahko rečem, da so čudoviti ljudje. Ni mi žal dolge poti, ne časa, ne stroškov. Vem, da bom ta prelepi svet še obiskoval, če mi bodo le dopuščale moči in zdravje. Kdor samo pije lepoto tamkajšnjih jezer, planinskih pašnikov in skal-natih vrhov, se vrača nazaj k izviru miru, sreče in notranjega zadovoljstva. Kdor stisne roko planinskemu prijatelju izpod Prokletij in Durmitorja, občuti bratsko ljubezen, ki ga ponovno vabi k tem ljudem. In ko se od njih poslavljaš in ko se od sreče utrne solza, veš, da je bratstvo med našimi narodi nekaj velikega, mogočnega, lepega. Seveda moraš priti k njim z odprtimi srcem, z iskreno besedo in dobrimi nameni. Tedaj se odpre tudi njihovo srce.

Planinska društva PTT skrbno negujejo bratstvo med našimi narodi. Člane naših društev seznanjamo s kulturnim in zgodovinskim bogastvom naše dežele, z lepotami in naravnimi znamenitostmi, ki so na gosto posejane od zahodnih do vzhodnih meja, od Jadrana do Panonske nižine. Vsako leto se zbiramo na dveh vsejugoslovanskih planinskih prireditvah: na zboru planincev PTT Jugoslavije in na partizanskem pohodu planincev PTT Jugoslavije. Lani smo slavili srebrni jubilej obeh prireditev. Večdnevni zbori, na katere pride od 500 do 600 planincev iz vse Jugoslavije, so vsako leto v drugi republiki in pokrajini. Tedaj spoznavamo zgodovino, kulturo in planinski svet območja, na katerem je zbor. Partizanski pohodi trajajo več dni, na njih pa sodeluje 50 do 60 planincev iz vseh planinskih društev PTT. Pota partizanskih pohodov vodijo po krajih, pomembnih iz NOB. Poleg teh skupnih jugoslovanskih prireditev pa se vsako leto srečujemo tudi na medrepubliških srečanjih, na srečanjih bratstva planincev PTT Ljubljane in Zagreba, Zagreba in Beograda, Ljubljane in Sarajeva itd. ter na republiških srečanjih planincev PTT.

Planinci planinskih društev PTT se ne zapiramo za plotove svojih delovnih organizacij. Sodelovanje nas povezuje z mnogimi planinskimi društvi v domači in drugih republikah ter v zamejstvu. Planinsko društvo PTT Ljubljana že dolgo vrsto let goji prijateljstvo s planinskimi društvi v Peći, Andrijevici, Ivangradu in Slovenskim planinskim društvom v Celovcu.

Tesno sodelovanje s planinskimi društvi PTT in z drugimi je omogočilo, da so planinci PTT Ljubljane dobobra spoznali svojo ožjo in širšo domovino, njene lepote, kulturno in zgodovinsko bogastvo. Vrstijo se vabila, vabijo nas na stare, že prehojene poti. Mikajo pa nas tudi nove, take, ki smo jih videli le od daleč, in take, o katerih nam pripovedujejo naši planinski prijatelji. Zato ni nič čudno, da imajo načrtovalci izletnih programov vsako leto več težav pri izbiri ciljev.

V drugi polovici lanskega avgusta je skupina 46 planincev PD PTT Ljubljana obiskala v desetdnevnem izletu Kopaonik, Prokletije, Komove in Durmitor. To je del planinske poti posvečene osvoboditvi »Planine Jugoslavije«, ki je bila odprta predlanskim za Dan borca, 4. julija, na najvišjem vrhu Jugoslavije, na Triglavu. Izlet smo združili tudi s srečanjem s pobratenim planinskim društvom »Đerovica« v Peći in s počastitvijo spomina pok. člana PD PTT Ljubljana Staneta Tomšiča v stenah nad Nedžinatskim jezerom v Prokletijah. Najmlajša udeleženka izleta je imela 10, najstarejša pa 72 let. Pol jih je bilo mlajših od 30 let. To je tudi prav. Čim bolj spoznavаш svojo domovino, tem rajši jo imaš. Če jo imaš rad, jo boš branil, če bo ogrožena.

Kopaonik

S Kopaonikom sem se srečal dvakrat: prvič pred petimi leti, ko smo planinci PTT imeli na Kopaoniku 20. zbor planincev PTT Jugoslavije, in drugič ob letošnjem izletu (1977). Vsakič sem ga drugače doživel. Pred petimi leti je v njegovo osrčje v »Sunčano dolino« (kakšnih 1655 m visoko) pripeljala samo ozka in strma makadamska cesta, po kateri so avtobusi komaj prilezli. V »Sunčani dolini« je bilo samo eno gostišče, počitniški dom »Olga Dedijer« in velike vojašnice z enako nalogo kot pri nas na Pokljuki. V njih

je takrat našlo gostoljubno streho kakšnih 500 planincev PTT iz vseh krajev Jugoslavije. Malo nad dolino je bil planinski dom »Rtanj«, ki je odprt še sedaj in ga upravlja eno beograjskih planinskih društev (20 ležišč, odprt vse leto). Danes pa pripelje v »Sunčano dolino« moderna asfaltirana cesta iz letoviškega kraja Jošanička Banja v ozki dolini reke Jošanice, ki se pri kraju Lučice izliva v Ibar. V »Sunčani dolini« je več hotelov, počitniških domov in precej počitniških hišic. Po blagih travnatih pobočjih, ki so idealna smučišča, so speljane vlečnice, na najvišji vrh, Pančičev vrh (2017 m), pa pelje sedežnica. Pravijo, da je Kopaonik za kakšnih 250 km oddaljeni Beograd najbližji pravi planinski svet, ki ga bodo hitro razvili v velik letni in zimski turistični center. Takšno podobo že dobiva, zato sem v začetku dejal, da sem ga vsakič drugače doživel. Pred petimi leti je kazal še pravi planinski obraz, danes pa je, če ne ves, pa sta vsaj »Sunčana dolina« in Pančičev vrh dobila že turistični značaj. Ker pa je Kopaonik precej obsežno pogorje, sem prepričan, da bo tudi za planince še ostalo precej nedotaknjenega sveta.

Kopaonik je največji planinski masiv v Srbiji. Razteza se od severozahoda proti jugovzhodu v dolžini okrog 75 km in z največjo širino okrog 40 km v srednjem delu. Obkrožajo ga reke Ibar na zahodu, Jošanica na severu, Rasina, Toplica in Laba na vzhodu, Sitnica in Laba na jugu. Precejšnji južni del Kopaonika pripada avtonomni pokrajini Kosovo.

Ime pogorja pove, da so na tem območju kopali rudo. Že Rimljani, v srednjem veku pa srbski vladarji, so imeli tu zelo razvito rudarstvo (železo, baker, svinec, srebro itd.). Tudi danes so na južnem Kopaoniku bogati rudniki v Trepči in pri Kosovski Mitrovici. Bogata rudna bogastva so odkrili tudi na širšem območju Pančičevega vrha, odkoder z žičnico prevvažajo rudo v topilnice v Rudnico ob Ibru. Na Kopaoniku so pred leti odkrili nahajališča zelo redke rude »volostonit«, ki je, razen na Finskem, niso našli še nikjer na svetu. Ta dragocena ruda skrajšuje žganje keramike od 103 na 3 ure. Tako velika rudna bogastva, ki jih skriva Kopaonik v svojih nedrih, spreminjajo njegovo podobo, zazdaj njegovega južnega dela. Drugače je na Kopaoniku veliko obširnih gozdov, v višjih legah smrekovih in jelovih, v nižjih pa bukovih in hrastovih. Med njimi so obširni planinski pašniki, v nižjih legah tudi skromne njive okrog manjših zaselkov.

Najvišji vrh Kopaonika ima ime po Josipu Pančiču (1814—1888), velikem prirodoslovcu, ki je svoje življenje posvetil botaniki, zoologiji, geologiji, mineralogiji in agronomiji, čeprav je diplomiral na medicinski fakulteti. Bil je profesor botanike na Veliki šoli v Beogradu, šestkrat njen rektor in prvi predsednik Srbske akademije znanosti. Tudi prvi začetki planinstva v Srbiji so povezani z njegovim imenom. Leta 1856 je organiziral prvi skupni izlet s svojimi dijaki in z njimi prehodil Valjevske planine, Zlatibor, Taro, Jastrebac in Kopaonik. Kopaonik je imel izredno rad, pogosto ga je obiskoval in na njem odkrival vedno nove zanimivosti. Ko je bil tretjič izbran za rektorja, je imel nastopni govor pod naslovom: »Kopaonik in njegovo prigorje«. Rezultate svojega znanstvenega dela je objavil v tridesetih knjigah, med njimi je najpomembnejša »Flora kneževine Srbije«. Meseca julija 1951 je bila na Kopaoniku velika proslava 10-letnice vstaje, 50-letnice planinstva v Srbiji in 1. zbor planincev Jugoslavije. Takrat so prenesli njegove ostanke iz Beograda v mavzolej na Suvom Rudištu, najvišjem vrhu Kopaonika, ki se od takrat imenuje Pančičev vrh. S tem je bila izpolnjena želja velikega znanstvenika, da bi počival na ljubljani planini. Srbska akademija znanosti, Univerza v Beogradu in Planinska zveza Srbije so na mavzoleju napisali: »Izpolnili smo Pančičevo željo, da tukaj počiva. Objavljamo tudi njegovo naročilo srbski mladini, da bo samo s temeljitim spoznavanjem in proučevanjem prirode naše dežele pokazala, koliko ljubi in spoštuje svojo domovino. 7. VII. 1951.« Zelo velika škoda je, da dostop do mavzoleja ni dovoljen. Z bližnjega sosednjega vrha, ki je kak meter nižji od Pančičevega vrha, se lepo vidi objekti na Pančičevem vrhu. Na ta sosednji vrh je dostop dovoljen. Ker na njem stoji stolp, v bližini pa je skrinjica s štampiljko in vpisno knjigo, meni večina obiskovalcev, da je to glavni, tj. Pančičev vrh.

Na Kopaonik smo prišli s pomanjkljivim znanjem o tem. Dnevnik planinske poti osvoboditve »Planine Jugoslavije« navaja v devetnajstih vrsticah zelo skromne podatke o dostopu, postojankah in vzponu na Pančičev vrh. To je glavna slabost opisov te planinske poti. Če je to planinska pot osvoboditve, potem bi morali nekaj povedati o borbah NOV v teh krajih, o žrtvah in drugih dogodkih, pomembnih za NOB. Seveda pa ne bi smelo manjkati drugih podatkov, zanimivih za obiskovalce, ki pridejo od daleč in teh krajev ne poznajo. Planinska zveza Jugoslavije naj bi izdala knjižico s takimi podatki in opisi, ki bi jo skupaj z dnevnikom kupili tisti, k se odločijo za to pot.

V zgodnjih popoldanskih urah je posebni avtobus pripeljal planince v »Sunčano dolino« na Kopaoniku. Čudovito speljana asfaltirana cesta iz doline Jošanice in prelepa pokrajina sta prebudili iz dremeža tudi tiste, ki jim je bila dolga noč v avtobusu od Ljubljane do sem prekratka. Veliko je bilo ugibanj, zakaj v Sloveniji nimamo take ceste na Pokljuko, pa v Vrata in še kam. Dominik in njegovi gobarski prijatelji pa so se raje

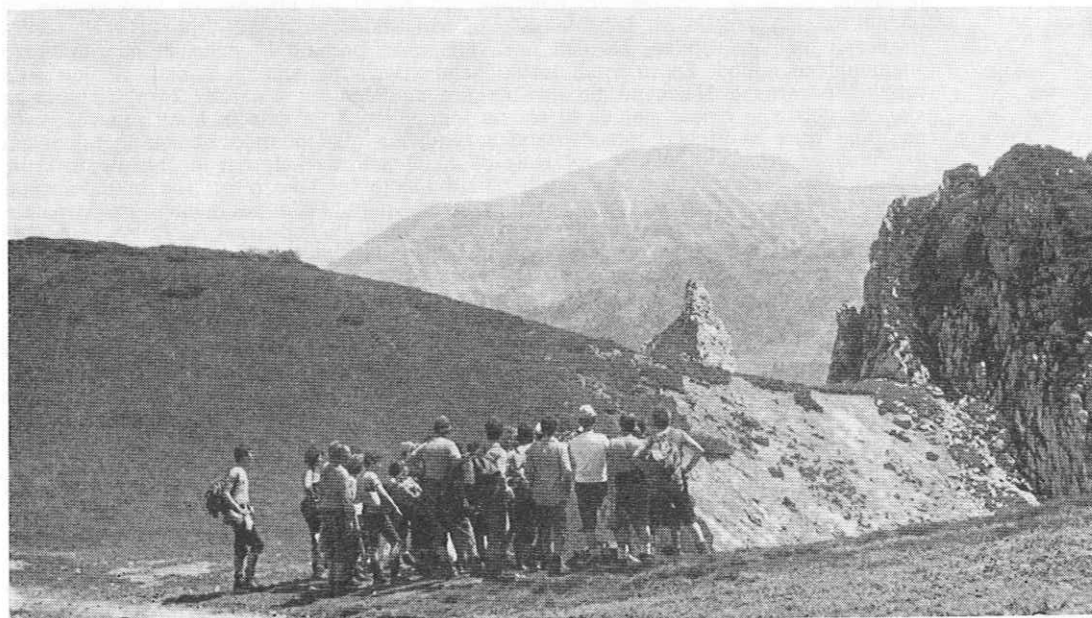

Pogled na del Prokletij s Čakorja proti Starcu

Foto Jože Dobnik

Bogdaš (Marjaš) z Malje Nedžinata

Foto Jože Dobnik

Vrh Djerovice z Male Djerovice

Foto Jože Dobnik

posvetili ugibanju, če tod rastejo gobe in kakšne. Napenjali so oči, da bi skozi okno avtobusa dobili potrditev svojih ugibanj. Da bi se ponovila Šar planina, na kateri so predlanskim nabrali toliko jurčkov! Ves avtobus planincev jih je imel zadosti. Tisti, ki smo že bili na Kopaoniku in smo takrat prišli nanj z južne strani, smo ugibali, kam nas bo pripeljala nova cesta. Šele ko se je svet zravnal in ko smo zagledali televizijski stolp, smo vedeli, da prihajamo v »Sunčano dolino«. Pričakala nas je popolnoma drugačna ko pred petimi leti: domovi, počitniške hišice, hoteli, sprehajalci, dopustniško vzdušje. Avtobus se je ustavil pri spodnji postaji žičnice-sedežnice v bližini novega, velikega počitniškega doma SDK Jugoslavije.

V našem programu, ki je bil posnet po opisu v dnevniku planinske poti osvoboditve, je pisalo, da je na Pančičev vrh poldrugo uro. Ne bi bili planinci, če tega vzpona na bližnji travnati vrh, ki se kopasto dviguje nad »Sunčano dolino«, ne bi vzeli resno. Razvezali smo nahrbtnike, navlekli nase planinsko opremo in počakali na Stanetovo znamenje za odhod. Že tu sredi turističnega vrveža ob spodnji postaji žičnice smo vzbujali pozornost. Nihče od turistov ne gre na Pančičev vrh peš. Zakaj se neki ta skupina obuva in oblači, kot da bi šla na Mont Blanc? Pa smo le imeli prav. Gojzerji so prišli prav za prehod zamočvirjenega zemljišča med postajo žičnice in pobočjem Pančičevega vrha, vetrovke in pokrivala pa za na vrh, na katerem je prav mrzlo brilo. Ugibali smo, koliko časa bomo hodili na vrh, ki je bil tako blizu, »da bi ga dosegli z roko«. Pot je polovico krajša, kot piše v dnevniku. Malo po ravnem močvirnatem svetu, potem pa rahlo navzgor po travnatem pobočju. Pogled nazaj na dolino in vrhove Kopaonika je bil čedalje lepši. Nad nami pa je veselo drdrala sedežnica z redkimi potniki, ki so nas začudeno gledali, kako lezemo v hrib.

Planinci smo se dogovorili, da bo po povratku vsak napisal kakšen spomin, vtis ali anekdoto in da bom vse to povezal v skupni potopis našega popotovanja. Kljub obljubi odziva ni bilo, razen pri Piki, Maku in Slavku in zato takega potopisa pač ni. Slavko je na Kopaoniku zabeležil naslednjo anekdoto: Ko smo se vzpenjali na vrh Kopaonika, kamor prideš izjemno visoko po dobri cesti, pa tudi na vrh je speljana sedežnica, smo zaslišali, kako sta se dva mladince, ki sta se peljala na vrh, v srbohrvaščini pogovarjala, kdo naj bi bili udeleženci te velike skupine, ki je pešačila proti vrhu. Nenadoma je eden od obeh pravilno ugotovil: »Gotovo so Slovenci.« »Pa še res je!« smo vzkliknili. Za razlago, da tega ne počnemo zaradi varčevanje, temveč zaradi boljšega počutja, pa ni bilo časa, saj je žičnica uspešno delovala.

Ivan je vsakih deset minut z višinomerom ugotavljal višino. Tako nam je krajšal pot. Presenetljivo hitro smo po 45 minutah hoje prišli na dovoljeni vrh.

Lep pogled se odpira na prostranstvo Kopaonika. V bližini vidimo Ledenico (1915 m) in Karaman (1934 m), ki smo ga nekateri obiskali pred petimi leti. Proti severozahodu

Počitek pod Malo Djerovico; po grebenu teče jugoslovansko-albanska meja, zadaj vrhovi albanskega dela Prokletij
Foto Jože Dobnik

se ustavi pogled na Suvem vrhu (1702 m), Vučaku (1718 m) in Kukavici (1726 m). Na zahodu vidimo košček doline ob reki Ibar pri Rudnici, daleč na jugu in jugozahodu slutimo v poletni meglici obrise Šarplanine in Prokletij.

Malo proč od stolpa je skrinjica, v njej smo našli samo vpisno knjigo, štampljke pa ne. Malo nas je zaskrbelo, saj je vsa skupina prav tu začela svoj pohod po tej planinski poti. Bomo pa svoj obisk na Kopaoniku dokazali s fotografijo, s pričami ali potrdilom našega društva, kot to dovoljujejo pravila, če na kontrolni točki ni štampljke. Pa smo se fotografirali posamič in skupinsko, v barvah in črnobeli tehniki, tako da dokazov ne bo manjkalo.

V začetku smo se spuščali malo bolj desno. Tu pa smo našli ob poti ogromno zrelih, sladkih borovnic. Precej dolgo smo jih nabirali. To je bil zopet dokaz več, da »turisti« ne hodijo na vrh peš, ker bi jih sicer pobrali, Slovenci pa bolj malo pridemo, ker je Kopaonik le predaleč.

Tisti, ki smo zaradi lepih pogledov in fotografiranja malo zaostali, smo ob prihodu k avtobusu že zvedeli veselo novico, da je Lovro našel pri blagajni žičnice »ta pravo« štampljko Pančičevega vrha. Vendar sem imel čudne občutke. Nisem vedel, ali bi se jezil ali bi bil vesel. V dnevniku planinske poti nikjer ne piše, kje se dobijo štampljke. Tako pa smo na koncu potovanja ugotovili, da bi lahko vse vrhove »osvojili z avtomobilom«, ker so štampljke povsod v dolini. Če se bo to razvedelo in če je tako tudi na drugih delih te planinske poti, se bodo našli tudi taki lovci na značke, ki bodo večino štampljk zbrali po dolinah, ne da bi se povzpeli na vrhove. Le na Triglav bi morali peš. Ob enih smo se zbrali pri avtobusu. Natančno po programu je odpeljal po stari, ozki makadamski cesti v dolino Ibra pri Rudnici. Na levi smo precej časa videli Pančičev vrh in dolg greben Suvo Rudište, ki se od Pančičevega vrha spušča proti dolini Ibra. V tem grebenu pa je človekova tehnika že zarezala globoke rane, iz katerih odvažajo rudo v dolino.

Podoba Kopaonika se naglo spreminja. Severna polovica postaja sodoben turistični center z vsemi pridobitvami moderne družbe. Sem prihajajo na počitek delovni ljudje, pa tudi nekateri drugi srečneži iz Beograda, Kraljeva, Kragujevca in drugih mest. Tu in tam zaide na Pančičev vrh tudi skupina ali posamezni planinec po poti osvoboditve »Planine Jugoslavije«. Večkrat pridejo sem tudi beograjski planinci, ki imajo Kopaonik zelo radi. Južna polovica Kopaonika pa čedalje bolj razgalja svoja nedra. Moderni stroji in trde dlani rudarjev spravljajo iz njih rudo, da nam bo olepšala življenje.

Takšen je Kopaonik. Lep in bogat. Pokrit z gozdovi in planinskimi pašniki pa tudi z velikimi ranami, iz katerih odteka njegovo bogastvo. Kdo ve, kakšen bo čez pet let!

DRUŠTVENE NOVICE

POHOD NA STOL IN POREZEN

Letos je bil že 13. spominski pohod na Stol. Bil je res množičen. V soboto je bila kolona med obema kočama skoraj strnjena. Prvega pohoda se je udeležilo le 51 pohodnikov (1962), trinajstega pa blizu pettisoč, torej kar stokrat več. Resnično je narastel obisk. Tudi letos je bil pokrovitelj pohoda dnevnik »DELO« in Ljubljanska banka — Temeljna banka za Gorenjsko. Vsak udeleženec je dobil lično rdečo knjižico iz rok Jaka Čopa z osnovnimi podatki o pohodih, o spominskem dnevu in o nekaj drobcih planinske zgodovine. Na zadnji strani je tudi skica pohoda (obe varianti; spodnja iz leta 1976).

Letošnji pohod je bil posvečen 200-letnici prvega vzpona na Triglav in 36. obletnici boja pri Prešernovi koči na Stolu.

Vsako let je več PD, ki se tega pohoda udeležujejo. PD Polzela je pričela s tem leta 1972 (ko je bilo desekrat manj pohodnikov) in goji to še danes. Še več: Savinjski MDO je to akcijo zelo razširil in populariziral. Več »Izletnikovih« avtobusov stoji oba dneva na Gorenjskem. Morda bomo tudi štajerci doživeli kdaj večji obisk spominskega pohoda v spomin Pohorskega bataljona. (Letos je bil četrti.)

Zimski vzpon na Stol je veliko doživetje, posebno še, če je lepo vreme. Letos je

snežilo, le prvi so zgodaj zjutraj prišli na vrh v lepem vremenu. Ob povratku je snežilo tudi po dolini. Sneg je bil precej moker. Zelo prav so prišle dereze, nekateri so jih tudi imeli. Pot ni bila ravno lahka. Brez telesne priprave ne smeš na tako pot. Polzelani smo prvič trenirali iz Celja in Prekorja po Savinjski poti na Šentjungert, Pikel, čez razgledne Marjake — mimo Korbarjeve domačije na Polzelo, drugič pa po slemenu od Črničca in Kranjske rebri, čez Kašni vrh in Kunšpersko sedlo pod Enclovimi pečmi na Veliki Rogatec in od tod v Gornji grad. Žal pa je ta sovpadla z nedeljskim četrtim pohodom na Snežnik. Kaj takega bi se ne smelo več ponoviti. Prejšnja leta so si ti pohodi lepo sledili. Veliko jih gre na vse take pohode. Marsikoga srečaš tu in tam. To je treba upoštevati.

Naslednjo nedeljo je bil spominski pohod na Porezen, tretji po vrsti. Tudi tu ni manjkalo Savinjčanov. Sprejem je bil veličasten, v Cerknem je igrala godba na pihala. Pot je bila dobro zaznamovana. Spodnji del poti je šel po slemenu mimo Labinja in je bil brez snega. Zgornji del, od lovske kočice, je bil zasnežen in leden. Temu se je pridružila še burja. Skoraj odnesti nas je hotelo. Na vrhu je bila le krajša slovesnost. Kadeti-miličniki so izstrelili častno salvo. Povratek je bil malo boljši. Šli smo po slemenu nad lovsko kočico. Eden

Vrh Porezna pod snegom

Foto Vinko Tavčar

organizatorjev Snežnika, Vojko, je vodil proti vrhu lepo četico pionirjev, ki so se krepko upirali burji, saj jo poznajo od doma.

Savinjčani smo šli nazaj grede čez Poljane do bolnice Franje, da smo obiskali še to točko slovenske planinske poti. Nazaj grede se je izpolnila napoved vremenoslovcev: Deževalo je. Tako smo se vrnilo polni lepih doživetij in velikih presenečenj z vetrovnega in zasneženega Porezna. Tudi neprijetno čakanje na izkaznice in značke nam ni zagrenilo užitkov. Upajmo, da bo drugo leto vse mnogo bolje urejeno.

B. J.

IZPOLNJUJE SE DOLGOLETNI SEN SLOVENSkih PLANINCEV

Izgradnja koč ob Krnskem jezeru naj potrdi solidarnost slovenskih planincev — Planinsko društvo Nova Gorica načrtuje pričetek gradnje že v letošnjem letu. Projekt podpira Planinska zveza Slovenije.

Načrt za izgradnjo koč ob Krnskem jezeru se je porodil iz zares nujne potrebe. Koča bo stala nekako sredi obstoječih poti iz bohinske, tolminske, kobariške in trentarske strani. Spodnje postojanke so izredno dobro obiskane, povezava s koč ob Krnskem jezeru pa bo promet samo še povečala. Na občnem zboru PD Nova Gorica je bila prikazana izgradnja koč ob Krnskem jezeru kot glavna loga PD do leta 1980. Ker pa bodo koč uporabljali vsi slovenski planinci, vsekakor zasluži podporo širše javnosti.

Neutrudna pričakovanja planincev se tako postopoma, korak za korakom, približujejo cilju. Lahko bi rekli, da ima ta načrt za seboj že pravo zgodovino, če samo pomislimo na vsa ta leta, ki so minila od prve zamisli, če se spomnimo vseh tistih planincev, ki so si prizadevali uresničiti to idejo.

Priprave za gradnjo koč se se pričele že pred več leti, vedno pa je bilo odprto vprašanje lokacije na območju Triglavskega narodnega parka. Takrat je bil osnovan iniciativni odbor, ki je imel glavno nalogo, da prouči vse možne variante glede izgradnje koč z različnih vidikov. Posvetov, ki jih je organiziral, so se udeležili predstavniki Republiškega zavoda za spomeniško varstvo, Planinske zveze Slovenije, gozdarski in lovski strokovnjaki, predstavniki obsoških planinskih društev in tolminske občine.

Delo iniciativnega odbora je prevzel januarja 1977 gradbeni odbor, ki je po dolgotrajnem prizadevanju lanskega novembra le izposloval lokacijsko dovoljenje za gradnjo koč.

Zunanost koč bo takšna, da se bo popolnoma vklopila v okoliške tolminske planine in bo izpolnjevala vse pogoje, ki sta jih zahtevala Planinska zveza Slovenije in

Zavod za spomeniško varstvo. Zato se je projektant odločil za sistem gradnje lokalne arhitekture in sicer za skupino pastirskih staj. Vsi objekti bodo zgrajeni iz materialov, ki so na razpolago v bližnji okolici, torej iz kamna, betona, lesa in pločevine, ki bo oksidirala z barvo kamna. Prva faza, ki naj bi bila zgrajena v letih 1978/79, bo zajela postavitev tovarne žičnice, obnovitev komunikacije od tovarne žičnice do koč, izgradnjo osrednjega objekta z bivalnimi in spalnimi prostori ter pripadajočimi infrastrukturnimi objekti. V drugi fazi, ki bi jo pričeli graditi že v letu 1979, dokončali pa v letu 1980, bodo zgradili objekt, ki bo imel le spalne prostore. Planinska zveza Slovenije se že od vsega začetka zelo zanima za to zamisel in je že večkrat prispevala namenska sredstva. Zato je PD Nova Gorica tudi pričelo s pripravami in zbiranjem dokumentacije. Že v letu 1975 so tudi osnovali prvi sklad za gradnjo koč ob Krnskem jezeru pri PD Nova Gorica, ki je do danes zbral 53 000 din. Pri financiranju bodo sodelovali PD Nova Gorica, Planinska zveza Slovenije, Temeljna telesno kulturna skupnost Nova Gorica in delovne organizacije. PD Nova Gorica se dobro zaveda, da bo izgradnjo koč ob Krnskem jezeru lahko uresničilo le s skupno podporo vseh članov in prijateljev planinske dejavnosti ne samo na področju novogoriške občine, ampak tudi s pomočjo vseh društev Slovenije in Planinske zveze Slovenije. Prepričani smo, da se bodo vsi naši člani kot tudi ljubitelji planin odzvali pozivu za udeležbo pri izgradnji, saj bodo sadove dela uživali vsi obiskovalci tega prelepega dela slovenske zemlje.

Metka Zalar

PD MARIBOR-MATICA V LETU 1977

14. marca 1978 je bil v predavalnici VTŠ občni zbor PD Maribor matica. Za uvod so nastopili najmlajši planinci s kratkim sporedom: v besedi in pesmi so ob spremljavi harmonikarja prikazali dejavnost v minulom letu.

O društveni dejavnosti je poročal predsednik Vladimir Stojan. Konec leta je društvo štelo 3037 članov (1976 2795). Pričakovano, da bo okrepljena pisarniška in informativna dejavnost vplivala na porast članstva, se je izkazalo za upravičeno. UO je deloval v dveh pododborih, ki sta se po potrebi sestajala na plenarnih sejah.

MO je štel konec 1977 783 mladincev in 798 pionirjev (1976 626 mladincev in 889 pionirjev). Vodil ga je Ivan Eder ob pomoči sveta mentorjev, ki se je sestajal redno vsaki 14 dni. Na šolah je bilo 11 planskih skupin. Letni načrt so si prizadevali uresničiti ne glede na dotacijo TKS Maribor, ki postaja iz leta v leto bolj pičila (za vso dejavnost je društvo prejelo 1975 46 315 din, 1967 35 183 din, 1977 pa 25 507 din). Pri-

redili so 15 skupnih izletov, skupine pa posebej še 39 izletov in 11 predavanj s planinsko tematiko. V Ribnici so priredili orientacijsko tekmovanje, ki se ga je udeležilo 16 ekip, ekipe MO pa so se udeleževale tekmovanj za slovensko orientacijsko ligo. V okviru mladinskega tabora v Krnici, ki se ga je udeležilo 64 mladih planincev, je bilo 5 tur na visoke vrhove Julijcev; od vseh mladinskih vodnikov je terjal veliko odgovornost, kondicijo in znanje. Planinsko šolo na OŠ bratov Polančičev je obiskovalo 142 mladih planincev, od katerih je preizkus znanja opravilo 119, planinsko šolo v Zg. Kungoti pa 31 (preizkus opravilo 27). Tradicionalna sklepna prireditel MO je srečanje planinskih skupin. Lansko je bilo v Malečniku ob udeležbi 280 mladih planincev. Po kratkem sporedu in predvajanju diapozitivov so podelili nagrade in priznanja. Najuspešnejša planinska skupina je bila na OŠ Franca Rozmana-Staneta. Vodniški cepin, ki ga podeljujejo najboljšemu mladinskemu vodniku, je prejela Emilija Kracina. Ob tej priložnosti je 65 mladih planincev prejelo zlate, srebrne in bronaste znake pionir-planinec. — V letu 1977 je MO pridobil 2 nova mladinska vodnika, 3 mentorje in 1 inštruktorja.

V okviru društva delujejo 4 planinske skupine, in sicer pri Agroservisu (vodja Helena Brzin), Certusu (vodja Tone Mervič), Dravskih elektrarnah (vodja Jože Gorjup) in Talisu (vodja Franjo Veberič).

Izletniški odsek je priredil 26 izletov za odrasle planince. Večinoma so obiskovali domač gorski svet, nekajkrat pa so bili tudi v zamejstvu. Med rojaki na Koroškem so bili dvakrat. Planinske skupine v delovnih organizacijah so priredile vrsto svojih izletov. Člani PD Maribor matica tudi marljivo hodijo po planinskih transverzalah: kar 130 jih je lani prehodilo razne vezne poti in prejelo ustrezna priznanja.

Markacisti — lani jih je bilo sedem — so obnovili markacije na 11 planinskih poteh na Kozjaku in Pohorju.

Društvo je hotelo lani razširiti naravovarstveno dejavnost na vsa društva mariborskega območja. Vsako PD naj bi imelo v tej skupni komisiji svojega zastopnika za varstvo narave. Udeleževal naj bi se skupnih sej, posvetovanj, predavanj, pomagal naj bi prirejati poučne ekskurzije in tečaje. Koordinirana naravovarstvena dejavnost je dandanes nujna, saj gre za vprašanja, ki jih ni več mogoče reševati v zaprtem krogu posameznega društva. Odziv pa ni bil razveseljiv in tako bo treba začeti znova.

Planinska predavanja na VTS so postala že tradicionalna. V zimskih mesecih 1977/78 so se ob dobri udeležbi zvrstila tale predavanja: Mirko Šoštarič: Skozí Bosno, Hercegovino in Črno goro, dr. Tone Wraber: Med pritlikavci in velikani, Svetozar Guček: Po sledi Indijancev v Argentino, Mirko Šoštarič: Na Mljetu, prof. Ivan

Šumljak: Oj, Slovenske ve gorice, Tone Korošec: Po italijanskih Dolomitih, Franc Hribernik: Potovanje v Atlas, France Šušteršič: Po krasu in pod njim, Viktor Grošelj: Hindukuš '77, mag. Mirko Kambič: Triglav v slovenski fotografiji.

Gospodarska dejavnost se je razvijala v okviru finančnega načrta in zmogljivosti. Postojanki (Mariborska koča z depandanso in koča na Žavcarjevem vrhu) vedno težje kljubujeta zobu časa in terjata čedalje več popravil. Tudi inventar je dotrajal in ga je bilo treba v precejšnji meri obnoviti. Brez pomoči SO Maribor to ne bi bilo mogoče. Sicer sta postojanki poslovali brez izgub. Naloga novega UO je, da sestavi meddruštveni odbor za gradnjo nove Mariborske koče.

Zastopnik PZS prof. Tine Orel je ob koncu s spodbudnim nagovorom vžil poguma zburjočim planincem. Poudaril je, da PZS dobiva za planinske postojanke precejšnja sredstva, vendar so obveznosti in potrebe mnogo večje. Ne smemo postati malodušni, če ne naletimo takoj na razumevanje. Nova Mariborska koča je nedvomno nujno potrebna in je treba takoj zastaviti vse sile, da se bo gradnja čimprej premaknila z mrtve točke. — Nato je podelil planinska priznanja: prof. Franček Vogelnek je prejel zlati častni znak PZJ, Ciril Hočevar in Marija Skaza plaketo PZS ob osebnem jubileju, Anton Vuk pa Knafelčevo diplomu za dolgoletno marljivo markacijsko dejavnost.

V novem upravnem odboru je malo sprememb. Društveni predsednik je ostal Vladimir Stojan.

F. V.

PLANINCI PD PTT LJUBLJANA SO POLAGALI OBRACUN SVOJEGA DELA

Dne 11. 2. 1978 smo se poštarji planinci, člani PD PTT Ljubljana, že štiriindvajsetič zbrali na občnem zboru. Udeležili so se ga tudi povabljeni gosti, ki so zastopali PZ, Ljubljanski meddruštveni odbor PD, PTT iz Zagreba, Reke, Maribora in Celja, PD iz Ljubljane in planinskih skupin in predstavniki PTT organizacij.

Občnega zbora PD PTT Ljubljana so se udeležili tudi glavni direktor Združenih PTT organizacij Slovenije Slavko Jakofčič, direktorica Podjetja za PTT promet Ljubljana Julka Žibert in predsednik ljubljanskega meddruštvenega odbora planinskih društev Marko Selan.

Z zanimanjem smo poslušali bogata poročila društvenih funkcionarjev. Imeli so rešiti kaj poročati, saj so vse sprejete obveznosti preteklega leta izvršili, teh pa ni bilo malo. Planinci so sodelovali pri akcijah: po poteh partizanske Jelovice, po poteh partizanske Ljubljane, na VII. planinskem taboru na Trebeljevem, na 10. slovenskem in 25. jugoslovanskem zboru planincev

Občni zbor PD PTT Ljubljana; drugi od leve proti desni glavni direktor Združenja PTT organizacij Slovenije Slavko Jakofčič, desno Julka Zibert, dir. Podjetja za PTT promet Ljubljana, in Marko Selan
Foto Tatjana Gumilar

PTT, na 25. partizanskem maršu planincev PTT Jugoslavije, na mladinskem pohodu na Čebine, na III. zboru PTT delavcev Slovenije pri gradu Snežnik, na IX. in X. srečanju bratstva planincev PTT iz Zagreba in Ljubljane na Travnici gori in na Medvednici. Obiskali so tudi člane SPD Celovec v njihovi koči na Bleščeči planini in Kepo, člane SPD Čedad in vrh Matajurja, člane pobratenege PD »Djerovica« v Peči, planince v Andrijevi in na Žabljaku in se povzpeli na številne vrhove Kosova in Črne gore, kakor Djerovico (2656 m), Kom Vasojevački (2460 m), Bobotov Kuk (2528 m), Prokletije, Komove in Durmitor. V preteklem letu so ljubljancane obiskovali tudi člani PD PTT »Prijatelj prirode« iz Sarajeva. Z njimi smo bili skupaj na tridnevnem izletu po Julijskih Alpah, povzpeli smo se na Triglav, svoj obisk pa zaključili s tovariškim srečanjem na Vršiču in s sprejemom, ki so jim ga pripravile Združene PTT organizacije Slovenije v Ljubljani.

PD PTT Ljubljana je med letom organizirala 31 izletov z 1795 udeleženci člani in 295 mladinci, 10 planinskih in potopisnih predavanj z barvnimi diapozitivi s 480 poslušalci in gledalci.

S številnimi navedenimi akcijami se je društvo vključevalo v praznovanje Titovih in partijskih jubilejev, v utrjevanje bratskih in prijateljskih vezi med PD PTT v Sloveniji in Jugoslaviji in tudi z drugimi PD doma in v zamejstvu.

Mnogi planinci so v tem letu opravili številne transverzalne poti ali začeli hoditi po njih. Prehodili in prejeli pa so značke:

2 člana za transverzalo kurirjev in vezistov, 2 člana za mladinsko planinsko pot, 2 člana za loško planinsko pot, 1 član za Badjurovo krožno pot, 1 član za Slovensko planinsko pot.

Delovni so bili tudi odseki: za planinska pota, za orientacijo, za varstvo narave. Največ in najbolj odgovorno delo pa je imel gospodarski odsek, ki je v težavnih razmerah zaradi gradnje na Vršiču s požrtvovalnostjo svojih članov in osebja koč uspešno opravil svoje delo.

Mnogo dela je v zadnjih letih in v tem letu imel gradbeni odbor.

Tudi planinske skupine so opravile precej dela, sodelovale so pri skupnih društvenih akcijah in izletih, pa tudi samostojnih izletih in planinskih ter potopisnih predavanjih.

Tako so planinci v preteklem letu opravili lepo delo, žrtvovali več tisoč ur prostovoljnega dela, da bi bila predvsem njihova postojanka na Vršiču pravočasno pripravljena na pričetek sezone, okolica očiščena in društvu zaupana gorska pota varna.

Posebej naj omenim delo mladinskega odseka, ki šteje 428 mladih planincev. Ta odsek ima svojo planinsko skupino v Izbraževalnem PTT centru v Ljubljani. Ta odsek posveča največ dela vzgoji mladih planincev v »Šoli za mlade planince«, tečajih in seminarjih. Ta odsek je organiziral 3 potopisna in planinska predavanja s 190 poslušalci in gledalci, 4 izlete z 295 udeleženci, 152 mladih planincev pa je sodelovalo pri 11 množičnih akcijah (pohodih, tekmovanjih, zborih). Poleg tega pa so se mladinci udeleževali izletov za člane, uspešno pa so mladi planinci sodelovali tudi v odseku za orientacijo.

V 25. letu — jubilejnem letu delovanja PD PTT Ljubljana čakajo društvo ponovno velike naloge.

Da je bilo delo društva res plodno in uspešno, je pokazala tudi razprava, v katero so posegli predvsem gosti, ki pa so organizaciji večinoma le čestitali. Negativ-

nih pripomb na delo ni bilo. Predsednik PD »Delo« Ljubljana, je dejal nekako takole: »Mi smo šele 7 let stari, vi ste naš vzornik in vas bomo posnemali, prosimo pa vas, da nam pomagate.«

Direktorica Podjetja za PTT promet Ljubljana, tovarišica Julka Žibert, pa je med drugim rekla, da je pri vsem delu PD PTT Ljubljana najvažnejša množičnost, ta je porok, da si bo velik del PTT delavcev v naravi krepil svoje zdravje, povečeval svojo vzdržljivost, oboje je silno pomembno za organizacijo splošnega ljudskega odpora in za delovno produktivnost dela na delovnih mestih, za dobro počutje. Nič manj pa ni važna naloga na področju navezovanj prijateljskih, tovariških in brat-skih vezi s planinci in ostalimi PTT delavci v Sloveniji in Jugoslaviji, čujanju in gojenju tradicij NOB, vključevanju vedno večjega števila mladih.

Ing. Pavle Šegula je v imenu PZS izročil Jožetu Vogrinu, načelniku odseka za gorska pota, za 10-letno požrtvovalno delo pri vzdrževanju društvu zaupanih poti pis-meno priznanje, predlagal pa društvu, da razmislijo o zavarovanju planincev pri za-varovalnici Triglav, s katero se prav sedaj pogaja PZS.

To bi bile glavne značilnosti letošnjega občnega zbora. Vsa poročila je občni zbor potrdil, potrdil je tudi predlog, da se Poštarska kočna na Vršiču preimenuje v »Poštarski dom na Vršiču«. Dosedanja kapaciteta koč se pri ležiščih poveča za nadaljnih 50 ležišč v sobah in na skupnih ležiščih in za novih 70 sedežev v gostin-skih prostorih. Dom bo nudil več udobnosti in kvalitetnejše storitve svojim obisko-valcem, ostal pa prav tako domač, kakor je bila mala Poštarska kočna. Občni zbor je prav tako sprejel predlog, s katerim se tovarišica Joža Praprotnik in Ivan Debe-vec imenujeta za častna člana.

Za predsednika je bil ponovno in soglasno izvoljen tov. Jože Dobnik.

Joža Praprotnik

PD RIMSKE TOPLICE — OBČNI ZBOR NA KOPITNIKU

Člani PD Rimske Toplice so se zbrali za občni zbor 26. 2. 1978 v svojem domu na Kopitniku.

V uvodni besedi je predsednik Dane Škornik, ki vodi društvo vse od ustanovitve, povedal, da je v društvu še vedno navzoča slovesnost praznovanja »Dneva planincev 1977«, ko so na ta dan razvili društveni prapor prav pri tem domu z bogatim kulturnim programom, slavnostni govornik pa je bil prof. Tine Orel.

Vsi odseki društva so bili v preteklem letu zelo delavni, največ pohval pa je prejel propagandni odsek, čigar člani so skrbeli za obvestila, informacije in propagando. Markacisti so v preteklem letu obnovili vse markacije in kažipote na poteh iz Zidanega mosta in Rimskih Toplic na Ko-

pitnik. Postavljen je bil kažipot v Šmarjeti, največ truda pa je bilo vložena za namestitve jeklene vrvi na Srednji vrh — na Skalah, kjer je nameščena tudi vpisna knjiga.

Upravnemu odboru društva je težko, ker mladinski odsek ne zaživi, kot so načrtovali in si tudi prizadevali. Začeli so s pohodi pionirjev. Za petkratni obisk Kopitnika je pionir prejel spominsko značko partijskih in Titovih jubilejev v letu 1977. Sedaj bo društvo organiziralo planinsko šolo v osnovni šoli Antona Aškerca.

Gospodarski odsek si je prizadeval, da bi bila kočna na Kopitniku zelo dobro oskrbovana. Dežurstvo v koči, ki so ga opravljali člani do meseca maja preteklega leta, je nadomestila oskrbnica, vendar se finančni učinek ni zboljšal, zato bo gospodarski odsek pregledal poslovanje, analiziral stroške in predlagal nov način upravljanja s kočjo, da bi dosegli boljši uspeh. Na vzdrževalnih delih kočje in ureditvi okolice so člani opravili nad 250 ur prostovoljnega dela. Samostojnost gospodarskega odseka pri opravljanju svojih nalog je omogočila, da je upravni odbor društva reševal tista vprašanja, ki sodijo v njegovo pristojnost. V društvu je po stanju 31. 12. 1977 335 članov s plačano članarino, od tega 161 odraslih, 18 mladincev in 156 pionirjev (pri mladincih ugotavljajo, da ni bila pobrana članarina, sicer bi bil ta podatek ugodnejši).

V sodelovanju z družbenopolitičnimi organizacijami v občini, občinsko zvezo za telesno kulturo in telesno kulturno skupnostjo bo PD v letu 1978 pripravilo praznovanje 25-letnice svojega obstoja.

Marjan Oblak

ZBOROVANJE TOLMINSKIH PLANINCEV

10. marca t. l. je PD Tolmin imelo redni občni zbor v veliki salonski dvorani hotela Krn v Tolminu. Vseh 1150 članov se seveda ni udeležilo zborovanja, smem pa zapisati, da je bila udeležba zelo dobra, saj so prišli najbolj delavni in najbolj zvesti, nekaj celo iz Trsta. Pretežna večina članstva, nad 70 %, so pionirji in mladina. Zanje in zaradi njih bi bilo v prihodnje potrebno pripraviti poseben občni zbor, kakor to delajo že pri marsikaterem PD. Po takem »mladinskem« občnem zboru se potem društvenega občnega zbora udeleži primerna pionirska in mladinska delegacija, ki poda poročilo o svojem delu.

Zvrstila so se poročila predsednika društva, načelnice mladinskega odseka, blagajničarke, načelnika GRS in člana nadzornega odbora. Poleg tistega, kar je več ali manj podobno pri vseh društvih, je tu treba omeniti obetajoče delo jamarjev, članov foto-sekcije in propagandno-informacijske sekcije.

Načelnica mladinskega odseka je prebrala kratko poročilo. Potožila je, da jim pred-

vsem primanjkuje mentorjev. Toliko govorimo in pišemo o tem, da je treba izobraževanje in vzgojo postaviti iz togih učilnic v življenjsko okolje. V Tolminu je pedagoška gimnazija, ki bi bodoče pedagoške delavce mogla koristno in uspešno vzgajati in pripravljati za poklic prav pri delu z mladimi planinci (in taborniki) v Tolminu.

Program za leto 1978: Končali bodo obnovo markiranja in vzdrževanja poti na njihovem območju. Obetajoč program imajo jamarji in člani foto-sekcije. Skupina, ki ima na skrbi propagando in informacije, ima letos še posebno nalogo, da ureja planinsko izložbo v Tolminu. Program izletov in pohodov je prav letos morda bolj pester in obširnejši kot prejšnja leta. Gotovo bo to pritegnilo mnogo članov vseh starosti, s čimer se društvo vključuje v delo drugih PD na območju Primorske in Slovenije. Seveda niso pozabili na sodelovanje z najmlajšim PD, tj. z beneškim PD v Čedadu. S tamkajšnjimi planinci nameravajo letos pripraviti večje srečanje v Moznici pod Rombonom.

GRS ne deluje le na območju PD Tolmin, ampak v vsem gornjem Posočju.

Pripravljajo se na obnovo in na neke izboljšave pri koči na planini Razor. Delno jo je poškodoval potres leta 1976, delno pa je bila postojanka potrebna manjših izboljšav, kar bodo uredili v letih 1978—79. Izvolili so nov 21-članski upravni odbor, 3-članski nadzorni odbor in 3-člansko častno razsodišče. Že pred dvema letoma so v odbor izvolili nekaj novih članov, tokrat pa kar 9.

Zadnji del zborovanja je bil slovesen. Diplomsko častnega člana so podelili trem zaslužnim članom: 80-letnemu Janezu Vidmarju, 75-letnemu Rajku Šavliju in 70-letnemu Janku Filiju. Prof. Hinko Uršič je dobil Knafelčevo diplomu, dva člana sta dobila značko za prehojenih 30 vrhov na poti prijateljstva, 6 članov in članic pa je dobilo značko transverzale — 1. Taka priznanja so lepa vzpodbuda za delo in prizadevanja v društvu.

To je bil resnično lep in uspešen občni zbor. Pozdravila sta ga podpredsednik GO PZS in predsednik MDO Primorske. Škoda pa je, da ga ni videl in doživel noben predstavnik družbeno-političnih vodstev tolminske občine. PD Tolmin je prizadevno, delovno in uspešno.

Ciril Zupanc

MLADI PLANINCI PD NOVA GORICA

Konec meseca februarja so se zbrali planinci mladinskega odseka PD Nova Gorica. Pregledali so svoje delo v letu 1977 in sprejeli program za letošnje leto. Lansko leto se je udeležilo izletov čez tisoč mladih planincev. Udeležili so se pohoda »po poteh nanoške bitke«, »po poteh goriške fronte«, na Krn, na Snežnik in na

Dražgoše. Kar 74 planincev pa se je udeležilo planinskega tabora ob izviru Tolminke v Pologu. Od tu so delali številne izlete in spoznavali naš prelepi gorski svet. Obiskali so Razor planino in Krn, Podvenščico, se spustili v Pološko jamo, čez Prehodavce pa so se podali še h Krnskemu jezeru, da so očistili njegovo okolje.

Na občnem zboru so bila podeljena tudi priznanja za udeležbo v orientacijskem tekmovanju, značke pionir-planinec in potrdila za udeležbo v planinski šoli. Dve mladi planinki pa sta prejeli celo častni znak PZS za prehojeno slovensko transverzalo.

Mladinski odsek pri PD Nova Gorica je izredno aktiven, pri čemer pripada največja zasluga prav dobrim mentorjem, ki porabijo mnogo svojega prostega časa za delo z mladimi. Sicer pa njihovi napori niso ostali nezapaženi. Mladinskemu odseku PD Nova Gorica je bilo minulo leto dodeljena bronasta plaketa Občinske zveze telesnokulturne organizacije v Novi Gorici, s tem pa izrečena vsa pohvala mentorjem in mladinskim vodnikom.

Ob zaključku občnega zbora so sprejeli tudi obsežen program za letošnje leto, ki zajema v glavnem razširitev organizacije, številne izlete, pohode, skrb za varstvo narave, akcije ob Krnskem jezeru, vzgojo novih mladinskih vodnikov in mentorjev. Posebej pa se bodo tudi zavzemali za tesnejše stike s planinci v zamejstvu.

Metka Zalar

OBCNI ZBOR PD BREŽICE

PD Brežice je imelo dne 10. 3. 1978 svoj redni letni občni zbor v domu JLA.

Občnega zbora so se udeležili tudi predstavniki planinskih društev Dol pri Hrastniku, Sevnica-Krško, in zastopniki garnizije Celje.

Predsednik društva tov. Pečnik je prebral poročilo, iz katerega je razvidna vsestranska dejavnost članov PD. Spregovoril je o skrbi za usposabljanje mladincev za mladinske vodnike, inštruktorje planinske vzgoje in gorske stražarje, o članstvu, delovanju MO in planinskih skupin na osnovnih šolah ter na gimnaziji.

Poročila so podali tudi načelniki MO, vodja orientacistov in mentorji posameznih skupin.

MO je v letošnjem letu znova zaživel. Mladinci se zbirajo vsak teden v društveni sobi, kjer načrtujejo skupne akcije in izlete, pripravljajo predavanja, pomagajo pri organizaciji planinske šole na OŠ Artiče in v gimnaziji. V načrtu imajo tudi organizacijo tečaja za gorske stražarje.

Delo za orientacijo je bilo v preteklem letu zelo uspešno. Sodelovali so na mnogih orientacijskih tekmovanjih. Uspešno

sodelujejo z zvezo rezervnih vojaških sta-rešin.

V okviru PD deluje tudi sekcija cicibanov-planincev v vzgojno-varstvenem zavodu. Mentorica sekcije je poudarila pomembnost te skupine ter na kratko orisala delo skupine v preteklem letu.

Tov. Pečnik je podelil nagrade in priznanja mlajšim članom. Janja Zorko in Danica Vidmar sta dobili knjižni nagradi za uspešno delo v planinski sekciji na gimnaziji. Pohvalo za svoje delo pa so dobili: Ida Novak, Andrej Škafar, Vili Pavlovič, Miran Smerdel in Neda Pečnik.

Predsednik PD Dol pri Hrastniku je podelil značke zasavske planinske poti, pionir-planinec, GS in transverzale kurirjev in vezistov. Zlati čeveljček pa je dobila družina Srbčić.

21 pionirjev in mladincev je opravilo planinsko šolo. Prejeli so potrdila.

Po občnem zboru je predaval mag. Mirko Kambič o 200-letnici Triglava.

Neda Pečnik

PLANINSKA ŠOLA PD DRAVOGRAD NA OSNOVNI ŠOLI NEZNANIH TALCEV DRAVOGRAD

PD Dravograd je mlado društvo, saj je bilo ustanovljeno komaj leta 1965. O delu tega društva se skoraj nič ne sliši. Vendar je bilo v svojem trinajstem življenjskem obdobju kar delavno. Organiziralo je letno po dve predavanji o planinarjenju, organiziralo je poprečno po 5 do 8 izletov na različne vrhove naših planin, sodeluje s sosednjimi društvi, sodeluje z družbenopolitičnimi organizacijami in društvi v občini Dravograd. Društvo ima svojo oglasno desko, ki jo letno vsaj 3—5-krat uredi s slikovnimi materiali o svojih izletih.

Starejši dravograjski planinci so kmalu ugotovili: Premalo mladine se je vključevalo v aktivno delo planinskega društva Dravograd, čeprav so jih vabili na društvene izlete.

Leta 1975 je bila na osnovni šoli Neznanih talcev Dravograd organizirana planinska šola. Pripravili smo program planinske šole, starejši člani planinskega društva so z veseljem prevzeli nalogo, da predavajo pionirjem, da jih tudi praktično seznanijo z lepotami, koristmi in nevarnostmi s katerimi se srečujejo planinci na izletih. Vsako začetniško delo je težavno. Tako smo tudi mi ugotovili nekaj napak. Kljub temu pa je leta 1976 uspešno opravilo izpit 19 pionirjev.

Leta 1977 smo se dela lotili bolj načrtno. Za novice smo pripravili naslednja predavanja: Oris zgodovine planinstva, Organizacija planinstva, Spoznavanje gorstva, Favna in flora ter varstvo narave, Nevarnosti v gozdu, Vremenslovje, Orientacija, Gibanje v gozdu, Oprema planinca, Prehrana v gorah, Prva pomoč, Delo gorske

reševalne službe. Delo je lepo steklo. Ob koncu šolskega leta 1977 je uspešno opravilo izpit 22 pionirjev.

V letošnjem letu je vpisanih v planinsko šolo 20 pionirjev. Ob zaključku šole pa bodo morali opraviti še izpit. Nato bodo lahko postali pravi člani planinskega društva Dravograd.

Vsi pionirji planinci radi hodijo na izlete, zlasti na prvega, na Košenjak, ki je že tradicionalen.

Marica Lauko

JK ČRNI GALEB

Po enoletnem premoru so jamarji Jamskega kluba »Črni galeb« Prebold zopet organizirali ogled jam za širšo javnost kot praznovanje letošnjih planinskih jubilejev. Na Polzeli se je zbralo čez 300 jamarjev in planincev. Pohoda se je žal udeležilo samo šest pionirjev iz Osnovne šole Griže.

Pred odhodom na pot so si pionirji ogledali grad Komendo, nekdanji sedež malteških vitezov.

Pohodniki so se nato napotili proti Gori Oljki in Andražu. Pot jim je kazala Gora Oljka nad Savinjsko dolino. Kljub relativno nizki višini, 734 m, predstavlja najlepšo razgledno točko Savinjske doline Zato upravičeno nosi naslov »Savinjski Rigi«. Andraž je izrazita slemenska vas. Razprostira se po tercialnem gričevju, ki v svojih nedrjih skriva izredne kraške pojave, jame, globeli, vroče vrelce itd. Znano je, da so v Podsevčniku, enem izmed naselij na Andražu, perice v najhujši zimi lahko prale perilo v teh toplih vrelcih. Na Sevčniku so znane vrtače ali rupe, kakor jim pravijo ljudje: Velenjšca, Slanica in Kravica. Legenda pravi, da je v davnih časih padlo v Krvavico krdelo volkov in da je vrtača dobila po tem dogodku tudi svoje ime.

Andražani štejejo za svojega najuglednejšega rojaka Franca Leskoška-Luko, ki se je rodil v Podsevčniku.

Za svojega rojaka lahko štejejo tudi pisatelja Vladimirja Levstika, ki se je komaj tri leta star preselil s starši v Andraž in ki je poleg pesnika Antona Aškercar go-tovo med najpomembnejšimi slovenskimi pisatelji, ki so opisovali Savinjsko dolino. Vendar pa pot ni peljala samo k tem znamenitostim. Napotili so se k Tajni jami pod Andražom. Tu je vodja pohoda, tov. Darko, s pomočjo skrbno izdelane skice pokazal, kakšna je ta jama in kako je bila odkrita. Poudaril je, da poleg Dobrovelj sodi Ponikvanska planota, katere zahodni del je Andražsko gričevje, med tista področja, ki imajo največ kraških objektov.

Tajna jama je tudi »rekorderka«. Brezno presenečenja na Dobrovljah s svojim raziskanimi 471 m globine sega v sam vrh globinske lestvice, Tajna jama pa je »rekorderka« po dolžini rovov. Glavni rov je dolg čez 800 m, dolžina vseh raziskanih

rovov pa znaša nad tisoč metrov, kar je rekord za Štajersko.

Po dosedaj znanih podatkih je Tajno jamo prvič obiskal l. 1939 biolog Egon Pretner, sledil je obisk Dušana Novaka l. 1961 in prvi obisk jamarjev iz Prebolde l. 1971. Vendar nihče ni prišel dalj kot 60 m v globino. Ponovno so jamarji obiskali jamo l. 1974 in tedaj odkrili 20 m visok kamin, ki jih je popeljal naprej. Ta kamin sedaj imenujejo »kamin veselja«. Sledilo je več raziskovanj. Odkrili so aragonitne kapnike in dvorano imenovali »aragonitna dvorana« in kristalno sigo, ki se je izkristalizirala v ilovici. Zadnjo dvorano, ki so jo odkrili, so imenovali »dvorana strahu«. Ko so l. 1976 risali v jami, jim je nenadna narasla voda zaprla izhod. Ko so čakali, da je gladina vode upadla, so preživeli nemalo strahu. Značilno za jamo je, da v jamo ponikuje potok, ki se potem združi z vodnim tokom, ki teče po jami proti izhodu. Blizu izhoda se vodi združita. Če je močan naliiv, sifoni ne morejo požirati povečane količine vode in izhod je zalit.

Seveda so pohodniki videli le malo tega. Spustili so se v prvi del jame, kjer so jih jamarji opozorili na različne jamske pojave. Po spustu v to jamo so se napotili še v drugo. Tu so našli netopirje. Največje veselje za pionirje je bilo, da so si lahko ogledali jamarsko opremo, si poveznili jamarsko čelado na glavo in si v večni temi svetili z lučko na glavi. To je bilo tem pomembneje, ker so pionirji doma izpod Kamnika. V svoji objestnosti kaj radi lazijo po jamah v Kamniku. Zato je bila zelo temeljita razlaga o nevarnostih v jamah, o jamarski opremi, o varovanju jam in o jamarskem kodeksu, o čuvanju podzemskega sveta itd.

Zanimivo je, da so te pionirje učili jamarji, ki so še pred nekaj leti sami neorganizirano lazili po Kamniku. Kasneje so odšli z jamarji na njihove pohode, se spoznali z jamarstvom in postali navdušeni za to športno in raziskovalno panogo. Po ogledu so se pohodniki napotili proti Sevniku, griču, ki se vzpenja na severni strani Andraža. Povzpeli so se na griče, ki oklepajo Savinjsko dolino na severni strani. Tu se jim je odprl prelep razgled na Savinjsko dolino. Nekaj časa so stopali po Savinjski planinski poti, ki teče po tem gričevju in se nato spustili v dolino potoka Trnave, v idilično vas Kale, od tu pa k jami Pekel.

Za večino udeležencev je bila to popolnoma nova pot. V Peklu so jamarji pripravili demonstracijo spusta po skalnatih stenih in demonstracijo vzpona po steni z lestvicami.

Kdor je hotel, si je lahko nato še ogledal turistično jamo Pekel, katere gornjo etažo so tudi odkrili jamarji iz Prebolde. Samo letos jo je obiskalo že 800 obiskovalcev.

MLADI PLANINCI JESENIC SO ZBOROVALI

Konec februarja so se zbrali mladi planinci planinskega društva Jesenice na svojo redno letno konferenco. Konferenca je potekala po ustaljenem dnevnem redu za takšne priložnosti. Prizadevna in priljubljena načelnica mladinskega odseka tov. Ančka Stojan je podala obširno poročilo o delu mladih jeseniških planincev.

Njihovo delo je potekalo v znamenju lanskkih jubilejev Zveze komunistov in tovariša Tita. V mladinskem odseku deluje 6 planinskih krožkov. Najbolj aktiven je krožek na osnovi šoli Prežihov Voranc. Prizadevajo si razširiti krožke še v drugih sredinah. Skupno so v letu 1977 organizirali 50 izletov, od tega 9 dvodnevni.

Udeležili so se spominskih pohodov v Dražgoše, Stol, Porezen, ob žici partizanske Ljubljane, na Kališče in na Pristavo.

Obiskali so več spominskih obeležij iz NOB ter ponesrečenih v gorah. Sodelovali so pri delovnih akcijah pri mladinskih kočah na Voglu, Martuljku in Vrščicu. Organizirali so letni in zimski tabor na Vrščicu s 26 udeleženci. Skupaj se je vseh izletov v lanskem letu udeležilo čez 1000 mladih planincev. Skrbijo za redno vzgojo kadrov.

Udeležujejo se tečajev in seminarjev, ki jih organizira mladinska komisija PZS. Tako si zagotavljajo vodniški in mentorski kader. V preteklem letu so pridobili štiri nove mladinske vodnike.

Imeli so tudi pet predavanj. Udeležujejo se orientacijskih tekmovanj, ki jih organizira ZRVS. Pet mladih se je udeležilo jugoslovanskega planinskega tabora mladih na Šar planini. Pionirji tekmujejo za znake Pionir planinec.

Iz finančnega dela poročila vidimo, da so gospodarili z 23 000 dinarji (temeljno telesno kulturna skupnost) in 28 572 dinarji (Planinsko društvo Jesenice). To so majhna sredstva za tako bogato in vsestransko dejavnost. V tej dejavnosti je namreč ogromno prostovoljnega dela, ki je sicer značilno za planinstvo.

V programu za leto 1978 je predvidena planinska šola, vzgoja kadrov na tečajih in seminarjih, nabava učne literature in tehnične opreme, zimski in letni tabor na Vrščicu, 40 enodnevni in 5 dvodnevni izletov, udeležba na pohodih, predavanja, sodelovanje na orientacijskih tekmovanjih, ter sodelovanje z družbenimi in društvenimi organizacijami. Skupni predračun za vso našeto dejavnost je realen in znaša 144 189,60 din.

Iz udeležbe na letni konferenci, iz poročil in zapisnikov lahko razberemo, da je njihovo delo izredno vsestransko in bogato. Po dejavnosti so med najboljšimi v Sloveniji. Tudi v tem primeru se je izkazalo, da je uspešno delo povezano z delom ne-

kaj ljudi ali celo samo enega. Seveda je krog sodelavcev večji, vendar mora biti nekdo, ki je gibal vsej dejavnosti. To gibal sta pri mladih jeseniških planincih zakonca Ančka in Vladimir Stojan. Prav je, da se jima tudi na tem mestu izreče priznanje. Pohvaliti moramo tudi vse mentorje, mladinske vodnike in matično društvo. Naj omenim, da so bili na konferenci številni člani upravnega odbora s predsednikom na čelu in Jakom Čopom. Tudi predstavnikov družbenopolitičnih organizacij ni manjkalo. V prihodnosti čakajo mladinski odsek naslednje naloge: množično krepiti planinske vrste, neprestano izpopolnjevati in dopolnjevati kadre in sodelovati v orientacijskem prvenstvu MK PZS. Prepričan sem, da jim bo tudi to uspelo. Tako bodo ostali mladi jeseniški planinci tudi v prihodnosti vzor uspešnega in vsestranskega delovanja.

Miha Marencé

NA POT PO PLANINSKI POTI PRIJATELJSTVA »SNEŽNIK—SNJEŽNIK«

Pobudniki nove planinske poti, ki naj bi povezovala oba Snežnika, našega in Snježnika v Gorskem Kotaru, so bili člani dveh sosednjih planinskih društev PD Pla-

tak z Rijeke in PD Ilirska Bistrica. Novo planinsko pot so sklenili imenovati Planinska pot prijateljstva. Simbolizira naj ne le skromen skupen planinski napor obiskovalcev, ki pot prehodijo, temveč predvsem veličino ideje bratstva in enotnosti naših narodov.

Predstavniki planinskih zvez Hrvatske in Slovenije ter predstavnika obeh planinskih društev so prve markacije nove planinske poti zarisali na Snežniku 5. julija 1974 ob proslavljanju 100-letnice planinstva na Hrvatskem in v Jugoslaviji. V enem letu so člani obeh planinskih društev celotno pot nadelali in markirali. Z zadnjimi markacijami, ki so jih simbolično narisali predstavniki obeh društev na Velikem Snežniku 6. julija 1975, je bila naša nova planinska pot dokončno odprta, kot naš planinski prispevek k proslavljanju 30-letnice osvoboditve krajev pod obema Snežnikoma in vse naše domovine.

Obe društvi sta skupaj izdali dvojezični dnevnik poti s kratkim opisom poti. Vsem, ki novo planinsko pot prehodijo, pa so namenili posebno značko.

Dnevnike poti je moč dobiti na naslovu obeh društev: PD »PLATAK«, 51000 Rijeka, Korzo 2/III, in PD Ilirska Bistrica, Gregorčičeva 19, 66250 Ilirska Bistrica.

Vojko Čeligoj

Značka poti Snežnik—Snježnik; trije Slovenski in trije Hrvatski kontrolni žigi. Avtor te smiselne in okusne popestritve na prijateljski poti je Edo Seles

OPIS POTI »SNEŽNIK—SNJEŽNIK«

Na planinsko pot med obema Snežnikoma, dolgo približno 11 do 12 ur, krenemo z vrha Velikega Snežnika (1796 m) jugovzhodno mimo brezna z večnim snegom. Sprva se pot spušča strmo po kamenju, ko pa doseže ruševje, postane položnejša. Pred Novimi krajšinami (1496 m) se na manjši jasi naša pot odcepi od poti, ki gre s Snežnika čez Gašperjev hrib v Leskovo dolino in zavije desno čez strme skalne skoke. Skozi nizek bukov gozd v nekaj minutah dosežemo dno Grčevca (1272 m), eno najlepših gozdnih jas pod Snežnikom z mogočnimi jelkami in izjemnim pogledom na vrh Snežnika.

Ko prečimo jaso, dosežemo začetek ceste. Sem se stečejo tudi rdeče rumene markacije evropske peš poti YU E-6, ki pripelje sem z vrha Snežnika preko Obračališča. Po cesti pridemo po dobrem kilometru klanca do cestnega križišča — Sežanje z dvema brunaricama in vodnjakom. V neposredni bližini dobimo kontrolni žig. Do sem smo hodili približno eno uro.

Zavijemo desno proti Gomancem, delno po cesti, ponekod pa tudi sekamo večje ovinke. Tako pridemo do Morele, stare razpadajoče vojašnice in do Mirin. Do tu je s Sežanj skoraj 5 kilometrov poti. Tu stopimo s ceste v gozd in po 20 min. dosežemo Klansko polico (1325 m), gozdno jaso in hkrati križišče cest Gomanci—Leskova dolina—Čabranska polica. Do tu smo hodili že tri ure in pol.

Od Klanske police drži pot navzgor v gozd, kjer poiščemo kontrolni žig in po 15 min. dosežemo Čabransko polico (Javorje, gozdarska hiša, voda, stara jugoslovanska karavla). Pot se nato spusti navzdol po cesti. Po treh kilometrih dosežemo Šverdo z gozdarskimi barakami in pitno vodo. Deset minut hoda od tu so v dnu vrtače ostanki prve istrske bolnice s spomenikom 22 umrlim partizanom. Natočimo si vode, kajti do cilja naše poti ni več studencev s pitno vodo. Poiščemo kontrolni žig. Za nami je polovica poti.

Od Šverde se vije pot levo navzgor. Po dobri gozdni poti dosežemo nedokončano opuščeno cesto. Na levi je divja dolina Lisine. V eni uri pridemo do ceste, ki drži od Platka do Gomanc (gozdna jasa, levo brunarica). Po skoraj treh kilometrih ceste zavijemo desno na novo gozdno pot. Na desni se nam odpre pogled na Obruč, Gleš in Trstenik. Na koncu jase se na desno odcepi pot na Medvejice (1481 m), mi pa se spustimo levo navzdol prek prostranega sedla (1300 m) in po obronkih Gušljice, poraslih z bukovim grmovjem. Pridemo na plano. Odpre se nam izreden pogled na Snježnik in Risnjak. Pred nami pa so še Medjuvrhi (1463 m). Po dobri uri in pol hoje pridemo na cilj naše poti, na Snježnik (1506 m). Pod vrhom je lep planinski dom »Moše Albahari«. Oskrbovan je

v sezoni, sicer pa samo ob sobotah in nedeljah. Na Platak (1111 m) je uro hoda. Celotna pot je označena s Knafelčevo markacijo, ki ji je z desne strani dodana velika črka S.

Janez Žibert

OBČNI ZBOR PD RADEČE

Člani in članice PD Radeče so se zbrali 17. 2. 1978 na svoj redni letni občni zbor v dvorani »Svobode«. Udeležili so se ga v lepem številu stari in mladi, tudi najmlajši radeški planinci. Občnega zbora so se udeležili tudi predstavniki sosednjih planinskih društev, predsednik MDO zasavskih PD tov. Drago Kozole in predstavnik PZS tov. Marjan Oblak.

Iz vseh poročil je bilo razvidno, da je bilo preteklo poslovno leto PD Radeče zelo plodovito. To je poudaril v uvodnih besedah tudi predsednik društva tov. Stane Koselj.

Število včlanjenih je naraslo že na 806, od tega 508 članov, 90 mladincev in 208 pionirjev.

Zasavsko kočo na Prehodavcih je obiskalo v letu 1977 3711 planincev, od tega iz tujine, tj. iz 12 držav 412. Oskrbovanje koče je potekalo v redu, zahvala gre vestnemu nosaču Alojzu Kravanji iz Trente in oskrbniku Tonetu Knezu z ženo Elico. Izolirati bo treba vodovodne cevi pri rezervoarjih, namestiti nove jeklene vrvi na strehi koče, prepleskati okna in vrata, prepleskati bivak »Biserka«, očistiti vodne rezervoarje in očistiti okolico koče. Za nemoteno oskrbo koče bo treba prestaviti črpalni agregat z obale jezera v skalno razpoko pod Vršacem, kjer je stalen pretok jezerske vode. S tem bi črpalka koristila tudi v začetku sezone, ko je ob jezeru še preveč snega. Za vsa ta in še druga investicijska dela bo društvo rabilo ca. 220 000 din sredstev.

Gašperjeva koča pod Vel. Kozjem je sprejela 1680 planincev, med njimi 29 iz tujine. Koča nima prenočišč in je odprta od maja do septembra vsako soboto, nedeljo in ob praznikih. Še vedno jo oskrbujejo vestni člani iz Zid. mosta in skrbijo za potrežbo obiskovalcev.

Zavetišče Lovrenc je obiskalo ca. 2300 izletnikov, med njimi tudi mnogo iz Hrvatske in ostale Jugoslavije. V zavetišču je tudi žig Zasavske planinske poti. Zavetišče je za enkrat še v privatni kmečki hiši. Naj bi ta postojanka dobila svojo planinsko kočo, saj je na križišču zelo obiskanih planinskih potov med Lovrencem in Lisco, med Vel. Kozjem, Loko in Lokavcem.

Društvo je imelo v preteklem letu vseh dohodkov 180 020 din, porabilo pa je 178 390 din.

Mnoge svoje dejavnosti je društvo posvetilo delu za planinsko vzgojo in izobrazbo

med mladimi. Pred občnim zborom je potekal na pobudo in pod vodstvom tov. Marije Šuler-Lipovšek tečaj za gorske stražarje.

Planinsko šolo je opravilo s pozitivnim uspehom 19 pionirjev-planincev od 26, ki so obiskovali predavanja. Šolo je organizirala mentorica tov. Milka Kodelova, s 7 požrtvovalnimi predavatelji. Vodja šole je bil tov. Viktor Pergar. Planinsko šolo so zaključili v obliki javnega kviza v dvorani Partizana in z raznimi zabavnimi planinskimi točkami.

Z najmlajšimi so bili organizirani tudi skupinski izleti na Kopitnik, na Gore, Lovrenc, Vel. Kozje, pa tudi na Pohorje, nekaj tudi v povezavi s planinsko šolo. Seveda je bilo še več samostojnih izletov s starši in to tudi v visokogorske postojanke. Tudi letos je bilo 12 planincev izpod 10 let, ki so dobili planinske klobučke za njihov obisk 4 gorskih postojank.

Za ustvarjanje dobre telesne kondicije starejšim članom in tudi nečlanom, pa tudi za mlade je PD Radeče pričelo s posebno akcijo trimskega planinstva z dvema trimpotoma: iz Radeč na Brunk (555 m) in iz Papirnice do pod Čimernega (820 m) po znani Martinčičevi poti.

Obe sta opremljeni s kažipoti in markacijami in na razglednih točkah tudi s klopami za počitek. Na ciljih obeh poti se dobe posebne izkaznice in društveni žig. Deset skupaj prehojenih poti z žigom daje vsakomur pravico do pismenega priznanja in do značke. Obe planinski poti sta lahki in primerni za stare in mlade planince in ne trajata več kot po dve uri. Speljani sta krožno.

Navzoče sta pozdravila še tov. Drago Kozole v imenu MDO in tov. Marjan Oblak v imenu PZS. Prvi je poudaril zlasti gospodarske in finančne težave, ki jih imajo društva s planinskimi domovi. Pri tem pa se društva po obstoječih davčnih predpisih obravnavajo kot pridobitne gospodarske organizacije. Tov. Marjan Oblak je poudaril zlasti sodelovanje društev v letošnjih proslavah ob 200-letnici prvega vzpona na Triglav, podčrtal je nove naloge, ki so zlasti pomembne za planinska društva glede na družbeno samozaščitno in splošno ljudsko obrambo. Povabil je čim več članov na proslavo v Bohinju in dan planincev na koči pod Raduho.

Slovesni del občnega zbora je bila podelitev planinskih odličij najmarljivejšim članom. Podeljenih je bilo kar 13 odličij PZS, 14 odličij PZJ pa bo podeljenih ob razvrtju prapora.

Staremu odboru društva je bila izrečena zaupnica in zahvala, izvolitev novega odbora pa je pokazala, da bo z majhnimi spremembami vodil društvo še isti odbor v prihodnjem poslovnem letu. Društvo je zelo prizadela smrt Rudija Steblovnika, ki je požrtvovalno vodil društveno gospodarstvo. Na mesto njega je bil izvoljen za

gospodarja društva tov. Janez Nadu. Seveda je na čelu društva ostal še vedno Stanko Koselj kot predsednik in to že 28. leto.

Viktor Pergar

OBČNI ZBOR PD VITANJE

Občnega zbora so se udeležili tudi gostje iz PD Žalec, Izletnik Celje, PD Celje, PD Slov. Konjice in PD Loče. Na občnem zboru so člani ugotovili, da so sprejete naloge izvršene.

Občni zbor je sprejel delovni program po navodilih PZS, MDO in PD Konjice: Predvsem bo društvo skrbelo za planinsko vzgojo mladine, organiziralo predavanja in dvignilo število članstva. PD bo organiziralo planinsko šolo za pionirje in mladince vitanjskega področja. Radi bi imeli vsaj 9 mladinskih vodnikov (zdaj jih imajo 6). En kandidat se bo udeležil inštruktorskega tečaja za planinsko vzgojo. Dva kandidata se bosta udeležila tečaja za vodstvo visokogorskih planinskih izletov. Priredili bodo tečaj za orientacije za mladince-pionirje. Nove člane bodo pridobili predvsem z zglednim, vztrajnim delom.

Prirejali bodo tudi planinske izlete (17 do 20): Od tega 6 po poteh NOB, trije skupno s PD občine Slov. Konjice in dva v okviru MDO; ostali se planirajo v lastni zamisli. Planinski tabor je v preteklem letu zelo uspel. Na občnem zboru je bila izražena želja, da bi bil tabor v dveh skupinah, ena skupina za pionirje in mlajše mladince, druga pa za starejše mladince, oziroma člane PD.

Adam Purg

OBČNI ZBOR PD VIATOR

Sneži. Že celo popoldne. Mi smo nameñjeni na 4. občni zbor PD Viator, ki bo na Govejku. Kar prijetna družba je že pred Viatorjem, čeprav smo še mlado društvo in je v naših vrstah 120 članov, 21 mladincev in 39 pionirjev. Do Ločnice z avtobusom, naprej pa peš. Po dobri uri hoje po novozapadlem snegu se posedemo v prijetno toplem planinskem domu na Govejku, ki ga oskrbuje PD Obrtnik iz Ljubljane. Nismo sami. Tukaj so z nami tudi predstavniki ZTKO Lj.-Šiška, PD Obrtnik, PD Delo, PD Matica, PD Medvode in predstavniki naše sindikalne konference.

Predsednik PD tov. Zvone Kosmač nas s kratkim poročilom seznanj z delom v preteklem letu, prav tako načelniki posameznih odsekov in blagajnik z našim finančnim položajem.

V preteklem letu je bila glavna skrb posvečena adaptaciji koč na Planini pri Jezeru. Za to je bilo organiziranih 15 delovnih akcij, okoli 2620 prostovoljnih delovnih ur. Za ta dela je bilo porabljenih

ca. 204 000 din. Pri tem so nam pomagali tudi planinci Mizarstva iz Trnovega.

PD Viator je organiziral 16 izletov, ki so imeli bolj slabo udeležbo, razen že tradicionalnega pohoda na Triglav.

Prav tako smo se v preteklem letu povezali s planinci Mizarstvo Trnovo in z Osnovno šolo Valentina Vodnika, in upamo, da se bo to sodelovanje v letošnjem letu še utrdilo.

PD je v letu 1977 prejelo ca. 251 000 din, izdatkov pa je bilo 256 000 din, saldo iz prejšnjega leta pa 10 527 din.

MO, ki ima v sestavi markacijski odsek, odsek za varstvo narave in gorsko stražo, je organiziral več družabnih večerov, več eno in dvodnevni izletov, markiral več poti okoli Planine pri Jezeru. Odsek VN in GS je organiziral tečaj, ki ga je uspešno opravilo 14 članov.

Naš cilj je, da bi ob 5. obletnici PD odprli kočo na Planini pri Jezeru, v tem prelepem delu Julijskih Alp, in se bi s tem udeležili praznovanja 200-letnice prvega vzpona na Triglav.

Na občnem zboru je vsak od udeležencev prejel lično izdelan program izletov PD Viator in MO.

M. J.

DR. FRANC KOKOL — 70-LETNIK

Letošnjo spomlad je dopolnil svoj sedmi decenij popularni celjski zdravnik dr. Franc Kokol. Planinsko glasilo se ga spominja, ker je bil vse svoje življenje zvest goram in slovenski planinski organizaciji, a prav tako kot športnega zdravnika.

Rodil se je 11. 4. v Laškem, maturiral v Celju, medicinski študij je opravil v Ljubljani in v Gradcu, nakar je po vojaščini v Boki Kotorski v začetku l. 1938 nastopil zdravniško službo v celjski bolnišnici. Savinjski deželici je ostal zvest vso svojo službeno dobo, le med vojno je moral kot zaveden Slovenec delati v tujini. Svoje življenje je posvetil napredku celjskega porodniškega oddelka, na katerem še zdaj dela kot svetovalec.

V hribe je začel hoditi s starši že v osnovni šoli. Laško ima čudovito lego sredi goste trume značilnih in znanih vrhov od Zasavja do Kozjanskega. Mladi Franc Kokol je imel najrajši Svetino z njenimi kmetijami in pristrčno hribovsko idilo, pri srcu mu je bil seveda tudi bližnji strmi Hum, nato pa je s smučmi zaoral prve smučine na razglednem Šmohorju in lepotici Mrzlici. — Prvi med Laščani si je nataknil »podaljšana stopala« že pozimi l. 1924/25 in to »bilgerice«, ki so nosile svoje ime po znanem smučarju.

To se sliši danes kot pravljica, da so tedanji laški smučarji prirajali smučarske tekme s Šmohorja v Laško in da so se pomerili v slalom kar na strminah Šmohorja. Tam blizu bode v zimsko meglo še strmi Gozdnik, med njim in Šmohorjem pa so

ti smučarski pionirji že merili svet za smuško skakalnico v »Planica«. Za mladega Frančka Kokola je bil že v tistih časih značilen izreden športni duh, ki ga je ohranil in razvijal vse življenje. Gojil je vse športe, ki so mu bili dostopni. Rad je imel posebej atletiko, drsanje in nogomet. Bil je med funkcionarji športnega kluba v Laškem in vsakoletnega športnega dneva, ki so ga ti športniki entuziasti prirejali.

Dr. Franc Kokol

Za vse je našel čas: za šolo, za študij, za družbo, za celo vrsto športnih interesov in še ga je ostalo za razne mladostne ekshibicije.

Med vsemi štirimi interesi so mu hribi pomenili največ in to zaradi naporov, ki jih je res zlahka zmagoval, in zaradi romantike, ki jo je z vročim srcem doživljal, ko je »jemal pod noge« strmi, težki gorski svet in si nabiral mikavne dogodivščine. Danes si mladi ljudje komaj lahko predstavljajo, kaj je za takratnega dozorevajočega človeka pomenilo z biciklom prigarati tistih 80 km do Logarske ali do Kamniške Bistrice. Kokol je že takrat pokazal svoje izjemne, nenavadne sposobnosti za dolge pohode, ki bi jih mladina danes imenovala »moriške«. Da navedem eno njegovih najbolj trdih preizkušenj: S kolesom v Logarsko, na Grintovec, čez Jezerski vrh v Belo, v Železno Kaplo, na Obir — v enem dnevu. Sam sem imel nekajkrat priložnost videti, kako nas je »puščal za seboj« pozimi na poti čez Robanov kot in na Ojstrico. Bil je več let tudi športni zdravnik na atletskih tekmovanjih, pa tudi na smučarskih tekmah na Golteh, na Škarjah, na Savinjskem sedlu. Rad je smučal tudi na Voglu in je dobro poznal zajetno smučarsko turo z Vogla na Komno in k Sedmerim. Kokol se je na njej prebil skozi megleno noč in kljub temu vedel pravo smer. V Julijce je sploh rad hodil in

tam se mu je še bolj »mudilo«. Poskusil se je tudi v lahkem plezanju po slovenski smeri v Triglavski steni, vendar je ostal zvest nadelanim potem. Kot hodec izjemnih kvalitiet je prišel celo v reportažo »Ljudske pravice« od 29. julija 1957. Pod članek sta se podpisala S. P. in F. T. Koka imenujeta »brzovlak«, ki se mu moraš v hribih pač umakniti, drugega ne kaže: »Bil je visok, suh, z naočniki, imel je toliko let kot midva skupaj. Profesorja Piccarda, tako sva ta »planinski brzovlak« imenovala zaradi podobnosti z znamenitim raziskovalcem, sva ujela v Staničevi, ko se je že poslavljaj. Kokol je iz Vrat na Staničevo prišel v dveh urah in četrt. Ugovorov neučakani »Piccard«, bil je dr. F. K. iz Celja, kajpak ni čakal. Tako smo imeli vso priložnost za obrekovanje, češ, brez nahrbtnika tudi mi marsikaj zmoremo — dokler nismo strokovnjaško ugotovili: Taka reč se lahko presneto maščuje.«

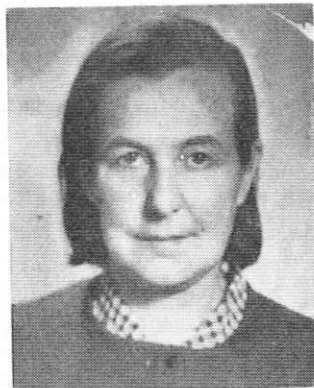
Dr. Kokolu se naglica na turah ni maščevala. Trden kot dren je praznoval pred kratkim kar lep življenjski jubilej, poln spominov na nešteto potov, na katerih je na svoj način spoznaval naše gore, se prizkušal, utrjeval in si nabral bogato zbirko planinskih doživetij, ki mu — čeprav še ni opustil izletov — sladé zdajšnja leta kakor dobro začinjena jed — primera, ki jo je pred 200 leti zapisal eden od predhodnikov alpinizma J. W. Goethe.

K tej začimbi si zdaj dr. Kokol rad pridene še kak skok na vrhove, s katerimi je v mladosti začel. Če bi ga vprašali, kam najraje stopi, bi na prvo mesto najbrž postavil rodni Hum, pod katerim mu je tekla zibelka, na strmi Kopitnik, sončne Golte in Podgolte in seveda Okrešelj, skratka: Kar je imel rad vse življenje, redno obiskuje še zdaj. V naravi išče zdravje, lepoto, oddih in sprostitve, njej zaupa kot človek in kot zdravnik po antičnem pravilu: Naturam intueamur, hanc sequamur: Naravo opazujmo, po njej se ravnajmo! Zdaj ima oko tudi za majhne stvari, predvsem za očarljivo planinsko cvetano našega sredogorja, kakor da bi tudi v tem poslušal staro modrost, ki pravi, da je narava v najmanjših stvareh najveličastnejša.

T. Orel

GRETI PURKELJC V SPOMIN

Za posledicami prometne nesreče je izgubila življenje naša planinska prijateljica Greta Purkeljc. Prav na poti v hribe, kamor je tako rada zahajala, je usoda terjala tako okruten davek.

Greta Purkeljc

Ne moremo se sprijazniti s to kruto resnico.

Težko je pisati v slovo človeku, ki ga bomo zelo pogrešali. Naj veljajo te skromne vrstice le v spomin — a ne v slovo. — Ostala bo z nami na vseh planinskih poteh. Bila je ljubiteljica narave in naših lepih gorá, ki jim je posvečala velik del svojega življenja. Kot gorski vodnik je tudi vedela, kaj duhovno bogati in plemeniti človeka. S svojo skromnostjo in požrtvovalnostjo je bila za zgled.

Na njen zadnji dom pod zelenim Pohorjem naj ji sončni žarki prinašajo pozdrave s sončnega Kozjaka, Karavank, Julijcev in vseh vrhov, ki jih je s svojo vztrajnostjo in ljubeznijo dosegla.

Nam vsem, ki smo jo poznali, jo imeli radi in cenili njen značaj, bo ostala še naprej v naših srcih!

Dragica Škerlavaj

ALPINISTIČNE NOVICE

ALEXANDER GRAVEN (1898—1977)

Lani je za vselej sestopil znameniti švicarski alpinist in vodnik Aleksander Graven iz Zermatta. Tudi njegov oče je bil vodnik. 16-letnega sina je vzel s seboj v Chamonix na ture okoli Mt. Blanca, dve leti nato pa je bil z očetom na Matterhornu. V svetovni vojni je bil miner, pri čemer si je nakopal silikozo. 24 let star, je naredil vodniški izpit, šest let nato ga je najel prof. Th. Graham Brown in z njim naredil nekaj lepih tur v Mt. Blancu in v Valiških Alpah. L. 1930 sta z Brownom preplezala zahodno steno Piz Bernina, tretjo ponovitev severne stene Piz Roseg in tretjo ponovitev Youngovega grebena v Breithornu. L. 1932 je Graven z Lauperjem, Knuchlom in Zürcherjem prvi preplezal severovzhodno steno Eigerja. Ista vodniška naveza se je tri dni kasneje povzpela na Jungfrau čez ledenik Kühlauenen. L. 1933 je z Brownom po nevarni in zelo težki Via della Pera prišel na Mt. Blanc. Potem je z izvirno smerjo prečil z Brownom la Meije in celotno Ailefroide, nato pa prvi preplezal še severno steno Les Bans.

L. 1945 je s Sutterjem in Taugwalderjem ponovil Lauperjevo smer v Eigerju in opravil peti vzpon po vzhodni steni na Finsteraarhorn, z njim sta bila ženevski inženir in gorski vodnik André Roch in Anneliza Lohner. L. 1946 si je z Rochom in Sutterjem zapisal vrsto prvenstvenih tur in četrto ponovitev severne stene Matterhorna.

Naslednje leto se je udeležil prve povojne himalajske ekspedicije v Gangotri-Garhval in se povzpел na več šesttisočakov in na težavni Satopanth, 7075 m. Z njim so bili Andre Roch (vodja), Sutter, Analiza Lohner in René Dittert.

Od 1949 do 1963 je bil oskrbnik na koči Monte Rosa, obenem tehnični vodja valiških vodniških tečajev. Zelo so čislali njegovo strokovno sposobnost in moralno čistost. Na ture se je skrbno pripravljval, bil je mojster vodniškega dela, navdušen ljubitelj gora, obenem pa kavalirsko obziren. L. 1967 ga je SAC, druga najstarejša planinska organizacija na svetu, imenovala za svojega častnega člana. SAC je s tem počastil vso vodniško organizacijo.

T. O.

DVE NESREČI V TATRAH

23-letna Tereza Ivanejko iz Krakova, poroča Alpinismus 1977/11, se je 23. junija 1977 lotila nevarnega Orlovega grebena v Tatrah. V škrbini Granacka je na snežišču zdrknila in odneslo jo je 200 m glo-

boko v dolino Panščico. Reševali so jo s helikopterjem, pri padcu se je hudo ranila, vendar življenje ni bilo v nevarnosti.

23-letna Janina Burkat in 29-letni Janusz Radzivon sta brez izkušenj pozimi vstopila v severno steno Mieguszowieckiego Szczyta. Zajel ju je snežni metež, prestala sta hud bivak, namesto da bi se umaknila iz stene. Pri spuščanju z vrhovo je Janusz naslednji dan izčrpan obvisel na vrvi in umrl. Reševalci so odšli v steno, vendar pogrešanih niso mogli najti. Popoldne se je zvedrilo, plezalko so uzrli, vendar ni bilo misliti na to, da bi jo še isti dan spravili iz stene. Tedaj je dekle nenadoma zdrknilo čez skale, snežišča in v loku čez 80 m visok ledeni slap — vsega skupaj 200 m globoko — in ostala je nepoškodovana. Padec jo je rešil smrti! Mrzle noči ne bi bila zdržala, saj je bila, ko so jo ugledali, komaj še pri zavesti.

T. O.

LES DROITES — POZIMI

Severna stena les Droites, ki so jo plezale tudi naše naveze, spada še vedno med najtežje stene v Alpah. Lani (1977) so jo pozimi (8.—10. 3.) preplezali Švicarji S. Gwerder, F. Zürcher, K. Schuler in H. Nievergelt. Efektivnega plezanja je bilo 28 ur. Izbrali so Messnerjevo vstopno varianto do lijakastega snežišča v gornjem delu stene. Drugi bivak so si uredili 200 m pod vrhom. Naslednji dan so prestali hud snežni vihar, na vrh so stopili v mraku.

Severno steno Les Droites sta prva preplezala Michel Davaille in Philippe Cornuau. Vzpon je pomenil bistveno stopnjevanje dotlej izvršenih kombiniranih smeri. Švicarski zimski vzpon ni bil prvi, vendar je za kriterije v zimskem alpinizmu zelo pomembna storitev (Les Alpes 1978/1).

T. O.

SEDMA STOPNJA V ZDA

Znani alpinist Peter Bednar piše o ameriških pojmovanjih sedme stopnje, o kateri se že desetletje in več govori, do mednarodne sporazumne odločitve pa ne pride (Der Bergst. 1978/2). Ameriški alpinisti so za evropske alpiniste zgled za praktično priznanje nove stopnje. Kako pravzaprav ameriški alpinisti razlikujejo »pristo« plezanje in »čisto« plezanje?

Skupni pojem za čisto plezanje (clean Climbing): to je plezanje, za katerim plezalec v skali ne pušča sledi, to je, ne zabija. Uporabljajo samo zatiče iz lahke

kovine in to zatiče na privoj ali prižemnik (tudi zatičnik). Uporabljajo jih kot vmesno varovanje in tudi za vzpon v tehničnih raztežajih. Privojnik (zatičnik) se lažje in hitreje pobere kot klin in to brez sledi. Z zagozdami je možno preplezati tudi velike strehe. Yvon Chouinard je pred nekaj leti preplezal sloviti Nose v El Capitanu zgolj z zagozdami. Vendar je treba povedati, da je pri tem uporabil že zavrtane svedrovce in tudi druga vmesna varovanja v zadnjih previsih. Čisto plezanje ima svoje meje (kakor vse na svetu). V ZDA še vedno velja, da plezalec uporablja lastno opremo, zato so mnoga znana mesta postala težja ali lažja in to prav zaradi ponovnega zabijanja in izbivanja. Zato so tudi uvedli privojnike in prižemnike.

Free climbing — prosto plezanje odklanja vsa umetelna sredstva (zagozde, kline) in to za plezanje in za počitek; dovoljeno pa je vmesno varovanje, ki je pri tem načinu toliko važnejše. V ameriških plezalskih vodnikih so navedeni prvi plezalci smeri v stilu prostega plezanja, če je bila prej smer izsiljena s tehniko. Izredno lepa lastnost ameriških plezalcev, da se nad klini, zabitimi in zavrtanami, nič ne razburjajo. Nikogar ne moti, če tiči v smeri Cow (5.11) v Yosemite na vsaka dva, tri metre soliden svedrovec. Etično visoko vgrajeni ameriški plezalec se ga dotakne samo za varovanje. V tej smeri je vse zasvedrano, vendar je smer ocenjena s 5.11 le v primeru, če plezalec ne uporabi klina.

V severozahodni steni Half Dome so plezali Robbins, Galwas in Sherrick. Imeli so namen, da jo bodo zmogli prosto. Blizu izstopa pa tega niso zmogli, čeprav so v cik-cak iskali izhod iz stene. Ker ga niso našli, niso hoteli »uiti« iz stene z uporabo tehničnih sredstev. Raje so se umaknili, to je, z vrvmi so se spustili v vzhodje. Bednar pravi: Klobuk dol pred takim ravnjem.

Kaj je pravzaprav sedma stopnja?

Ameriška lestvica	Lestvica UJAA
1. stopnja	I
2. stopnja	II
3.—4. stopnja	III —
5.0 stopnja	III
5.1 stopnja	III +
5.2 stopnja	IV —
5.3 stopnja	IV
5.4 stopnja	IV +
5.5 stopnja	V —
5.6 stopnja	V
5.7 stopnja	V +
5.8 stopnja	VI —
5.9 stopnja	VI
5.10 a stopnja	VI +
5.10 b stopnja	VII —

5.10 c stopnja	VII
5.10 d stopnja	VII +
5.11 stopnja	VIII
5.12 stopnja	VIII

Letvica UIAA se neha pri VI +, kar ustreza 5.10 a v ZDA. Potemtakem v ZDA že priznavajo VII. in VIII. stopnjo. Seveda so tam v ocenjevanju posameznih sten v različnih masivih precejšnje razlike. Smeri z oceno 5.12 (= VIII) je zelo malo, zmogli so jih le redki vrhunski plezalci (Henri Barber, Ron Kauk, Ray Jardine). Res pa je, da plezajo v ZDA zdaj fantastične smeri ali pa zmagujejo prosto nekdanja tehnično premagana težka mesta.

To se jim posreči po več poskusih in nezdah. V tamkajšnjem granitu padec tudi ni tako kočljiv kot v Alpah (če je vmesno varovanje v redu). Seveda traja dolgo, da tehnično izsiljeno smer izplezajo prosto. Štejejo namreč samo vzpone, ki se povsem prosto plezajo. Če plezalec uporabi v taki smeri en klin, se vzpon ne šteje v prosto plezanje. Zato je znana smer v Sentinel Rocku (Chouinard-Herbert), prvotno ocenjena V 5.8 A₂, zdaj v prostem stilu 5.11. Vsak raztežaj in vsako težje mesto ima zdaj prejšnjo (tehnično) in zdajšnjo (prosto) oceno.

Bednar sodi, da bi se prosto plezanje (free climbing) v Evropi težko uvedlo. Tu ni kalifornijskega sonca, je pa precej objektivne nevarnosti (západno kamenje, nenadna neurja, mokra stena, nujen beg iz stene, ko pride prav vsaka stvar, kaj šele klin). V Alpah tudi ne kaže, da bi zavestno tvegala padec, ker ti groze zoprne rane. Za primer je Bednar opremil z ocenami za prosto plezanje Rossijevo smer v južni steni prvega stolpa Sella. S VII sta ocenjeni dve mesti (če se preplezata popolnoma prosto). Pristaši VII. stopnje štejejo sem še jugovzhodno steno Fleischbanka, južno steno Tellistocka, smer vervec (scoiattoli), Schubertov stolp v Ciavazes.

Bednar se je 8. 1. 1978 smrtno ponesrečil v Eigerju. Bomo še poročali.

T. O.

42 DNI V SEVERNI STENI EIGERJA

Četverica Čehov, Jaroslav Flejberk, Josef Rybička, Jirí Šmid in Miroslav Šmid je h koncu februarja 1978 izstopila po levem delu severne stene na vrh Eigerja. Ta prvenstveni vzpon v 1600 m visoki steni je trajal dvainštirideset dni in bil dvakrat prekinjen zaradi slabega vremena. To je bila druga češka pot v tej zelo znani steni in je v njej najbrž sploh najtežja. Tako smo že na začetku leta lahko zabeležili nov sijajen uspeh čeških plezalcev.

dr. Fr. B.

VARSTVO NARAVE

SMETI V GORAH

»American Alpine Journal« 1977/51 je zapisal, da so Švicarji leta 1975, ko so se spustili z Lotus Flower Tower pustili za seboj nepospravljeno embalažo bonbonov in druge smeti — za cel oprtnik jih je bilo. »Taka gospodinjstva praksa je za prvobitni svet Severne Amerike obžalovanja vredna. Evropejci mislijo, da to nobenega ne vznemirja. To pa ni res! Zgražajo se tamkajšnji alpinisti, onesnažena pa je s smetmi tudi narava, ne glede na to, da ovitki bonbonov niso tako huda stvar. Kanadski plezalci tudi take stvari za seboj pospravljajo.«

T. O.

HELIKOPTERSKO SMUČANJE ALI HELI—SMUK

Švicarski bilten »Les Alpes« 1978/2, da je bilo leta 1977 na razmeroma majhnem alpskem področju vsaj 10 000 heli-smučarjev. Podjetnost tistih, ki imajo v rokah »ponudbo« zimskega turizma, ne pozna meja: Za 50—150 DM pripelje jeklena ptica smučarje na 3000—4000 m visoke vrhove, da lahko z njih orjejo sveži sneg. Neka innsbruška firma je v zadnji zimi samo na Arlberg »položila« 4000 smučarjev. V Zermattu je 20 % vseh poletov namenjenih za »heli-skiing«. Velik promet te vrste imajo tudi smučarska središča Grindelwald, Pontresina, Courmayeur, Arlberg in mnoga središča v Franciji.

Nekateri že protestirajo zoper te vrste hrup v Alpah, vendar za zdaj ni še nikjer zmagal »veto«.

T. O.

V VIŠINI 2000 m AERODROM, MESTO ZA 15 000 LJUDI?

V »Les Alpes« 1978/1 je Ženevčan Franck Muller objavil pismo Komisije za varstvo alpske pokrajine na področju Monte Rosa. Kot meščan se zavzema za pravice tistih, ki iščejo v Alpah mir, dober zrak, sprostitve, gibanje, plezanje, konec koncev — življenje, razume pa tudi tiste, ki skušajo varovati alpski prostor pred vdorom pretirane tehnike, ki vidi v Alpah nekakšno »surovino«, s katero bi bogateli spretni in obenem brezobzirni špekulanti. Turizem se bo moral pobotati s stvarnostjo, na katero opozarja varstvo narave. »Smo za pametno turistično izgradnjo, za human turizem, smo zoper turistično industrijo.« Muller citira »Nouveliste« (1. marca

1977): »Naprej za naš Super — Martigny! — Na vse pretege hvalijo veličastni načrt v Arpillu, ki leži 2000 m nad morjem: gorski aerodrom, 8 velikih vzpenjač, mesto s 15 000 prebivalci z vso infrastrukturo, kakršno si le lahko predstavljamo. Ne pretiravamo, če prerokujemo, da bodočnost turističnega kraja zavisi od direktnega letalskega prometa med Alpami in inozemstvom.«

List je to zapisal, projekt je že razgrnjen, ni pa še gotovo, ali bo obveljal. Če sodimo po dosedanji izgradnji francoskih, švicarskih in avstrijskih smučarskih paradizih, ne moremo biti prepričani, da bo projekt »Arpille« odšel v arhiv. Je pa veliko javnih ugovorov, ki so jih poslali ugledni in vplivni dejavniki: Pariški »Le Monde« je 12. marca 1977 zapisal: ... gora je svetišče. Ljudje, ki iščejo lepoto, bodo imeli samo še gore, v njih bodo iskali fizično in moralno zdravje, ne pa tam, kjer uveljavljajo svoje zakone beton.« Jean-Pierre Cot, savojski poslanec, je v francoskem parlamentu izjavil: »Prava šiba božja je za smučarje v Alpah helikopter. Ta bo uničil neprecenljivo bogastvo visokih gor.« (Le Monde, 2. maja 1977.) Jost Krippendorf, direktor švicarske zveze turističnih uradov in univ. profesor na univerzi v Bernu, je izdal knjigo »Uničevalci pokrajin« (Les dévoveurs de paysages), v kateri je pogumno in bistro odkril zlorabe, ki jih je zakrivil napačno naravnani turizem. Turistični načrtovalci se izgovarjajo, češ, mi režemo kruh hribovskemu prebivalstvu, mi odganjamo pošast brezposelnosti. Že prav, a zato ni treba spodnašati temeljnih naravnih vrednot, treba je iskati tudi nove vire energije (na primer sončne, ki bo tudi odprla nova delovna mesta). S turistično industrijo je treba končati, treba je vzdržati ravnovesje v alpski pokrajini.

T. O.

KRISTALNA PALAČA NA JUNGFRAUJOCHU

Pred leti smo poročali, da bodo na Jungfrauochu, na enem od najbolj obiskanih torišč v Alpah postavili fenomenalen hotel z velikansko krožno stekleno dvorano, ki bo omogočala razglede na mogočne švicarske štiritisočake na najkrajši relaciji »miza—stol«. Stvar pa se je vendarle zataknila. Na skupščini CAS (SAC), švicarske vrhovne planinske organizacije, so o tem hotelu delegati spet razpravljali pri točki o varstvu narave in ugotovili, da se je centralni odbor CAS proti načrtu moč-

no zavzel. Graditelji so s CAS sedli za mizo in dali vedeti, da je lokacija sicer nesprejemljiva zaradi geoloških razmer, priznali pa so, da je projekt s stališča varstva narave »nemogoč«, v prvi vrsti zaradi svojih dimenzij, ki rušijo krajinsko podobo. To za Švico nekaj pomeni, kajti predsednik planinske komisije za varstvo gorskega sveta je pred debato o teh problemih dejal, da niso »à tout prix« (za vsako ceno) zoper vsak poseg v naravo. Če bi bila komisija vedno za »ne«, bi je ne jemali resno. Pomembno je tudi to, da se dopušča beseda lokalnim komisijam, ki s svojo okolico najbolj čutijo. Komisija za varstvo narave pri SAC ima veliko odgovornega dela. Konec l. 1977 je imela v mapi naslednje ne majhne probleme: Letališče v Arpillu ali v Martignyju; v zvezi z vodovodom Riederalp — Bettmeralp — Fiesch 3 do 4 m široka asfaltirana cesta po severnem pobočju Bettmarhorna na levem robu ledenika Aletsch, jezera Märjelen vse do Riederfurka (zelo surov poseg v zaščiteno pokrajino); izkrčenje gozda nad Chamossom zaradi dveh stavb; markiranje kabla s svetlobnimi krogli do Fräkmüntegga na Pilatus; elektrarna Gletsch z veliko črpalko v prostoru Oberwald—Tolensee—Gletsch (tu je »veto« varstva narave že dejstvo). Po vsem tem ima SAC, švicarska planinska organizacija velik vpliv pri oblikovanju narave in razvoju visoko razvite Švice.

T. O.

LEDENIKI NAZADUJEJO

Pozimi 1975/76 so v Avstriji merili 88 ledenikov. Samo ena tretjina se je prav malo odebelila, dve tretjini tega alpskega okrasa pa je izkazalo — usihanje. Mrzlo poletje 1977 bi utegnilo to upadanje zavreti (če to ni precenjevanje učinka v enem samem poletju). Umikanje ledenikov v Alpah glaciologi ugotavljajo že od srede 19. stoletja.

Najbolj zakrnevajo ledeniki v Ötztalskih in Stubaiskih Alpah, v Silvretti, v skupini Grossglocknerja in Venedigerja: do 29 m v enem letu. V Pitztalju pa so vsi trije ledeniki porasli za 15 m.

T. O.

ODSEK ZA VARSTVO NARAVE IN GORSKO STRAŽO PRI PD KAMNIK V LETU 1977

Leto je naokrog. Spet sestavljam poročilo o delu odseka. Vsak načelnik se želi pohvaliti z učinkovitim in delovnim odsekom. Naš odsek je delaven, ne pa tudi učinkovit. Kako to? Zelo enostavno: mi

čistimo, drugi smetijo. Mi čistimo delovno, drugi smetijo učinkovito. Če pogledamo še razmerje med nami, je kot v partizanih — članov odseka je 30, nasprotnikov je na tisoče. Ampak njihove vrste se redčijo. O delu nasprotnikov ne bomo govorili, pogledajmo na kratko delo našega odseka v zadnjem letu.

Maj — udeležba na taboru v Beli;

Maj, junij — tečaj GS na Mengeški koči (PD Kamnik, PD Mengeš, PD Domžale), trajal je en petek, dve soboti — predavanja in dva izleta (Golica, Trenta—Matajur) 35 udeležencev, uspešno končalo 26: PD Domžale 0, PD Kamnik 6, končala 2, PD Mengeš 27, končalo 24, PD Kompas Ljubljana 2 udeležencev, končala 2.

Tako je PD Mengeš dobilo svoj odsek za varstvo narave in tako razbremenilo našega, ki je bil do sedaj edini na tem področju. Upam, da bo sodelovanje še naprej uspešno.

Julij — tradicionalna akcija »OČISTIMO GRINTOVEC«, 16 udeležencev, tudi smeti manj kot lani, udeležba na zboru inštruktorjev v Trenti, udeležba ene članice na seminarju za inštruktorje za VN na Mirni gori.

Avgust — delo pri pripravljanju in uresničevanju načrta za botanično pot B. Hacqueta na Velem polju, čistilna akcija na Kamniško sedlo.

To so bile večje organizirane akcije našega odseka. Naši člani pa so tudi člani drugih odsekov, zlasti MO in AO. Na vseh izletih v gore pa opravljajo delo gorskih stražarjev.

Kratek plan za leto 1978:

Marec, april — tečaj GS pri PD Kamnik, izlet na Golico, izlet v neznano.

Maj, junij — tečaj GS pri PD Domžale, dva izleta.

Julij — očiščevalna akcija »OČISTIMO GRINTOVEC«, udeležba na seminarju za inštruktorje VN.

Avgust — udeležba pri praznovanju 200-letnice prvega vzpona na Triglav.

September — zbor gorskih stražarjev PD Kamnik, Mengeš, Domžale.

Kot vidite delujemo dokaj uspešno, saj redčimo vrste nasprotnikov in pomagamo pri ustanavljanju odsekov za VN pri sosednjih društvih. Naj še enkrat izrabim priložnost in povabim navzoče na tečaj GS, ki se bo začel v prostorih PD Kamnik, v ponedeljek 13. 3. 1978 ob 19. uri. Upam, da udeležba le ne bo preštevilna. Pomislite, če naših nasprotnikov zmanjka, tudi naš odsek ne bo več potreben. Kaj bomo pa potem počeli?

Načelnik odseka za VN IN GS
Mihaela Berlec

IZ PLANINSKE LITERATURE

»LES ALPES« O KUGYJU

Švicarsko planinsko glasilo, bilten 1977/10, je objavilo (M. Oe., Max Oechslin, dolgoletni nekdanji urednik) notico o Kugyjevi knjigi »Iz življenja v gorah« (Iz sožitja z gorami), o čemer smo že poročali po ÖAZ, 3—4/1977. V ÖAZ je dr. Paul Kaltenegger sporočil, da so Kugyjevi dediči pristali na objavo Kugyjevih vojnih spominov. (Kugy jih je iz obzirnosti do Italije »prirezal« in dal inkriminirani tekst v enem prepisu ÖAC — avstr. alp. klubu). M. Oe. komentira: »To je zelo razveseljivo, saj je bil Kugy med vojno leta 1942 izvoljen za častnega člana CAS-SAC (švic. alp. kluba). Živel je več desetletij v Trstu in pripadal tudi Planinski zvezi Slovenije — zato mu je ta leta 1953 v Trenti postavila mogočen spomenik v Trenti...« Nato našteva M. Oechslin Kugyjeva dela in citira iz »500 let Triglava« Kugyjevo izjavo, da je prav on poklican napisati tako delo, ker stoji »visoko nad vsakim nacionalizmom in se mu njegovi pogledi ne končajo tam, kjer so meje njegovega jezika«. M. Oechslin si je zapomnil, da je »dr. Miha Potočnik pri odkrivanju spomenika v Trenti na te Kugyjeve besede opozoril«. M. Oe. ni bil sicer navzoč v Trenti, bral pa je poročilo H. Ackermanna v »Mitlg. des DAV« nov. 1953).

T. O.

TRENKERJEVO LETO 1977

Heeringova založba (to je tudi založba revije »Alpinismus«) je za 85-letnico Luisa Trenkerja izdala knjigo »Moj prijatelj Trenker«. Napisal jo je Wolfgang Gorter, Trenkerjev soplezalec, sodelavec pri filmanju in prijatelj skozi pet desetletij. Knjigi je Gorter priložil še kroniko o planinskem, smučarskem in ekspedicijskem filmu. V zvezi z Gorterjevo knjigo pišejo, da je Trenker nekakšen »večni mladenič«, da je njegov nastop še vedno blesteč, da je še ves pri delu, temperamenten, neuničljiv. Še vedno ga radi zaljšajo s pretiranimi atributi »kralj gora«, »junak gora«, čeprav tega ne sliši rad. Kljub temu postaja — mit, že zdaj: simbol uspešnega hribovca, izviren, priljubljen, ena od najbolj markantnih osebnosti našega časa; kamorkoli pride, nastane gneča okoli njega, zabrenče kamere, on pa deli avtograme. Junija 1977 so v Val Gardeni (nekdanji Grödnertal) priredili »Trenkerjev dan«. 5000 ljudi je priromalo iz vseh koncev sveta, da so mu stisnili roko na prireditvi, ki ji je bil on sam pokrovitelj: »Lepo, da te imamo!« »Glavo mu je sam bog izrezljal.« »Eviva Trenker!«, so bili zabeleženi medklci iz gneče okoli njega.

Seveda — k takemu uspehu v življenju se nujno pridruži zavist, iz zavisti pa se rodi tudi sovraštvo. To je do obilja poskušal tudi Trenker, tako da je nekoč rekel: »Če ne bom imel nobenega sovražnika, bom vedel, da »sestopam!«. Vse kaže, da pa z njim ne gre navzdol tako kot pri drugih ljudeh: Pri 85 letih dela, predava, še filma, piše knjige, dela ture (Matterhorn ima še na programu), imenito smuča, njegov rokopis je tak, kot bi imel 20 let. Ni reklama, res je tako! No, s tem tudi končamo odmeve o Trenkerjevem kultu po svetu.

T. O.

200-LETNICA A. v. HALLERJA

Albrecht v. Haller je zgodovinska osebnost, mimo katere skoraj ne more iti noben avtor, ki obravnava zgodovino planinstva. Njegova knjiga »Alpe« (Die Alpen) danes ni več mikavna, na duhove zgodnjega razsvetljenstva pa je vplivala z magično močjo. Do njegove smrti l. 1777 je izšlo 30 izdaj te knjige in več prevodov v francoščino, angleščino in italijanščino, da celo v latinščino. Hallerjeve pesmi so pač ustrezale občutju 18. stoletja, obenem pa so ugajale dihu novega časa. Izobražena Evropa mu je prisluhnila, štejemo ga po pravici za enega od mož, ki je planinstvu dal značaj mode. Po poklicu je bil zdravnik in prirodoslovec, rodil se je l. 1708 v Bernu, študiral je na univerzi v Tübingenu in Leidenu. 20 let star je začel potovati po švicarskih alpskih dolinah in doživetja opisal v pesmih s poučnim nadhom. Vnemal se je za enakost med ljudmi, za svobodo, torej zoper okorelo tedanje fevdalno družbo. V starejših letih je v tem navdušenju za napredne ideje popustil, njegova mladostna knjiga pa je še naprej govorila po svoje.

T. O.

REBUFFAT V MÜNCHNU

Gaston Rebuffat je kot alpinist, kot fotograf in filmar že 30 let na očeh skoraj vsega sveta. Sredi tega stoletja je s filmom »Zvezde in viharji« navdušil alpiniste starejšega in mlajšega rodu. Zdaj je v Münchnu vrtel svoj film »Novi horizonti«. Nemški poročevalec pravi, da kaj podobnega v Münchnu že dolgo niso videli. 14 let je minilo, odkar ni bil v Münchnu. Ta film je bil pravi slavnostni »come-back« moža, ki je nekaj časa živel v senci silovite Terrayeve osebnosti. Uveljavil se je tudi kot pisatelj. Izdal je 14 knjig, ki so večji del prevedene v šest jezikov.

T. O.

KAI CURRY-LINDHAL: EUROPA (ZBIRKA KONTINENTE IN FARBEN)

Nekaj let nas sicer loči od izida nemškega prevoda (Zürich, Droemer 1965) te knjige, ki izčrpno prikazuje naravo Evrope, vendar je šele zdaj prišla na police naših knjigarn in bomo nekoliko pozno poskušali opozoriti nanjo.

Evropa je v naravoslovnem oziru gotovo najbolj vsestransko proučena celina, kljub temu (ali pa ravno zato) pa si ni še nihče upal obdelati flore in favne hkrati: Kai Curry-Lindhal, predstojnik naravoslovnega muzeja in živalskega vrta v Stockholmu, je prepotoval vso Evropo in pritegnil še 86 vodilnih fotografov narave.

Knjiga si prizadeva prikazati naravo takšno, kakršna je dandanes, sev² s posebno osredotočenostjo na tista območja, kjer je najbogatejša (Evropa je pravzaprav biološko revna). Na naši celini je ostalo še precej nedotaknjenih območij, vendar so vsak dan bolj ogrožena. Na drugi strani se je marsikaj ohranilo na območjih, kjer so posegi čedalje bolj intenzivni.

Domišljavo je trditi, da je Evropa kontinent: je le privesek največje azijske celine, zanimivo razčlenjena »mala Azija«. V 19 poglavjih obravnava avtor posamezna biogeografska in ekološka območja. Na prvem mestu so najtoplejše dežele, kjer se živi svet najdlje razvija in ki jih zaledenitve niso zajele, vendar so najdlje izpostavljene človekovim posegom (uničene sredozemske pokrajine). Opis Balkanskega poltoka (6. poglavje) zajema pretežno Grčijo, kjer sta narava in pokrajina hudo prizadeti; Jugoslavija je obdelana prav na kratko (str. 98—101) kot gorata dežela

med Sredozemljem in Panonijo. Velikim izbirčnežem v naravoslovju lahko postrežemo z dvema poslasticama: z Ohridom in krasom (jame).

V 7. poglavju je na vrsti najvišje evropsko gorovje — »cvetoči, gozdni«² Kavkaz. Meja med Evropo in Azijo teče po njegovem najvišjem grebenu in potemtakem bi bil Elbrus, 5633 m, najvišja gora Evrope; takšno je avtorjevo mnenje. 9. poglavje obravnava Karpate, 11. Alpe (str. 148 do 168), 16. Skandinavsko gorovje, 19. pa gorate otoke na daljnem Severu. Ledeniki so Alpe veliko bolj preoblikovali kot Pireneje in Kavkaz; v primeri s starejšimi gorovji so videti še mlade. Kratki označitvi sledi izčrpnější prikaz flore in favne, vendar še zdaleč ne temeljit. Pri vsaki prvi omembi rastlinske ali živalske vrste je zraven v oklepaju latinsko ime.

Slovenija kajpak pri takšnih razsežnostih in takšnem razmerju — 0,2% Evrope — pa še pri svoji izredni heterogenosti ne more priti do prave veljave, do zaokrožene obravnave, saj je raztrgana med Alpe, Sredozemlje, Balkan in Panonijo. Kljub temu pisec spoštljivo omenja Postojnsko jamo (str. 101), pri navedbi izredno visokega staleža kočevskih medvedov (str. 156 do 157) pa sodi, da so poseben okras Juljskih Alp.

Omeniti velja še številne fotografije (135 črno-belih in 108 barvnih na 307 straneh) in 22 zemljevidov. Večidel gre za predstavnike favne, mnogo pa je velikih celostranskih podob, ki pričarajo bolje, kot to zmore beseda, vso neizčrpno pokrajinsko razgibanost in pestrost zelene odeje naše celine.

F. V.

RAZGLAD PO SVETU

SKUPINA UIAA 1977

Skupina je zborovala v Mexicu, 39. leto po vrsti. Pozdravil jo je tudi prosvetni mehiški minister Munoz Ledo. To je bila prva skupščina UIAA na ameriškem kontinentu. Skupščine se je udeležilo 28 delegatov iz vsega sveta. Predsednik Bossus je v svojem poročilu poudaril toleranco UIAA, ki se zanima za vse oblike planinstva. Pomanjkanje informacij iz vsega sveta je značilno za delovanje te svetovne planinske organizacije. Značilno pa je tudi to, da je skupščina zavrnila sprejem belgijskih »Naturfreunde«² (Antwerpen) v UIAA. Utemeljitev: Vsaka država naj bo v UIAA zastopana z eno samo organizacijo. In belgijska se je izrekla zoper sprejem NF. So-

glasno je bila v članstvo sprejeta danska planinska organizacija (Dansk Bjergklub) in Južna Afrika (Western Province Mountain Club). Zoper to je takoj odločno protestiral K. Kuzmin v imenu Federacije alpinizma ZSSR, češ, znano je, da Južna Afrika uveljavlja rasno diskriminacijo. S to pa UIAA ne soglaša. Podprl ga je J. Wolf. Če bi UIAA sprejela Južno Afriko, bi bila edina športna organizacija na svetu, ki bi v svojih vrstah trpela njeno navzočnost. Predsednik Bossus je opozoril, da dejavnost UIAA ne bi smeli osvetljevati s političnimi vplivi in da v statutu WPMC ni sledu o rasni diskriminaciji. Zavrnil ga je J. Vanderorde, češ, ne gre za politiko, gre za človeški problem: Črnci gotovo ne morejo biti člani WPMC. Po vroči debati

je prišlo do glasovanja in Kuzminov predlog je 10 proti 8 glasovom zmagal. 5 zastopnikov se je glasovanja zdržalo.

Nato so poročale komisije: za varnost za smučarski alpinizem, za mladino, za ekspedicije, za kočje, za varstvo gorskega sveta. Do prestižnih razprav je prišlo ob predlogu, da bodi ruščina eden od »uradnih« jezikov v UIAA, poleg nje še španščina. Zastopnik Chila je bil takoj za status quo ante, medtem ko se je španski delegat zahvalil Kuzminu, ki ni imel nič proti španščini. Blagajnik je opozoril na stroške (3000 šfr.), če bi uvedli samo ruščino. Po daljši razpravi se je izkazalo, da bi Kuzminov predlog odprl še vrsto drugih problemov. Zadeva je bila rešena z glasovanjem, pri katerem se je 15 delegatov izreklo zoper ruščino, 6 delegatov je glasovalo za predlog, dva delegata sta se zdržala. Končna odločitev se je prenesla na statutarno komisijo.

V nadaljnjem se je skupščina odločila, da bo UIAA organizirala izobraževalni tabor za nosače in vodnike v Andih. Tudi v tem primeru ni šlo brez politične bliskavice.

Med informacijami so pomembnejše: UIAA bo 1978 izdala leksikon alpinističnih in planinskih strokovnih izrazov v nemščini, angleščini, francoščini, italijanščini, ruščini in španščini. Gorska planinska zveza bo l. 1978 organizirala planinsko srečanje Jugoslavije, Grčije, Bolgarije in Romunije. Namesto Grka N. Tsartsanosaja je skupščina z 22 glasovi izvolila za podpredsednika UIAA dr. H. Domckerja za dobo 1978—1981.

T. O.

OBELISK V TUNDRI

Blizu mesta Narjan-Mar na visokem severu Sovjetske zveze stoji sredi severne pustinje obelisk s takimle napisom: »Mesto Pustosersk, ustanovljeno 1499, je imelo veliko vlogo pri raziskovanju visokega severa in pri razvoju arktične plovbe...«. Še v dvajsetih in tridesetih letih je tu stala večja vas ob reki Gnilki, pritoku Pečore. Strugo Pečore so prestavili bolj proti zahodu.

T. O.

JADRANJE NA SMUČEH

Idejo je patentiral dr. Dieter Strasilla, inženir iz Freiburga v Breisgauu. Gre za jadranje v breg, ki so ga že uvedli v Nemčiji, Švici, Avstriji, Angliji, Španiji, Italiji, Danski, na Japonskem, v ZDA in v Kanadi. Potrebno je sintetično »padalско« jadro, lovni in krmarski trakovi, s katerimi se smučarski jadralec pri že slabem vetru pomika v breg. Šport ima za seboj 15 let razvoja in ljubitelji pišejo, da je imeniten. Vse je urejeno glede patentiranih potrebščin, ki jih dobavlja nizozemska tekstilna tovarna Nijvodalen, Cate N. V. (Egber Gorterstraat 3, Almel, Holandska).

Samo v novembru 1977 je tovarna odposlala 300 smučarskih jader, z vsem, kar spada zraven (krmilni locenj — ročaj, navezni pas, vreča za transport in navodilo za uporabo) — vse to tehta 4 kg in stane 2200 DM (z davkom vred).

T. O.

MOŽNOSTI RASTEJO, IZLETI SE DALJŠAJO

Res, komaj sproti ugotavljamo, kako se razmere na svetu spreminjajo, kako se človeku širijo obzorja, koliko si lahko privoščiti, če ima nekaj pod palcem. Deset let nazaj — kdo bi si mislil, da bo planinski klub organiziral za svoje člane — izlet na Aconcagua (6980 m), najvišji vrh obeh Amerik, najvišji vrh zahodnega sveta! Po normalni poti tega skoraj sedemtisočaka ni nobene posebne tehnične težave, nevarni so le viharji in snežni meteži, ki jih ne gre podcenjevati. V takem neuru je malo po dvrhom Aconcague pred zadnjo svetovno vojno obnemogel in umrl Slovenec, izseljeniški duhovnik Kastelic, ki je spremljal argentinsko ekspedicijo.

Zdaj je Aconcagua cilj »trekkinga«. Organizator pri razpisu pove, da vodi samo izkušene planince, zdržljive po naravi in utrjene z dobro kondicijo. Vse informacije daje in prijave sprejema avstrijski »Naturfreund«, ki ima svoj ekspedicijski referat na Victoria gasse 6, 1150 Wien. V 14 dneh se na takem »izletu« zvrsté pripravljajni, ogrevalni vzponi na Cerro Catedral 5335, Cerro Cuerno 5460, Cerro Bonata 5018 m, na kar sledi vzpon na Aconcagua.

Vse skupaj stane 29 800 ösch.: Letalski prevoz iz Dunaja v Buenos Aires—Mendoza—Buenos Aires—Iguassu—Rio de Janeiro—Dunaj; avtobus iz Mendoze v Puente del Inca; transport prtljage z mulami od Puente del Inca do Plaza de Mules; oskrba 14 dni; ogled slapov Iguassu, Buenos Airesa, Mendoze in Rio de Janeiro.

ÖAV, sekcija Salzburg pa ima za leto 1978 prav tako »planetarne izlete« za isto ali celo manjšo ceno: v Perzijo (Demavend 5671 in Alam-Kuh, Kaspiško morje, 16 dni, 19 500 ösch.); v Himalajo (Nun 7077 m, 38 dni, 29 500 ösch., maja, junija); v Južno Ameriko (Cimborasso 6310 m, Cotopaxi 6005 m, Illiniza 5290 m, 18 dni, sredi oktobra, 25 300 ösch.).

T. O.

POLETJE 1977 V ŠVICARSKIH ALPAH

Največ tujcev je spet prišlo v Wallis. Matterhorn je vabnik in pol. Kakih 500 turistov se gnete vsak dan v desetih kočah SAC okoli Zermatta in Saas Feeja. Čakajo na boljše vreme in preže na 34 štiritisočakov v Valisu. 60 % obiskovalcev je Nemcev, večji del iz Severne Nemčije, največ med 30. in 40. leti. Kondicije in sposobnosti

nimajo v izobilju, opremo pa dovršeno. Najbolj zaželeni cilj je Matterhorn.

V poletnih mesecih 1977 je bilo samo na tej gori 24 mrtvih — večkrat je zapadel sneg, bilo je slabo vreme in zraven še drugi vzroki. Drugi najbolj obiskani vrh je bil Dom, tretji pa Dufourspitze (4634 m), najvišji vrh v skupini Monte Rosa. Slede Alphubel, Allalinhubel, Stradhorn, Saas Fee, Castor, Pollux.

Redki gredo nad 4505 m visoki Weishorn, ki velja za težji vrh kot Matterhorn. 500 snobcev ima na leto, 200 jih obrne, preden mu stopijo na teme. Z vrha do kočice (Weishornhütte) je kar 5 ur.

Wallis ima najlepše vrhove v Švici. Niso poceni, fränkliji kar drse izpod roke: Spanje na skupnem ležišču (sob s posteljami SAC kočice nimajo) stane za člane planinskih društev 10 šfr.; čaj in kuha lastnih jedi je pri tem vračunana; pivo 4 šfr, večerja 12 do 13 šfr. Parkiranje v Täschu stane na dan 3 šfr., železnica do Zermatta (avto ostane v Täschu) 7,20 šfr.

Gorske železnice, živež, razglednice — vse imajo svojo visoko ceno. Je pa v švicarskih kočah marsikaj, o čemer v drugih alpskih kočah komaj sanjamo: lesene cokle za vsakega gosta, košare za jedila, ki numerirano stojijo na polici, čiste spalnice in postelje, prvovrstna hrana, bujenje ob 2. uri zjutraj.

Voda in čaj za zajtrk že ob 2. uri, korektni oskrbniki. Ti so prijazni, četudi gost žveči svoj kruh. Helikopter oskrbuje skoraj vse kočice, skoraj vse kočice imajo brezžični telefon.

»Švicarji imajo lepše in višje gore kot mi,« je zapisal »Der Bergst.« 1977/11. »Imajo pa tudi kočice, da smo jim lahko nevoščljivi zaradi kvalitete in reda. Ni zastoj Švica že nad sto let najbolj zaželena gorska dežela na svetu!«

T. O.

S SMUČMI V HIMALAJO

Gre za senzacijo — za svetovnoznane smučarja z imenom Sylvain Saudan, o katerem smo že večkrat pisali. Doma je iz Chamonixa, star je 41 let, o njegovih ekstremnih smučskih spustih pišejo vse revije sveta. V letu 1977 je s smučmi odšel v Himalajo, na 7135 m visoki Nun in s tem postavil svetovni višinski rekord. Nemci so v »Der Bergst.« 1977/11 takoj pobrskali po svojih kronikah in evidencah in so ugotovili, da se je l. 1964 F. Stammerberger s smučmi popeljal z višine 7400 m. To je res, vendar bi bilo treba k Stammerbergerju pripomniti še to in ono, kar je metalo na njegovo ekspedicijo gosto senco. Saudan se je za take stvari specializiral, po pogumu in znanju je bil njegov tekmeč en sam — H. Holzer. Vendar ta ni šel iz Alp in ni bil trgovsko usmerjen.

T. O.

BREZ REKORDOV NE GRE

Res so utemeljeni globoko v človeški naravi, saj se pojavljajo vedno novi v najrazličnejših dejavnostih. Bolgarski »Echo« poroča, da je 38-letni Bask Alfredo Uriá brez spanja in počitka zdržema prehodil 492 km v 76 urah. Dotedanji rekord (zabeležen) je obstal pri 409 km.

T. O.

TURISTIČNA ORGANIZACIJA V SZ

Leta 1977 se je v SZ »federacija turizma« pridružila sovjetski športni organizaciji. V SZ so začeli turizem podpirati. Statistika iz 1975 govori, da je 150 milijonov sovjetskih državljanov prebilo svoj dopust zunaj svojega domovanja. Za družinska potovanja so posebej priredili in označili 288 poti, ki jih je prehodilo 800 000 ljudi. Imajo 9000 organiziranih turističnih itenerarjev. Vedno bolj gredo na roko individualnim turistom. Organizirali so 3100 turističnih klubov in 60 500 športnih turističnih kolektivov. Za individualne turiste so izdelali 16 000 potov za pešce in 110 poti, razvrščenih po težavnosti v kategorije. Pomembne so posebne poti za Komsomol in za vse mlade ljudi. Organizirali so centralno klasifikacijsko komisijo s sekcijami za smučanje, avtoturizem, speleologijo, za vodni šport, za pešačenje itd. Organizacija je torej izredno komplicirana in pestra, zato deluje tudi posebna vsesovjetska koordinacijska federacija za turizem. Ta bo skrbela še za individualni turizem in strokovno pomagala ekskurzijam. Posebno skrb bodo zaradi turizma posvečali gozdovom. Federacija bo vsako leto po večkrat priredila »Dan gozda«. V zadnjem času so udeleženci teh »dni« posadili 5 milijonov drevesc in nabrali 17 ton boljših gozdnih semen. Federacija skrbi še posebej za varnost turistov in je za to organizirala na stotine kontrolnih in reševalnih skupin.

(Po »Der Tourist« 11/77)

T. O.

V HIMALAJI PLAZ — LJUDI

V Himalaji je vedno več obiskovalcev. V l. 1978 bo vsaj šeststisoč turistov — trekkinerjev skušalo priti nad 5000 m visoko. Celo svetovno znani dirigent Herbert Karajan bo med njimi.

Nepalska vlada pa bo imela relativno množico gostov tudi vrhovih 7000—8000 m. Toliko jih je, da je njihove vloge prevzelo ministrstvo za turizem, doslej je bilo to pridržano zunanjemu ministrstvu.

DAV je pripravil ekskurzijo v »smrtno cono«, to je na 7246 m visoki Dhaulagiri VII, ki je stranski vrh slovitega masiva, vendar vreden vsega spoštovanja. »Tura je za vsakogar,« je izjavil vodja vodnikov znani Günther Sturm, »ki je žilav in izkušen v

visokem gorstvu.« Cena ni ravno majhna — 4800 DM — pri čemer je polet vračunan, vendar je sedemtisočak tudi doživetje, za zdaj še vedno izjemno.

Okoli Everesta bo sploh »veliko leto nemško govorečih ljudi«, je izjavil Bhola Bikrum Rana, urednik nepalskega lista »Foreign Affairs Journal«: O ekspediciji Messner—Habeler smo že pisali — v načrtu imata južni steber, doslej še nepreplezan. Druga grupa Avstrijcev — že večkrat sporočeno — bo šla pod vodstvom Nairza čez Južno sedlo na vrh. Novosti: Messner in Habeler bosta plezala brez kisikovih aparatov, Nairz pa si bo sestop skrajšal z zmajem: Spustil se bo z višine 8000 m. Dr. Hermann Warth, šef nemške razvojne službe v Kathmanduju, se bo v istem času poskusil z Makalujem (8481 m). Spremljala ga bosta salzburški himalajski veteran Kurt Diemberger in Švicar Hans von Käna. Po monsumu bo nastopil še dr. Karl Maria Herrligkoffer. Če bo uspel, bo stal na vrhu Everesta tudi prvi Nmec (BDR). 300 km zahodno od Everesta je Annapurna, »boginja, ki daje življenje«. To bi rade dosegle Amerikanke, deset po številu. Avgust bodo preživele v Pokhari, da se aklimatizirajo, septembra pa se bodo poskusile s severovzhodnim rebrom Annapurne. Vodila jih bo dr. Arlene Blum, profesorica biokemije v Palo Alto (Kalifornija), ki ni brez himalajskih izkušenj. Najmlajša v tej ekspediciji ima komaj 20 let, študentka Margie Rusmore, najstarejša je Joan Firay, 49, iz Seattla. Ekspedicija bo draga: 80 000 dolarjev. »S kisikom ali brez njega,« to za nas ni važno, je izjavila ena od udeleženk — v Tübingenu poročena ameriška državljanka Elizabeta Klobusicky. Amerikanke se bodo okoristile z japonsko žensko ekspedicijo na Manaslu (8156 m) iz leta 1974. Na Manaslju so Japonke na vrh vzele s seboj vodjo šerp, Amerikanke pa imajo namen narediti popolnoma »feminilen« himalajski vzpon. Članice »American Women's Himalayan Expedition« nočejo, da bi jim delal gaz moški. Vodja Blumova bo zbrala za nošnjo in pomoč le ženske iz plemena Šerp. Fantastičen načrt in res težak vrh! Annapurna je vzela življenje že trem ekspedicionistom, je pa prvi osemtisočak, na katerega je stopil človek. Na Annapurno sta prva prišla Louis Lachenal in Maurice Herzog, pozneje športni minister v de Gaullovi vladi. Za Francozi sta prišli na vrh Annapurne le dve ekspediciji. Dnevno časopisje, ki vedno bolj spremlja senzacije iz Himalaje, je v začetku maja poročalo, da je od naštetega že marsikaj opravljenega.

Amerikanke trenirajo: Rusmorova pred zajtrkom vsak dan preteče več kilometrov. Watsownova vsak dan »špurta« v 400 m visok strm hrib, Millerjeva dnevno igra nogomet (v ženskem nogometnem klubu). Vodja dr. Blumova, specialist za karcinom, teče 42 km. Dosegla je kar dober čas na prvem ženskem maratonu 1978 v Minnea-

polis. Kot zdravnica je izjavila, da je ženska za visoke ture pripravnejša kot moški. Ženska je lažja, potrebuje manj kisika, večja površina maščobnega tkiva jo štiti pred mrazom, obenem pa je to tkivo rezerva. K temu bi pridedjali še mnenje Hannelore Schmatz iz Neu-Ulma, nemške višinske rekordrke (Tirič Mir 7706). Ta je izjavila, da je pogoj pri vzponu na visoke vrhove »solidnost duha«. Amerikanke hočejo dokazati, da so jih moški doslej pri himalaizmu po krivici diskriminirali. Po sposobnosti zmogljivosti in talentih so te amerikanske plezalke zelo izenačene, nekatere imajo za seboj pet-, šest- in celo sedemtisočak Nošak (7492 m).

T. O.

AVSTRIJSKA ACONCAGUA 1978

V jan. 1978 je Leo Schlömmmer iz Schladminga, dokaj zveneče alpinistično ime, vodil avstrijsko ekspedicijo na Aconcagua in to po smeri, ki je manj znana in se drži argentinsko-čilske meje. Ekspedicija je prišla do višine 6400 m, tu pa jo je zajelo tako neurje, da so se nadaljnemu vzponu morali odpovedati. 7036 m visoka Aconcagua, najvišji vrh ameriškega kontinenta, ni bila pri volji, čeprav ne spada med najtežje sedemtisočake. Južni Tiroinci so l. 1974 prvi preplezali južno steno Aconcagua in s tem rešili enega največjih problemov v Andih.

T. O.

TRIE OSEMTISOČAKI V LETU 1978

Letos bo v Himalaji res relativna gneča. Že samo Nemci imajo velike načrte: Priti hočejo na Everest in to prvič v svoji ne ravno revni alpinistični zgodovini. V programu imajo tudi Makalu — čez jugovzhodni greben mislijo prelesti ves Makalujev masiv. Dalje še Nanga Parbat s strani Rupala. To bodo tri velike ekspedicije, v načrtu pa je še cela vrsta manjših načrtov za Hindukuš, Karakorum in Himalajo. DAV ima samo v svojem proračunu za ekspedicije na važnejše vrhove vsako leto 80 000 DM, ekspedicije pa seveda vrtajo za sredstvi na vse možne načine.

T. O.

SMUČARSKI POTNI LIST ZA 112 KRAJEV

Za smučarja, ki je danes nekakšen abonent na žičnicah, je gotovo nerodno, če mora pri vsakem liftu vleči denarnico iz bolj ali manj praktičnega žepa. Mnoge smučarske dežele so že uvedle pavšalno plačilo, mnoge pa še ne. Tirolska je vodilna smučarska dežela in je tudi v tem pogledu potegnila z zgledom naprej, kar 112 tirolskih zimskošportnih središč je

omogočilo smučarjem, da plačajo na enem samem mestu za več dni uporabo žičnic za vseh 112 krajev in to po znižani ceni.

T. O.

SEZNAM

članov PD Ljubljana-matica, ki so prispevali za prizidek na Kredarici namesto venca za pokojno Olgo Černe:

Po 100 din

Ilda Pangršič, Joži Potokar, Fanči Spaletič, Ema Mišlost, Ana Žlender, Francka Zupančič, Draga Pšeničnik, Iva Pečar, Mila Juvanec, Vida Lenšček, Minka Lopatič, Marica Špicar, Maks Čož, Luka Kočar, Vida Pliberšek, Ing. Sava Kroflič, mag. Nevina Prevec, Jožica Mlinar, Angelca Pečan, Francka Erjavec, Marja Mekinc, Dragica Perovšek, Sonja Erceg, Ivanka Malnar, Anica Erman, Tine Benedičič, Sonja Benedičič, Dragica Bradeško, Jožica in Stane Arnuš, Ivanka in Tine Leskovec, Danica Povhe, Julči Rokavec, Ivica Arh.

Po 50 din

Tatjana Krotko, Jože Nadbaht, Vera in Jak Babnik, Dana Ročnik, Pavla Tavčar, Draga Cenčič, Tone Pustoslavšek, Avgust Debeljak.

Po 60 din

Silva Kmet, Angela Gartner.

Po 20 din

Anica Krotko.

Po 30 din

Ivica Ružič.

Po 40 din

Biljina Ložar.

Po 250 din

Ing. Lavoslav Viher.

Po 150 din

Mara in Silva Keršinar, Vera in Tone Skrajner.

Po 200 din

Milena Medvešček, Ivanka in Tine Leskovec.

SEZNAM

članov PD Ljubljana-matica, ki so prispevali za gradnjo prizidka na Kredarici namesto venca za pokojnim Ivom Marselom:

Valter Švarc, Luka Kočar, Olga Černe, Vera in Tone Skrajner, Erika Toplak, Otmar Gašperlin, Draga Pšeničnik, Fanči Speletič, Vida Lenšček, Cene Marinko, Angelca Pečar, Malči in Vlado Igljič, Evgen Iovšin, Marica in Mirko Punčuh, Vida in ing. Lavoslav Viher, Ljudmila Juvanec.

Darovali so po 100 dinarjev.

STE VIDELI NLP?

Dragi bralci, UFO-NLP sekcija ZVEZA ŠOLT se obrača na vas v zvezi z vašimi opazovanji pojavov, znanih pod kratico NLP. Zanimajo nas opažanja, stara nekaj let (desetletij) pa do danes. Predvsem pa tile podatki:

1. ura, mesec in leto opažanja;
2. čim natančnejši opis dogodka s podrobno risbo;
3. vaš naslov.

Podatke pošljite na naslov: UFO-NLP sekcija ZVEZA ŠOLT, Študentsko naselje blok VII, 61000 Ljubljana. Sekcija jamči za anonimnost!

Sekcija se je že pred časom lotila tudi proučevanja in zbiranja podatkov o redkih naravnih pojavih, katerih značilni predstavniki so kroglaste strele. Tudi v tem primeru želimo zvedeti za novejša in starejša opažanja ali doživetja, predvsem pa naslednje podatke:

1. ura, dan, mesec, leto dogodka;
2. čimbolj podroben opis dogodka s situacijo in risbo;
3. vaš naslov.

Zanimajo nas tudi padci snovi, pri katerih ne gre za onesnaženje ozračja. Zanimajo nas padci anor-

ganskih snovi (meteoriti in podobno) in organskih snovi, če ne gre za delovanje človeka na okolje. Take primere, ki so lahko stari nekaj desetletij ali nekaj dni, podrobno opišite, pri tem pa ne pozabite napisati svojega naslova.

Zanimajo nas tudi drugi nenavadni pojavi, ki spadajo v ta okvir.

Vse informacije o tem pošljite na naš naslov: UFO-NLP sekcija ZVEZA ŠOLT, Študentsko naselje, blok VII, 61000 Ljubljana.

VERE NA KREDARICI V ZIMI 1977/78

Zima se je na Kredarici pričela že ob koncu meseca oktobra, vendar štejemo za prave zimske mesece samo december, januar in februar. Zato bodo njim veljala nadaljna izvajanja.

V temperaturnem pogledu bi minulo zimo na Kredarici lahko prištevali med milderše zime, kajti december, čigar temperaturni popreček je znašal $-5,5^{\circ}$, je bil za $1,6^{\circ}$ pretopel. Temperaturna poprečka preostalih dveh zimskih mesecev (januarja in februarja) sta bila enaka in znašata $-8,7^{\circ}$. Pri tem je bil januarski popreček za $0,1^{\circ}$ pod, februarski pa za $0,2^{\circ}$ nad normalno vrednostjo.

Ekstremne temperature so bile v mejah doslej znanih temp. ekstremov. Najvišje temperaturne vrednosti posameznih mesecev so bile: $5,6^{\circ}$ dne 24. dec., $3,2^{\circ}$ dne 2. jan. in $5,3^{\circ}$ dne 23. feb. Najnižje temperature zimskih mesecev pa so znašale: $-17,6^{\circ}$ dne 3. dec., $-19,9^{\circ}$ dne 5. jan. in $-18,8^{\circ}$ dne 15. februarja.

Heliograf na Kredarici je registriral v decembru 106 ur s sončnim sijem, kar je 39% maksimalnega možnega trajanja sončnega sija. Januarja je dan sicer daljši, vendar je na Kredarici bilo samo 77 ur sončnega sija (27%). V februarju pa je sijalo sonce komaj 73 ur (25%).

Podatke o trajanju sončnega sija dobro dopolnjujejo podatki o mesečnem poprečku oblačnosti. Le-ta je znašala v decembru 5,0 (dolgoletni popreček 5,5), v januarju 6,7 (5,5) in februarju 6,8 (5,8). Prvi zimski mesec je bil razmeroma jasen, druga dva sta bila prekomerno oblačna.

Padavine na Kredarici (v obravnavanem obdobju) izvirajo izključno od snega. V decembru je v 13 padavinskih dneh padlo 60 mm padavin, kar je komaj 52% normalne vrednosti (popreček obdobja 1955 do 1972).

Januar je bil s padavinami dobro založen. V 18 padavinskih dneh je padlo 245 mm padavin, kar je 250% normalne vrednosti. Tudi februar s 150 mm padavin je bil prekomerno založen z močo (158% normalne vrednosti), ki je padla v 15 dneh.

Snežna odeja je vse tri mesece prekrivala Kredarico. Decembra je merila njena največja debelina 97 cm (dne 29., 30.), do konca januarja se je okrepila in zadnji dan v mesecu je bila 324 cm debela. Največja februarska debelina snežne odeje na Kredarici je merila 440 cm 12. in 13. dan v mesecu. Točnost podatkov o debelini (višini) snežne odeje v gorah je zaradi močnih vetrov, ki pranašajo sneg, nezanesljiva. Tako so npr. v minuli zimi izmerili (z lavinsko sondo) na Kredarici zamete visoke prek 3 m. Nekaj korakov naprej ali vstran pa so bila vidna gola kamnata tla.

V zimskih mesecih je bilo na Kredarici skupno 38 dni z vetrom, čigar jakost je bila 8 ali več po Beaufortovi lestvici. Stopnja osem po Beaufortu ustreza hitrosti vetra $62-74$ km/h. Ker pa Beaufortova kala obsega 12 stopenj jakosti (in tudi ta je bila večkrat dosežena) vemo, da so bili vetrovi še močnejši oz. hitrejši. Večkrat smo med radijskimi vremenskimi poročili slišali, da je veter na Kredarici pihal s hitrostjo 100 km/h (= 10 po Beaufortu) v sunkih pa s hitrostjo 150 km/h. V normalnih »dolinskih« razmerah si tako močne vetrove težko predstavljamo. Še posebno, če so temperature zelo nizke (okoli -15°). Pri tako močnem vetru je meteorološki delavec na Kredarici navezan. Brez pomoči tovariša bi se sam le težko vrnil v kočo. Na osnovi navedenih podatkov zaključimo, da je bila minula zima v gorah razmeroma mila, dasi je bila bogata s padavinami. Posledica obilnih snežnih padavin so bili tudi številni snežni plazovi, ki na srečo niso terjali žrtev, dasi je bilo nekaj nesreč.

specializirano podjetje za industrijsko opremo

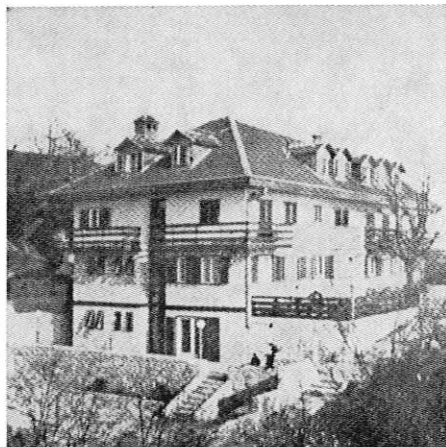

skrbi za varstvo okolja
z izdelavo sistemov filtrskega odpraševanja SOP - MOLDOW

Tončkov dom na Lisci - 947m

Pošta: 68290 SEVNICA
Telefon: (068) 81 171
Teleks: 33727 YU LISCA

3 apartmani, 13 dvoposteljnih, 5 enoposteljnih sob ter skupno ležišče z 19 posteljami (člani planinskih društev imajo za skupna ležišča poseben popust).

V sobah, ki so centralno ogrevane, je tekoča topla in hladna voda.

Restavracija 60, klubska soba 20 sedežev, krokarski štiblc 40 sedežev.

Odlične domače jedi — pristna vina.

Finska sauna, solaris, tuši — balinišče — rusko kegljišče.

Smučarski tereni — smučarska vlečnica 500 m s kapaciteto 630 oseb na uro, smučarski progi dolgi 900 odnosno 1200 m.

Dom je odprt vse leto.

Skupine po predhodnem dogovoru poseben popust.

JURKOVA KOČA — 16 ležišč, jedilnica 25 sedežev.

Dostop z vozili:

iz Brega pri Sevnici 10 km (cesta je redno vzdrževana), iz Rimskih toplic preko Jurkloštra 26 km, iz Sevnice preko Krakovega 11 km.

SLOVENSKE ŽELEZARNE
ŽELEZARNA RAVNE

n. sol. o.

**TOVARNA PLEMENITIH JEKEL
RAVNE NA KOROŠKEM**

IZDELUJEMO:

- LITA
- KOVANA in
- VALJANA JEKLA

**S kvalitetno in solidno proizvodnjo
garantiramo dobro poslovno sodelovanje
in se priporočamo!**